

US

ed. attribue à Venise 1498
par Bellechet

c. l. l.

Bellechet 2215

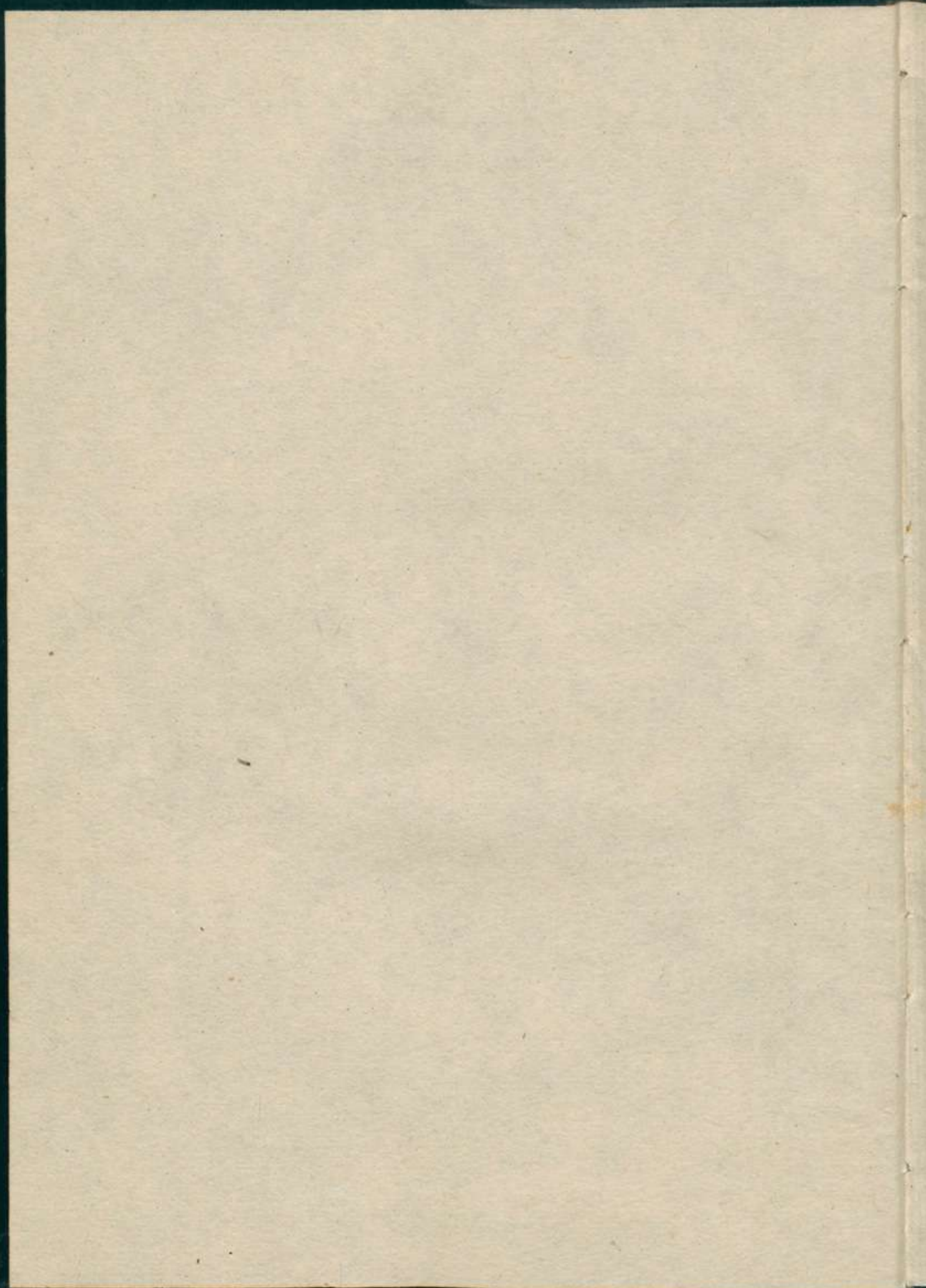
Hain 2961

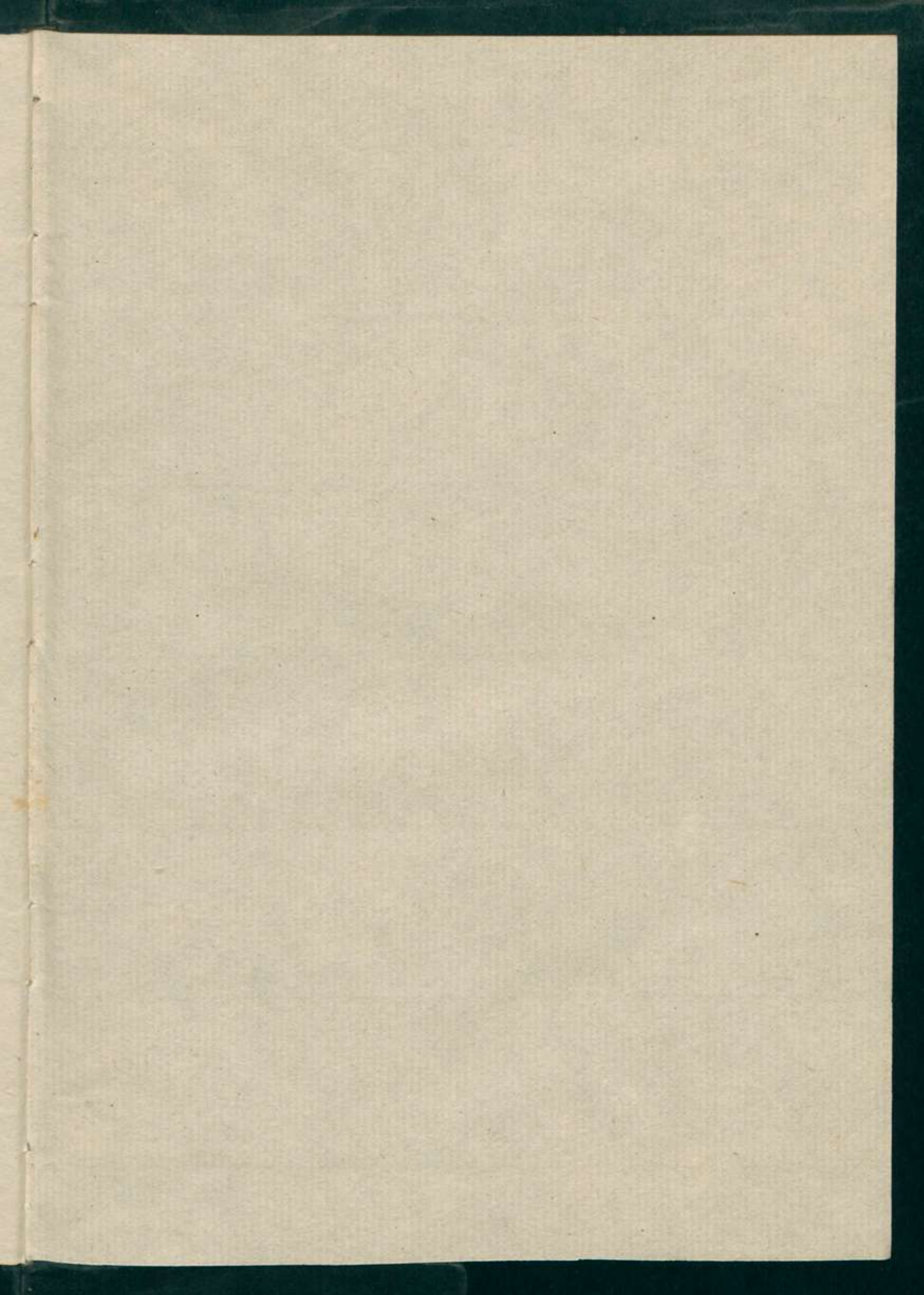
Reichling 424

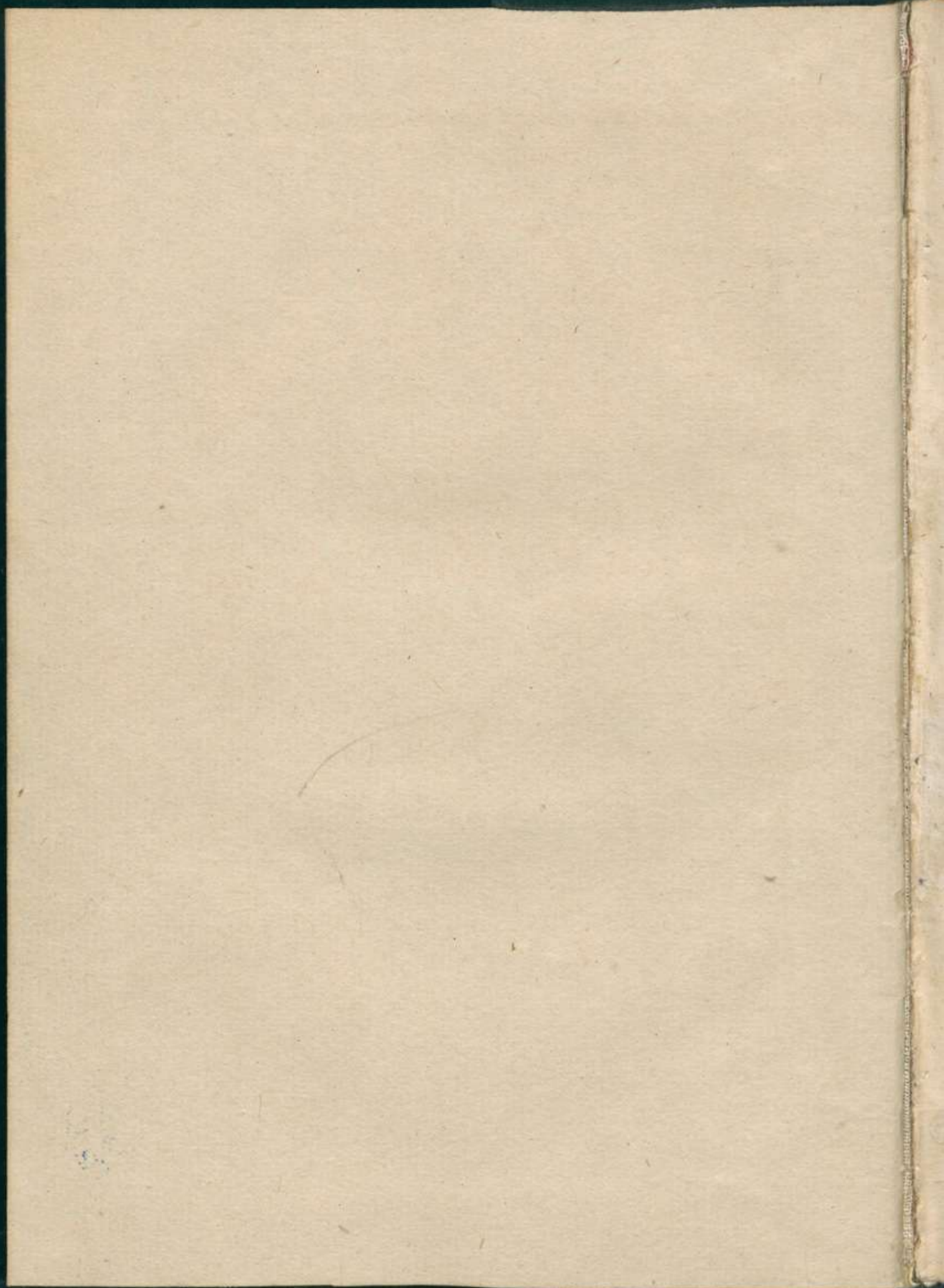
Proctor 5712

n 73

Bernoldus.

OPUSCULA QVAE IN HOC VO
LUMINE CONTINENTVR HAEC
SVNT.

Declamatio Philippi Beroaldi An orator sit philoso
pho & Medico anteponendus.

Philippi Beroaldi libellus de optimo statu: & principe

Oratio prouerbiorum condita a Philippo Beroaldo.
Qua doctrina remotior continetur.

Declamatio Philippi Beroaldi contra scortatorem &
de ebrioso Aleatorem.

Philippi Beroaldi Heptalogos siue septem sapiētes.

Ad Clarissimum Paulum Sidouitium scholasticum Polonum Philippi Beroaldi Bononiensis Epistola.

P

ortium Catonem Tusculanum illum, qui optimus orator: optimus senator: optimus imperator est habitus: dicere solent ferunt. Mensam esse amicitiarum parentem: & quandam quasi conciliatriculam. At quanto illi honestius: Verius: speciosius, qui scolarum amicorum seminarium: qui litteras beniuolentie glutinum dixere. Nimirum ille sunt uere diuturnaeque amicitiae: que parantur in gymnasiis litteratoriis, que ex studiorum simili uicine proueniunt. Ex hoc fonte amici mihi sexcenti fluxerunt. Ex hoc amicorum columen & gemma Minus Roscius deriuatus, quo nil elegantius, qui cum seria & iocis ut dicitur. Qui eruditorum nobilissimus: nobilium eruditissimus. Qui omnium horarum instar Pollionis Asinii dici meritissimo potest. Cuius amicitia iucundissima ut peculiariter glorior ita maxime delector, quam spero sicut nunc omnibus notissima est: Ita cognitam quoque posteritati fore. Hic idem studiorum nexus quo nihil tenacius: te mihi Paulus uir clarissime copulationibus necessitudinis arctioribus deuinxit, qui iam sexquiannum degis Bononiae inter scholasticos transmontanos: ut nobilissimus: sic amabilissimus, qui non magis tui ordinis hominibus es gratus ob comitatem, quam nostratibus ob morum honestamenta. In te omnia sunt affatim congruentia claritudini familie, & que apud Polonios uel ut a recentioribus corrigimur: apud Polonos non minus honorata quam clara iamdiu floruit, floretque. Et ne proauos atauosque in presentia percresem: pater tuus, Cui Stanislaus nomen, in maxima fuit: sicut par erat: apud regem polonorum existimatione: amplissimis honoribus gestis: fidei sinceritate probatus, uite peritia moratus, preconio bonitatis ornatus: Et cum consiliatores principum prudentia cum primis peditos esse oporteat. Fuit pater tuus dum uiueret apud Cardinalem polonum primi nominis consiliari

us: ostendens nihil prius in omni uita esse consilio. plusq; si-
ne doctrina prudentiam quam sine prudentia facere doctri-
nam. Quid dicam de numerosa fratrum tuorum cohorte.
omnes uirici sunt. Et cum summus honor sit principi uel
uni placuisse. ii. apud principes in gratia sunt & existimatio-
ne. Ex quibus Iacobus sacratissimo regi Albergo est per quā
iucundus. Cui ob fidem thesaurorum regionum mandata
custodia: que nisi integerrimo: probatissimoq; haud temere
cōmitti solet. Petrus uero mense regie structor est & scinden-
dorum obsoniorum sciens artifex. Quod quidem ministeri-
um in aula principali honorificum haud dubie est. idq; soli
ingenuo & plane nobili iniungitur. Idem rebus bellicis pre-
pollens nec in toga spernendus. propter quod apud regem
intimus est. Et aulicis purpuratisq; fere omnibus uenerabi-
lis amabilisq;. Secundum hos Nicolai quoq; sunt uenti ualde
secundi. necnon & huic adolescentulo aura principalis as-
pirat. Ceterum ut hi apud regem fauorabiles: sic apud illu-
strissimum regis fratrem Sigismundum Christophorus tecū
in sinu est. uterq; fouetur. uterq; diligitur. Nam Christo-
phi prudentia singularis ac ingenium presens effecerunt ut di-
gnitate Discophori Cracouiensis peculiariter insigniretur.
Que apud uos est oppido q̄ honorata puincia. Tu uero mi
Paule ob dexteritatem: ob eruditionem: ob bonitatem: me-
ruisti ut eidem principi esses a secretis. Tu archigramateus:
tu auricularius Illustrissimi principis nuncuparis. Cancellari-
um uulgo nominat. His de rebus fit ut familia Sidlouitia
tante sit auctoritatis existimationisq; apud Polonos. ut qui
emergere illic atq; enitescere concupiscunt: hii ad Sidlouiti-
os fratres confugiant: Vobisq; deprecatoribus potissimū
utantur. Venisti tu haud ita pridem in gymnasium nostrum
ut Latinos nos latialiter personantes audires: Vt dolatorio la-
tinitatis: si ulla esset lingue asperitas lenigaretur. Quod adeo
te delectat: detinet: pascit: ut non solum publicas scholas fre-
quentes: Sed priuatim quoq; aliquid scitu dignum me docē-
te continenter inaudias. Jamq; domus tua facta est officina

**& conciliabulum positioris litterature. Ex hęc quottidiano
docendi:discendiq; cōmertiō benignolentia inter nos uberi
or adoleuit. hac aurem uellicante cōmōnitus libellum hunc
tibi Paule Vir clarissime nominatim dedicauit: ut monumē
tum sit mei erga te amoris sempiternum: ut absens ī patria
hec interuisens Philippum tuum subinde recorderis. Mate
ria est opinor non indigna cognitu nec triualiter protrita.
Cuius uarietas multiuga lectorem oblectare nec minus in
stituere pōssit. Et te presertim. Cui omnia qualiacūq; mea
probanur: Sed iam perlege queso controuersiam tuum fra
trum neq; illepidam neq; ineruditam Mox de optimo sta
tu libellum prelecturus. Vale decus scholasticum. & dilige
doctorem:**

F I N I S :

Anima quid sit inter philoso	phos non cōuenire car.v. A	Biantis sententie. lxxxix. A
Academicorum dogma. vi. A		C
Arterie vii. C.		Ciuitatis administrande
Ausonii locus B		triplex ratio. x. A
Alexander Magnus xliii. A		Cōstellatiōes principū xliii. A
Antoninus pius B		Calumnia pingitur. xix. A
Augustus pater patrie		Clementie ex. xx. xxi. A
Annone primus p̄fect ⁹ xvi. B		Clemētia principum dec ⁹ A
Annone cura Pompeio		Cyri liberalitas. xxv. A
gloriosa C		Continētie ex in Alex. xxx. A
Antigoni māfuetudo. xxii. A		Cinium amor Regis pre
Aedificat opus regiū. xxiii. A		sidium xxxiii. A
Auaricia in pri. odiosa. xxv. B		Chalcas uitē serens. xxxix. A
Amici principum the		Charitatis gradus xliii. A
sauros xxvi. A		Catulli locus xlyii. A
Adulator xxix. A		Cratetis concubitus aptus C
Adulationum uene a		Cretici dies lxxix. A
Antinoi casus xxxviii. A		Climaterici anni B
Angina xxxix. B		Cresi historia. lxxx. A
Argatōnei longa uita xl. D		Cognosce te ipsum lxxxiii. A
Animalium nonnullo		Chilōis alie sentētie. lxxxv. V
rum etas xlii. A		Cleoboli sentētie lxxxviii. A
Aetas quot annorum B		Consul unde xciii. A
Amycle silentio priere li. A		D
Aleatores germani lxxv. A		De deo uarie. car. y. D
Aesopi mantice lxxvii. A		Demofihenis admiratio. ix. C
Anime uaria confide		Democratie uitupatio. xi. A
ratio lxxxiii. B		Dardānari. xvi. C
Alexandri imperatoris di		Demetrii superbia. xvii. A
ctum lxxxvi. B		Delatorum mala. xix. A
B		Delirant senes. xl. A
Benignitatis exēpla xyiii. A		Discipulorum exagitata
Bacchus q̄ liber. lxxvi. A		ingratitude lyi. A
Bacchus q̄ cum cor. lxxiii. A		E
		Eloquētie excellentia c. ix. A

Ebrietatis mala.	lxix.	B	Logica triplex.	vii.	A
Ebrietatis remedium	lxxii.	A	Leges nature.	xxi.	B
Ephori qñ instituti.	lxxxvi.	A	Litterarum bona.	xxiii.	A
F					
Frumentarius canón.	xvi.	A	Liberalitas in prin		
Fiscus lyeni cōparatus.	xxv.	C	cipe.	xxiiii.	A
Fortitudo i principe.	xxx.	A	Lactuca qñ in fine cene.	xli.	A
Fortune uarie ex.	xlv.	A	Lex uaria ut regio.	xlvi.	A
Furie quare tres.	xciii.	B	Lex plusq̄ sidera.	xlviii.	A
G					
Gorgie honor habi			Libenum arbitrium.	xliv.	A
tus c.	ix.	D	M		
Gloria quibus queratur			Medicine uituperatio.	vii.	A
artibus.	xvii.	A	Morborum origo.		B
H					
Horatii locus.	xii.	B	Medicorum turba.		E
Hadriani factum egre			Medici a Plinio ca		
gium.	xxxii.	B	stigatur.	viii.	A
Homo bulla.	xxxvi.	A	Medici animarum ne		
Hominis infirmitas.		B	gociatores.		B
Herculi qñ sciphus.	lxvi.	B	Medici ab urbe interdci.		B
I					
Iuuenalis locus.	vii.	D	Monarchie cōmendatio.	xi.	B
Ius licentius officium.	xyiii.	A	Monarchia.	xii.	B
Iuliani laus.	xxi.	B	Magnificencia in prin		
Iusticia in principe.	xxvi.	A	cipe.	xxii.	B
Iuuenalis locus.	xxxii.	A	Morborum spēs uarie.	xi.	A
Ira pcul a pri cipe.		A	Modus in rebus.	lxxxv.	B
Imperare bene opus			Medicina cum mō.	lxxxvii.	A
d ff cile.	xxxii.	A	Modestia in victu.		B
Inter os & offam.	xxxviii.		Mali plures.	xc.	A
Iubileus.	liiii.	A	Mali imperiti.		A
Ibis.	lxiii.	A	Magice uanitates.	xcii.	A
Ira breuis infania.	xciiii.	A	Materia quid		A
Ite remedium.		A	Meditatio totum.		A
			N		
			Necessitatis uires.	lii.	A
			Nabatheorum mos.	lxi.	A

O		Religio in principe. xxyii. B
Optimatum status. xli. A		Repentine mortes xxxix. A
Obtrectatio quid. xyiii. B		Rana seriphia. li. A
Oportunitatis uis. xci. B		S
P		Sublimium opiniones. yi. A
Philosophi opiatores. y. A		Stomachus pterfa. yii. D
Primordia rerum. C		Secta non sine dogmate. C
Protheus. yi. B		Supplicationes. ix. B
Philosophi impii C		Seueritas in principe qñ xxi. A
Philosophi ex urbe eiecti: D		Seculum. xli. C
Philosophus puo cōtētus. E		Silii locus. xlyiii. A
Popularis status. xli. A		Sicera. lxxiii. A
principes nefa uio.		Septenarius nūer ⁹ . lxxviii. A
lari. xlii. B		Sapientiu. yii. noia. lxxix. A
principum fata popula		Solonis alie sentētie. lxxxii. A
rium status. C		Senectutis uaticū. lxxxix. B
principū cognomina. xliii. B		T
pater patrie		Terremotus cause. yi. B
populo saturo nulle		Traianus optimus. xy. A
tius. xvi. A		Talorum inuentor. lxviii. B
principes eē lratos. xxiii. B		Tessera quid. lxy. A
pythagore simbola. xxyii. A		Temulentie effectus. lxxiii. B
principū uita ppli ex. xxxii. A		Tricongius. lxxiiii. A
pñs tps nō dari. xxyii. A		Thaletis gratiarum ac
platonis uita. xli. B		tio lxxxix. A
primigenii an uiuacio		V
res xlii. A		Virgilio locus. xxy. A
puerperia quibus lu		Viuenti meta. xli. A
ctuo ^a . xlyii. B		Virgi. & Cic. laudatio. lyii. A
Pythagoricum silentium. l. A		Vinum uenenum. lxyiii. A
Peccata paria lxix. A		Voluptas ex gustu qua
pietaci sententie. xci. A		lis. lxxiiii. A
R		Vades reus penitu
Rex populorum pastor. xy. B		dinis. lxxxviii. B
Rex reipu. anima. C		FINIS.

Principi Beroaldi Declamatio An Orator sit Phi-
losopho & Medico anteponendus.

Agrata ac uenerabilis res est elo-
quentia Viri ornatissimi: Cuius
bono nihil præstabilius: Cuius
beneficio fit: ut tãto hoïbus ipis
p̄stent eloquētes: quanto hoïes
cæteris animantibus antecellūt.
hoc cūctis satis liquet: hoc præconio omniū atq; con-
sensu celebratissimū: hoc nostra quoq; oratione iãpri-
dem edita testatū est. Attamen hodierno die Philip-
picas. M. Tullii siue Antonianas auspicatoris existi-
maui me facturū operæ precium: si ritu scholastico
paulū rhetoricarer: Et declamatoria dictiōe prælude-
rē. Quod ut cōmodi⁹ fiat unam de schola priscorū
declamatorū controuersia pertractabo: Daboq; ope-
ram ut conditura nostræ: concinnataq; edulia faciāt
ad stomachum: ut quæ a me dicentur: ea & animos
foueant: & aures pmulceant. Sed ut longas præfatio-
nes recidamus: rem ipsam ingrediemur. Quod dum
fit: uos queso diligenter ac libenter attendite.

Argumentum.

Pater qui tres liberos habebat: philosophū
medicum: oratorem moriens testamēto eū
hæredē fecit qui esset utilissim⁹ ciuitati. post
mortē patris cōtendunt tres fratres: cui hæreditas pa-
terna cedere debeat: primus philosophus coram iu-

dicibus agit causam: a quo cū alia tum hæc dicuntur.

Declamatio.

A

Emiror Iudices cui piã mortaliũ dubium uideri: cui ex tribus fratribus potius paterna bona sint adiudicãda: Cū philosophia sit regina cunctarum disciplinarum: quam. M. Tullius in uetum deorum: Plato uero donũ deorum tradiderunt. Quo bono: ut ipsius Platonis uerbis utar: nihil unquã maius mortalibus datum est a diis: nec unquam dabitur. Hæc est uitæ lex: uirtutũ indagatrix: uitiorũ expultrix: lumen legum: magistra morũ: Rerum elementariarũ exploratrix: Cæli & mundi cõtemplatrix quin altitudinis studio etiam cælo ipso sublimiora quæpiam uestigat. Et ut inquit platonicus Apuleius in extimo mũdi tergo degit. Hac internuncia homines deo cognati & proximi imo ut uerius loquar dii terreni efficiuntur. Quid per deos immortales excellentius sacratissima illa philosophia: quæ supra hanc caliginẽ: in qua uolutamur excedens: docet quid agatur in cælo? Meritoq; Seneca philosophorũ sincerissimus sanctissimusq;: Cui utiq; credi conuenit. Naturæ rerũ gratias agit: cū secretiora eius ingressus discit quæ uniuersi materia sit: quid sit deus: totus in se intēderit: An ad nos aliquando respiciat: faciat quottidie aliquid. An semel fecerit: pars mundi sit an mundus: An mundi aia: an poti9 opifex & factitator: liceat ne illi ex lege fatorũ aliquid derogare: An maiestatis diminutio & erroris confessio sit mutanda fecisse. Ad

B

hæc nulla res magis discussit caliginē illam nebulæ
crassissimam: quæ ut duo poetarū clarissimi prodide-
runt: obtutus mortalium hebetat: mentesq; obducit
oppāso ignorationis uelamento. Quid porro utilius
illa altera philosophiæ pte: quā ptim æthicen: partim
moralem appellitāt. q̄ maxime ad hoies spectat: quæ
docet quid in terris agēdū sit: & errores nostros discu-
tit. Quæ urbes peperit. Dissipatos homines in socie-
tatē uitæ cōuocauit. respu. bñ moratas instituit. Vn-
de nō īmerito sectatores philosophiæ ubiq; gentium
philosophos nōmināt nomine. s. sancto & religio-
so quasi solos sapiētiae studiosos. Qui ante Pythago-
ram sophi id ē sapientes & habebātur & nominabā-
tur. Quid quod & philosophus medicus ē. Cū philo-
sophia ut inquit Arpinas orator sit animarum medi-
cina. Quod & Galenus quoq; testat. Cū autem mor-
bi perniciosiores pluresq; sint animi quā corporis: p̄-
stātor haud dubie ē philosoph⁹: qui grauiorib⁹ mor-
bis medelas ac fomēta salutariter apponit: qui deniq;
tāto est quā corporis medicus nobilior utiliorq;: quā
to animus corpori est p̄ciosior. Quin etiā philosoph⁹
Oratorē. Vñ enī uis & sylua dicēdi nisi ex scholis phi-
losophorū ducta est: Vñ riuus eloquētiae nisi ex fontib⁹
philosophiæ deriuati: Huc adde quod dialectice.
i. disputatoria siue disputatrix philosophorum est:
quæ rhetoriæ prope germana est: In tantum ut Ze-
no dialecticen manui in pugnū comp̄ressæ. Retho-
ricē uero explicatæ similē eē tradiderit. Quid per de-

A

B

C

D

E

os imortales hac tripartita philosophia p̄stabilibus:
quid utilius eē ac dici potest? Cuius una pars reḡ na
turā scrutatur: altera cōponit animū & mores: tertia
structurā uerborū exigit & argumentationes. Ipsum
porro philosophiæ uocabulum quid aliud significat
quā amorē studiūq; sapiētiae? quo quid meli⁹? Cuius
A germana est philocalia quæ amor pulchritudinis in
terp̄tatur: tāquā sine philosophia pulchritudo eē nō
possit. Cæterū ut semel finiā. Philosophus hoc est sa
piēs omnia. Et ut iquit ille uno minor est Ioue: diues:
B liber. honorat⁹: pulcher: rex deniq; regū. In tāta ap̄
priscos extimatiōe ac reuerētia habiti philosophi: ut
Platoni sapiētiae antistiti Diōysius tyrānus uittatam
nauem obuiā miserit: Ipse quadrigis albis egredien
tem in littore exceperit: ut Alexander magnus Aristo
telis philosophorū doctissimi patriā restituerit in ho
norē p̄ceptoris. Cui se non min⁹ debeī quā philippo
parēti profitebatur: ut Pythagorā crotoniatæ ac me
tapōtini pro deo colerent: & ex eius domo tēplum fa
cerēt. Qui ī tanta fuit admiratiōe: ut qui p̄sentia illi⁹
frui meruissent: id p̄scriberent ad suos: tāquā magnū
quiddā ac præclarę adepti forent qđ Pythagoram ui
dissent. Nūc quoq; uos iudices reueriti nomen phi
losophi sacrosanctū ac uenerabile: philosopho mihi
bōa paterna ut par ē: adiudicate: & sentētia uestra de
cernite. Cū uoluntas patris hoc uoluerit. Cū sensus
cōmunis hoc diiudicet: Cū excellētia doctrinæ quā
profiteor: hoc peculiariter deposcat. Dixi.

Audistis hactenus uiri clarissimi: quæ ex philoso-
phi psona i petitione hæreditatis paternæ dicta sunt.
nunc quæso audite attentis animis & auribus: quæ se-
cundo loco medicus egerit: Qui causæ suæ patrocini-
natus est patrocini huiusce uel cõsimilis orationis.

Disceptatio est iudices iter nos nõ quæ ex nostris
sit ars speciosissima: sed quæ ciuitati utilissima. Quæ
rit quis ex nobis plus mortalibus profit: Quis ne-
scit medicum ad omnes totius ciuitatis ordines. Ad
omnẽ sexum. Ad omnẽ ætatem pertinere? Cum sum-
matibus infimatibus: uiris: foeminis: senibus: pueris
ægotare contingat. Cum omnes ex hoc utilitatẽ in-
discriminatim petant: meritoq; dici potest medicum
rẽ cõmunem terrarum esse. Et mehercle si uera dispi-
cimus: si curiose cuncta perpendimus: sola medicina
soloq; medico opus est omnibus. Medicina est quæ
una cõtra fata depugnat: eaq; idẽtĩdẽ expugnat: quæ
languẽtib; uitam prorogat: quæ iam deploratos: iã
defletos: iã in familia orci numeratos: luci auræq; ui-
tali persæpe restituit: multiq; medicinæ opa reuixisse
creduntur. Et ne fabulas percẽseam: quæ ab Aescula-
pio Hyppolitum & Tyndaridã ad uitam reuocatos
ferũt. Nõne Asclepiades inter medicos famigerabilis
argumentũ huiusce rei uel potentissimum est: qui ho-
mini iã conclamato depositoq; dũ effertur fatũ attu-
lit. Cuius animam in corporis latibulis delitescentem
euocauit: eumq; ab inferis postliminio prope funera-
tum domũ rettulit. Huc adde qd huic arti tantum ho-

noris tribuere maiores : ut diis inuectores suos assignauerint: caeloque dicauerint: Apollinē: Aesculapiūque
A quæ prodēdo: quem ob id Archiatrum quasi principē medicorum dixit Antiquitas: Et profecto medicinares est sacra. Et ut Salamonis sapientia. omnis medela a deo est. Ideo & saluberrime sapientissimus ille præcepit medicū honorādum esse propter necessitatem. Cū illum altissimus creauerit. Quod autem philosophus frater gloriatur ē philosophos prisco sæculo honoratissimos extitisse apud reges: ne in hac quoque parte illi utique cesserit: cū medicos accepimus prope cultos ad deorum uicē: Nāque Hippocrates ille maximus medicorum ob depulsam arte medica pestilentiam ex illirico in græciam ueniētē: honores illos meruit a græcis: quos herculi decreuerūt qua in re subit mentem illud Gale
B ni ex libro theriaces : quē admodum. s. iussit diuinus Hippocrates ignes fieri medicatos odoramentis & suaue olentibus unguētis pfusos. ut ita aer tabificus emacularetur: fieretque in attrahēdo ino cētior sinceriorque. Quod in pestilentia factitādū Auicēna quoque præcepit. Quid Ascrepiades idē inter medicos priscos (Hippocratē semp̄ excipio) facile princeps : nōne uniuersum prope humanū genus circūegit in sese ? non alio modo quā si e caelo emissus aduenisset: quinque res maxime cōmuniū auxiliorum pfessus. Abstinentiā cibi uini: **C** frictiōnē corporis: ambulationē: gestationēque: qui expetitus a maximo regum Mithridate legatos illius ad se missos pollicitationesque ingētes spreuit posthabu

itq; quieti litterarū. Critobolus quoq; & Erasistratus
habiti sunt in maxima apud reges maximos existiatōe:
cum alter Philippū Alexandri patrē: alter Anthiochū
syriæ regē solerti curatione sanassent. Quid multa?
cum sanitate nihil utilius sit mortalibus: qđ Galenus
quoq; asserit i libro hereseō. i. sectarū. Medicina at cū
sanitatē p̄stet liquido colligimus medicum & philoso
pho & oratore lōge utiliorē esse ciuitati. qđ si philoso
phia aī medicina dicitur: medicīa quoq; corporū phi
losophia perhibet: cuius adiumēta infirmitas hoīum
aduocat: & continuo ubi ægritudo inuasit solatia me
dici requirit: philosophis oratoribusq; posthabitis: in
quibus nullæ suppetiæ salutare: nulla sunt adminicu
la languentium: Quibus p̄sto est medicus: & reme
diis præsentiſſimus opitulatur. proinde iurisconsulti
medicos p̄fessoribus studiorum liberalium merito
anteponunt. cū hii salutē hominum agant: Illi studio
rum curā. Quid nunc ego enumerē medicinæ p̄tes
quas oīs sacras ac salutare puto: Dieteticam quæ ui
ctu: pharmaceuticā: quæ medicamentis: Chirurgicā:
quæ manu curat: Ex quo fit ut qui medicinæ utilitatē
non uidet: is non ut lusciosus sed ut exoculatus nihil
prorsus uideat. Quocirca iudices: si utilitati publicæ
cōsulitis: si medicum in ciuitate utilissimū eē cognosci
tis: mihi qui saluberrimam artium utilissimamque
profiteor heræditatem paternam assignate.

Dixi.

Audistis uiri spectatissimi. quæ philosophus: quæ

A

B

C

D

post philosophum medicus dixerit in causa ad ipse
dæ paternæ hæreditatis: nunc sedulo auscultate: atq;
animum aduertite: & ea qua soletis comitate perpē-
dite: quid nouissimo loco dixerit orator. Erunt opi-
nor hæc nec iniucunda relatu: nec ingrata auditu:
nec indigna cognitu. sic autem Oratorem causam su-
am egisse creditote.

Nunquā magis iudices sensi quāta sit oratoriæ fa-
cultatis uis atq; excellentia: quā hodierno die: dum
fratres audio non ex instrumento philosophiæ: aut
mediciæ: sed ex Oratoria suppellectile instructos cau-
sam actitasse: Adeo sua philosopho philosophia: me-
dico medicina nihil opis in agenda causa præstiteret
Quin muti pene cōticuissent nisi ad eloquentiæ no-
stræ adminicula cōtugissent: sine cuius nitore philo-
sophia sordescit: medicina obsolescit: Disciplinæ om-
nes incultæ rubigināt: adeo necessaria est atq; con-
ducibilis omnibus oīum ingenuarum doctrinarum
p̄fessoribus eloquentia: Cuius utilitati maiestatiq; ni-
hil (absit uerbo iuidia) est comparandum. Et quia mi-
hi primum cum fratre philosopho agendum est. An
ego philosopham cum oratoria: philosophum cum
oratore contendā: Parcius tecum agere cogor & mi-
tius quia frater es: sed tamē (quod iter nos dictum sit)
ista tua p̄clara philosophia quā gloriose iactas mi fra-
ter: & tāquā filiolā exoscularis nequaquā tāti est: quā-
ti eam uideri uis: nec tam ī philosophia studium sapi-
entia est quā opinatio. Nā cum sciētia certi sit opina

tio incerti: scholæ philosophorū oīum ac sectæ dum
philosophantur haud dubie opinantur. Id. n. opinat̃
quisq; qđ nescit. Illi autem qui de rebus naturalibus
& cælestib; disputant opinione educuntur: Cum ue-
ritas demersa ī secretariis naturæ delitescat. hinc phi-
losophos a scriptoribus luculentis opinatores: opi-
niosos: opiniosissimos dici nouimus. Vnde autem
queso nisi ex opinatione tot dissidia: tot compugna-
tiones philosophorum emanarunt: tot sectæ discor-
dantes. Dicam. n. nō obstrigilandi causa: sed quia ita
res se habet. Pugnat̃ philosophi inter se atq; dissenti-
unt dissidio nō paruo magnis in rebus & seriis. Qui-
dā principium rerū eē autumant: aquā: ut Thales mi-
lesius. Alii ignem: ut Heraclitus cognomento scoti-
nus. i. tenebricosus. Quidam aera: ut Anaximenes.
Pythagoras uero: Empedocles: Epicarmus Aliique
physici cōplusculi quattuor elemēta principium rerū
eē posuerunt. Plato Deum factitatorē mundi eē tra-
dit. Aristoteles mundum inatum eē autumat. Epicur⁹
Democritus: Leucippus ex atomis hoc est corpuscu-
lis īsecabilibus mundum formatum eē contendunt.
Præterea de deo: de aīa: de finibus bonorū: de meteo-
ris: iter philosophos non cōstat: Quidā deos inume-
ros: quidā nullum esse crediderunt. Platonici unum
quidē curātem rerū. At Epicurei otiosum & inexerci-
tū: Stoici Deum extrinsecus figuli modo torquentē
hāc mundi molem esse prodiderunt. Platonici intra
mundum: ut gubernatoris exemplo itra illud maneat

A

B

C

D

V

quod regat. Sunt qui in fortunæ iam lapsibus omnia ponant: & nullo credant mundum rectore moueri: natura uolente uices & lucis & anni. quodam curam deorum intra sidera continet: Nonnulli diuinam prudentiam ad lunam usque deducunt: tanquam irridendum sit agere curam rerum humanarum. illud quicquid est summum: atque in dicere sit dei maiestatem polli tam multiplici sordidoque ministerio: Quanta dii boni de anima iter philosophos pugna? Plato ait animam esse substantiam αὐτοκοινητόν. i. se mouentem. Xenocrates numerum. Aristoteles: entelechiam. Pythagoras & Philolaus & Aristoxenus: harmoniam. Possidonius: ideam. Hippocrates: spiritum tenuem per corpus omne dispersum. Origenes adamantium: substantiam sensibilem & mobilem. Hipparchus & zeno: ignem. Anaximenes: aera. Empedocles: suffusum cordi sanguinem: Democritus: ex atomis constatam. Dicaearchus uero nullum esse aium: nullam animam: frustra que & animalia & animantes appellari. Alii æternam. Alii mortalem animam dissolubilemque esse concedunt. Ecclesiasticorum quoque super eadem re est dissidium: Alii ab origine mundi factas in caelo animas. Alii ex tra duce propagari. Alii deum quotidie animas operari tradunt. Quod & christianum dogma confirmat. Hæc & id genus alia: tam uaria tam dissidentia cum lego quo me uertat: quem sequor: cui credam? succurrit illud Oratianum: Bellua multorum capitum es: Nam quid sequor aut quem? Merito dixit Lactantius: de anima iter philosophos non dum conuenit: nec unquam fortasse conueniet: & a Lucretio deceter & uere dictum est. Ignoratur. n. quæ sit natura animæ. Eadem fere contentio est circa fines bonorum: cum

A

B

alii in uoluptate ut Aristippus. Alii in uirtute: ut Zeno.
Alii in primis naturæ. Quæ græci Τα πρώτα φύσεως.
Augustinus & Varro primigenia uocant: ut Carneades.
Alii in indolētia: ut Hierōymus Rhodius sūmū
bonū collocauerūt: peripatetici ex triplici genere bono
rū: aī. s. & corporis atq; externis fœlicitatē metiunt: nec
multo secus academici. uoluptatē cum honestate Di
nomachus & Calipho copularūt. idolentiā: q̄ græce
ἀνάλγησια dī honestati Diodorus stoicus adiunxit:
Quid dicā de rebus naturalibus quāta sit iter meteo
rologos dispilitas atq; dissensio. De cometis. De ful
minib9. De arcu cælesti. De niloticis incremētis non
cōstat: Quid multa? De motu terræ: & ut inquit poe
ta. Vnde tremor terris: & qua ui maria alta tumescāt:
obiicib9 ruptis. Sūt philosophi iter se discrepantissi
mi. Et in hac re uel sola oppido quā mira incōstantia
est: Nāq; Anaxagoras ignē cām mot9 existimat. Ana
ximenes terrā ipsam sibi ipsi eē cām motus nec extri
secus icurrere qđ illā ipellat: sed intus ipsam illidi in se
metipsam. Quidam motū aquæ iputauere ut Thales
milesius: Democritus uero motum fieri autumat: ali
quando spiritu: aliquando aqua: aliquādo utroq; Ari
stoteles. Albertus magnus: & omnis peripateticorū
schola spiritum acuentos causam esse motus terræ
alacriter affirmant: Cui sententiæ Plinius n̄r & Sene
ca subscribūt. Ex hoc tam multiplici dissidio ex tanta
philosophorū discordia haud dubie fit ut incert9 sim
quib9 credā: quibns accedam. Cuius sectæ me candi

datū eē profitear: Quicquid elegero plurimos uideo
improbaturus: quicquid probauero: plures negaturus.
ut iter tot ambigua illud tantum Socraticū mihi
certū uerumq; esse uideatur: Hoc scio q; nescio. Inde
A fit ut academicorū ακατάληψιαν. i. incōprehēsi-
tē minime improbē: qui nulli rei assentiēdū: qui ob id
σκεπτικοι και ἀπορητικοι. idest consideratores & am-
B bigentes dicuntur. Meritoq; Proteus psonā ueritatis
sustinere creditur: quam obtinere nemo potest falsis
imaginibus illudentem & cōprehēsiōis nodos relaxā-
C tem. Ad hæc adde q; philosophos irreligiosos pu-
tant: Eosq; terrene arbitrari deos non esse. Dum me-
ras rerū causas & simplices rimantur. Ex hac opinor
inconcinitate dissidiisq; sectarum factum fuit olim
uetus senatus consultum. Quo philosophi ex urbe
Roma pulsati sunt perinde ac inutiles atque infructuo-
si. Mox iterum Domitiāo imperāte exacti ex urbe &
D Italia interdicti. Ut semel finia: propositum fratris de-
miror inhiantis paterna bona. Cum philosophus si
Platoni credimus: Cui utiq; in re philosophica credi
cōuenit. minime sit philochrematos idest pecuniæ cu-
pidus: immo contemptor diuitiarū. Quo circa desiste
frater moneo a petitione hereditaria: ne ab instituto
sectæ tuæ deflexisse uidearis: & uitæ contrarius ire
E priori. Nihil enī habet philosophia pstantius quam q;
modicis contēta ampliores opes nō desiderat. Vnde
fit ut cōditores legū philosophos professorum nume-
ro nō habeāt: Quia hoc primum eos profiteri oportet

teat mercenariã operã spernere. hæc satis ad philoso-
phum: qui nimis urgeri iã uidetur & commoueri uera
castigatione cõmonitus. Transeamus deinceps ad me-
dicum: quem itelligo fiducia medicinæ ad hanc cau-
sam oppido quã fidenter descendisse: Cuius ars haud
quaquã philosophiæ absimilis ẽ. uidelicet uaria. incõ-
stans. interpollis: & non parũ sæpe perniciofa: quam
ut inuestibulo disertationis statim reperiã eleuẽq;
Nonne inter medicos prope maior quam inter phi-
losophos pugna ẽ atq; cõtentio? Qui in diuersas cu-
randi uias pcesserũt. Hippocrati causa morbi origi-
nalis uidetur esse i spiritu siue flatu: quem morborum
omniũ patrem & auum appellat. Herophilo in hũmi-
dis omne uitium uisum est. Erasistrato si sanguis in
arterias hoc est uenas: quæ spiritui accommodatæ
sunt. Quas recentiores medici pulsatiles nominant:
transfunditur. Asclepiadi uero placuit originem egrit-
udinũ esse manãtia corpuscula p inuisibilia foramina
subsistendo iter claudant & meatus obturẽt. Ad
hæc cum ciborum cõcoctiõẽ maxime sanitas cõstet:
Meritoq; stomachus paterfamilias & rex totius cor-
poris in homine dicatur: In hac quoq; parte discrepã-
tissimĩ sunt. Erasistratus enim cibos atteri in uẽtre cõ-
tendit: Plistonius putrescere. Hippocrati placet per
calorem cibos concoqui: Quod Galenus: Auicen-
na: & medicorũ neotericorum scholæ confirmant.
Asclepiades uero nihil concoqui autumat: sed crudã
materiam sicut assumpta est in corpus omne diduci

A

B

C

D

Huc adde quod alii medicinā dicūt esse rationalem:
Alii in usu tantum & experimentis eam posuerūt: per
inde ac usus in curationibus sicut in cæteris omnib⁹
A artibus sit magister efficacissimus: Vnde logici qui
A dā quasi rationales dicti: Quidam ab experimentis
empirici ut Serapion & Apollonius & Heraclides.
Sunt & methodici a uia quadam quā sequuntur no-
B minati. Ob hoc dixit Ausonius in gryppo ternatio:
Triplicem esse medicinā illo uersu: Triplex quoq; for-
ma medendi: quæ logos & methodos cuiq; experiē-
C tia nomen. Sunt & dogmatici quib⁹ sunt sua decreta
seu placita sine quibus nulla secta consistere potest:
hos maxie probat Galenus: a quo Empirici improba-
tur: qui ait Herophilū & Philippum in primis Empiri-
ces id est experiētiae sectatores extitisse: Cum Hippo-
crates & Diocles Caristius Herasistratus logicem
heresin. i. ratiōalem sectā sectati sint: Methodices ue-
ro pricipes fuerūt: Archigenes: & Themison. De qui-
D bus opinor sensit Satyrographus scribens. Aduocat
Archigenem onerosaq; pallia iactat: Item quot The-
mison egros autūno occiderit uno: Fuit & prodicus
selymbriæ natus: quā instituit Iatralepticē. i. unctoriā
medicinā. hīc innumeræ sectæ fluxerūt: Dogmata infi-
nita: sentētiae multiplices. hīc illæ circa ægros miseræ
cōcertatiōes: nullo idē cēsente ne uideatur assertio al-
E terius. hīc illa infelicitis monumenti inscriptio. turba me-
dicorū se periisse. Et Adrianus imperator: ut auctor
est Dion moriēs dixit: Medicorū turba principem p

dit: cui concinit uersiculus ille apud Græcos uice pro
uerbii celebrat⁹ πολλῶν ἰατρῶν ἀποδοσὶ μάπολεσεν
idest multorum medicorū introitus me perdidit. Ne
queo mihi temperare quominus pliniana illa p̄cen-
seam ad hoc totū negotium uire facientia: quibus lu-
culentus ille scriptor ī medicos perorans asserit nul-
lam artem medicina incōstātiorem fuisse: necdubium
esse medicos oīs scientiæ famam nouitate aliqua au-
cupantes aīas nostras statim negociari: discunt peri-
culis nostris: & experimenta p̄ mortes agunt: medi-
coq; tantū hominem occidisse summa impunitas est
quinimmo trāsit in conuitiū: & intemperantia culpa-
tur: Quod si lex ulla extaret: quæ puniret inscitiam ca-
pitalem: oppido quā paucos uideres medicīæ profes-
sores. prouerbiale illud fat notum: Titulo medicorū
remedia habent pyxides uenena. hinc ille lacon me-
dico dicēti nihil habes mali: οὐ γὰρ σοί ἐστι ἰατρῶ χρω-
μαί. Nō enim inquit te medico utor: Et iterum cum
medicus dixisset γερῶν γε γονασ idest senex factus es
Διοτ. εἰπεν οὐκ ἐχρῆσα ἢ ἰατρῶ .i. Quoniam inquit
non usus sum te medico. Atqui dicet quispiam. uide-
mus quotidie multos morbis grauissimis acutissim-
isq; implicitos auxilio medicorum cōualuisse. Qui-
bus responderi breuiter possit illud Ausonii: Euasit fa-
ti ope non medici. Contra plures uideas occumbere
quam sanescere: Quibus medici: qui habentur cla-
rissimi medicorum nihil profuere. Præterea millia gē-
tium olim fuerunt. & in præsentia sunt sine medicis

degentium: Nos uero aliena opera uiuimus. Alienis
pedibus ambulamus: Alienis promissis credimus.
Quod nisi iã ad finem mea festinaret oſo: ostendere
possem quã multa sunt nomia rerũ medicatarũ apud
A Galenum: Auicennã: aliosq; medicorũ celeberrimos
mala intellecta: pei⁹ tradita: pessime usurpata. In qui
bus cum dispendio uitæ mortaliũ recetiores halluci
natur: Et aliud pro alio propinantes sæpe dant mor
titeram potionẽ pro salutifera. Quas ob res liquido
colligimus o frater medice disciplinã tuam quam tu
iactanticulus tã opere extollis: nõ tam utilẽ esse ciui
B tati quã detrimẽtosam: Salubriterq; porti⁹ Cato cre
ditur medicis interdixisse: Cuius oraculo cludã hanc
de medicis disputationẽ. Sunt autẽ Catonis uerba
hæc: Quãdocũq; gēs ista luas litteras dabit oĩa cor
rũpet: tunc etiam magis si medicos suos huc mittit.
Hæc aut oĩa in philosophos & medicos inflãmã
ter satis perorata: Nemo uestrũ uiri clarissimi queso
perinde dicta accipiat atq; si ex psona mea diceretur
Absit enĩ a me talis iſectatio. sed tanquã ex psona ora
toris agentis causam aduersus fratres. Alterum philo
sophum: Alterum medicum: qui cum diluerit eleuaue
ritq; fraternas professiones oratoriã disciplinam &
oratoris nomẽ ualentissime tutatus est: Vt. s. dixerit
nõ solum illa omniũ iudicum exorabula: quæ a no
bis & dici solent: & possunt: sed multis quoq; adimi
niculis fulserit: roborauerit: elegerit causam eloquẽtiæ
quæ ad presens omitto: Illa tãtũ rettulisse contentus

quod ex paciatus orator per latissimos rhetorices cā
pos talia subiunxit.

Quod eloquētia inquit o iudices una de summis
uirtutibus sit ciuitatiq; utilissima: adeo clarū: adeo in
cōfesso est: ut probatiōe nō egeat. Nam cum Orator
finiatur: uir bonus dicēdi peritus: rhetorice uero be
nedicendi scientia: utilē esse eam cōsitendū est. Quæ
bonitate constat: elegancia pollet nitore splendet:
Cui⁹ ope & opera præclara oīa fiunt & magna: Equi
dem cōditores urbiū: non tam philosophica doctri
na: quā elegancia oratoria & illicio faciūdiæ pellexerūt
dispalatos homines ad ciuilitatem politicamq; uiuen
di rationem. Consimiliter cōstitutores legum quibus
nihil pene emunctius: limatius: & sententiosum ma
gis admniculati fulturis eloquentiæ leges saluberrī
mas eloquentissimasq; condidere: quas mox inter
pretes interpretamentis barbaris fædauerūt. Forma
tores quoq; rerum publicarum: Imperatores bellico
rum exercituum regere consiliis: & moderari res ma
gnas sine docta uoce & oratoris uihaud quaquā po
tuissent. Deniq; scriptores fere omnes ī omni doctri
narum genere uel eminentissimi sint pigmentis ora
toriis sine dolatorio rhetorico statim lectori nause
am faciunt & bilem mouent. Adeo scriptio omnis ci
tra elegantiam .est proxima faltidio: tantāq; uim ha
bet illa a poetaprisci seculi dicta flexanima atq; omni
um regina rerum oratio. Merito apud romanos: quā
republica nulla unquam maior: nulla sanctior: nulla

bonis exemplis ditior extitit: summa semper oratoribus
dignitas fuit. Et ut auctorem Cornelius Tacitus: nullus
A magnam potentiam sine eloquentia est consequutus. Quod
ut de aliis taceam: nonne Marcus Tullius ille orandi re-
gula & dicendi lex. Cuius ingenium Romano imperio
par fuit: qui Latinae facultatis pomerium promouit: ad con-
sulatum usque amplissimamque dignitatem ex humilitate na-
taliu & loci euectus est. Quo quid utilius in Roma-
na republica excogitari potest? Quo suadente legem
agrariam hoc est alimenta abdicarunt Romanae tri-
B bus. Cuius linguae fulmen Catilinae irregit audaciam.
& ipsum prescripsit Antonium: Cuius nomine supplicatio-
nes a senatu decretae sunt: Qui maximus honor ui-
ctoribus bello ducibus datur. Qui togato ante Cice-
C ronem habitus est nemini: Demosthenem quoque admira-
batur Graecia: obseruabat rex Persarum & plurimus de eo
apud Philippum sermo habebatur: cuius gloria tam cele-
D bris tam per ora omnium uolitans extitit: ut Anicula
aquam ferens ita insusurauerit alteri. ΟΥΤΟΣ ΕΣΙ ΔΗΜΟΣ-
ΘΕΥΗΣ: hic est ille Demosthenes. & olim Gorgiae rhe-
tori leontino a Graecia delphis soli statua non in auro
ta: sed aurea dedicata: Tantus honos habebatur ora-
toriae artis professoribus. In homine praecipue duo
sunt Ratio. & Oratio: Vnde ab Apuleio homines fir-
miuntur ratione plaudentes: oratione pollentes: Sed
ratio sine oratione prope mutila est & manca: Qua-
re si nihil ab illo parente rerum fabricatoreque mun-
di deo melius oratione accepimus: si utilissimum esse

nemo non nouit eloquentia pollere: senatum popu-
lum: exercitum: mortales omnes in quæ uelit orator
ducere: si uiribus orandi tantum assequi potest ut ful-
gere: fulminare: tonare: quod Pericli contigit: uideat
orator: pronunciare iudices pro oratore: & secundum
me litem date: & ut qui orator ad uos uenerim: ab eam
a uobis exorator efficit: ut si rhetorice est persuaden-
di opifex ac suadæ medulla: uidear apud uos persuasibi-
liter dixisse: siue enim persuadere siue bene dicere finis
est: & summum in oratore: utrumque id munus imple-
uisse uidebor: si uoti compos ex sententia uestra ac pro-
nunciatione discessero. Dixi.

Credibile est: post peroratam a tribus fratribus coram
iudices ipsos concordi consensu omnibus sententiis pronun-
ciasse pro oratore: illique adiudicasse paternam hereditatem.

FINIS:

PHILIPPI BEROALDI LIBELLVS
DE OPTIMO STATV.

ARS PHILOSOPHIAE EST
& ea quidem pulcherrima uiri claris-
simi administrare reipublicam. Quod
sane negotium ianuam famæ repa-
nit: & uirum prudentem: ac politicum
ostendit. Nam si præclarum & laudabi-
le est in re œconomica agere bonum patremfamilias:
quanto præclarius: ac laudabilius in reipublica age-

re patriæ parētem: Et cum homo hominum causa na-
tus sit: nusquā profecto cōmodius pōt hoībus homo
pdesse: ac patrocinari quā administrādo rēpublicā:
quæ in uniuersum cūctorū cōmoda cōplectitur. Ut
autē non satis est bonas leges habere: nisi custodes
earum sint diligentissimi: quos græci nomophylacas
uocāt: ita nō sufficit bñ moratas eē ciuitates: nisi earū
sint tutores uigilantissimi: hi autē sunt reipublicæ gu-
bernatores: Quorum opera sedentaria plus haud du-
bie prodest quā cæterorū negociosa strenuitas. Sed
cum administrandæ reipublicæ sit forma non simplex:
nec genus unum: Cum alii aliud probent: Videor fa-
cturus operæ precium si hodierna disertatione quæ
piam de reipublica: deq; optimo statu & principe di-
gna scitu: nec indigna memoratu ex litterarū interiorū
secretariis de prompsero: quæ audientium & au-
res permulceant: & animos refoucant. Quod dum a
me fit uos quæso diligenter attendite.

- A Administrandarum ciuitatum tres sunt spēs.
a Est principatus unius quam monarchiam
uocant. Est paucorum optimatumq;: quæ
oligarchia atque aristocratia nuncupatur. Tertia est
popularis gubernatio: quæ græco uocabulo demo-
cratia dicitur: auctores Dion: plato: Aristoteles: cæ-
teri. Item Aristoteles ī secūdo politicorum quosdam
fuisse tradit: qui optimam gubernationem esse cre-
derēt ex omnibus hiis commixtam: & propterea lau-
dari rempub. lacedæmoniorum ueluti ex mēarchia:

aristocratia:democratia consistentem. Rex enī apđ illos erat pro unius gubernatione. Senatus:pro paucorum potentia: Ephori autem statum popularem repræsentabant: Quæ uero ex tribus administratio- nibus melior:potiorque sit difficile est iudicatu: cum suos quæq; assertores habeat:nec ego tâquã arbiter honorari quicquã decernere ausim: sed quid ueteres senserint explicabo. Ita. n. optime citraq; inuidiã alie nis iudiciis rei tantæ censura peragetur:& cum libera sint iudicia opinetur de his ut cuique libitum erit: existimatio sua cuique sit:ut autem facilius res tota colliquescat historia remotior enarranda est huic ne gocio:quod molior:accõmodissima.

Post magophonian. i. magorũ cædẽ:quo die nulli magorum fas est in publicum prodire: sed cuncti intra domorum septa se continent: facta est consultatio de statu persarum constituendo: ubi uariæ sententiæ dictæ. Ex quibus istæ tres potissimũ memoriæ sunt proditæ. Othanes exhortãs ad gubernationem popularem: a monarchia pro uirili pte dehortabat: ostẽdẽs prícipatũ unius haud quaquã pbãdũ: ppretea qdẽt si optimus fuerit: tñ ex licẽtia peccãdi & isolẽtia leges puaricẽt: scẽmias ui cõstupret: idẽnatos iterimat: & i pune bacchabũdus oĩa ex aĩ libidine conficiat. At cũ dñat igt multitudo i primis nomẽ obtinet oĩum pulcherrimũ: isonomiã. i. iuris æquabilitatẽ: oĩa consilia i cõe referunt: & i multitudie oĩa isunt. hæc Othães.

At megabyzus: ad oligarchiam. i. ad statum pau-

corum rem traducens ad eam socios hortabatur impro-
bans Othanis sententiam: tanquã populari mul-
titudine nihil sit: neq; insipientius: neq; insolentius. Et
A plebi proprium suũq; sit nihil intelligere: quæ ad res
obeundas sine consilio præceps ruit torrenti flumini
similis. Itaq; improbato statu populari tanquam pessi-
mo hortatus est ad statum optimatum dicens: credi-
bile esse ex optimis optima existere consilia.

Post megabyzi sniam Darius tertio loco dixit: sta-
tũ unius pricipis anteponẽdũ monarchiãq; eẽ prestã-
tissimã. ppositis. n. tribus statibus & his oĩbus opti-
mis: ut optime imperet populus: optime pauci: optime
unus: Multo antecellere unius imperiũ: nã uiri (inquit)
unius: qui optius sit: pricipatu: nihil meli9 esse cõstat.
De statu populi turbulẽto. s. & incõsulto: idem sentio
quã Megabyzus. De statu uero paucorũ: hoc ampli9
contra megabyzũ: quã uidelicet odia inter ipsos priua-
tim excitantur in publicũ perniosa: Cũ unus quisq;
primus in republica esse uelit. Ex talibus autem odiis
seditiones: ex seditionibus: cædes existunt: Proinde
opus est ut unus sit ueluti caput: a quo nequaquã mẽ-
bra dissentiant.

Hæ tres in consilio persarum fuerunt dictæ sentẽ-
tiæ. quarum ultima uicit: quod. s. melior foret status
unius: & ita auctor ipse sentẽtiæ Darius paulo post
rex persarum est declaratus. Hæc in curia barbarorũ
agitata: qui nullo litterarum dolatorio sunt leuigati.
Videamus deinceps quid doctissimi uirorum su-

per hac re senserit. Pleriq; omnes damnant gubernationem popularem perinde ac pessimam: a qua Apollonius tyanaeus Vespasianum dehortatur: atq; abducere contendit apud Philostratum contra Euphratis & Dionis sententiam: Vespasiano suadentium: ut populare statum restituat. tanquam ciuitas romana populari gubernatione maxime gauderet & sub tali administratione: magna imperii partem adeptam esset. Sententiam Apollonii astipulatur. M. Tullius: qui in oratione pro plantio sic inquit: non est consilium in uulgo: non ratio: non discrimen: non diligentia. Et ab optimo poeta dictum est. Sciditur incertum studia in contraria uulgo. olim Demosthenes quoq; extorris & in exilium pergens cum suspirio dixit. O pallas: quae tribus infestissimis belluis delectaris: noctua: dracone: & populo: tanquam populus inter κακα θηρια idest. malas bestias numerandus sit: Quin etiam plato populum dixit esse belluam multorum capitum: cui succurrit illud Oratianum: Bellua multorum capitum es: Nam quid sequar aut quem? Lycursus nomothetes. idest legum conditor interrogatus cur statum popularem in re publica lacedaemoniorum non constitueret: scite respondit: συ πρωτος εν ονκια σου ποιησον δεμκρατιαν .i. tu primus in domo tua effcito principatum popularem. Quadrat huic rei sententia quoq; illa graeci poetae catholica. ισχυρον σχολος εστιν ουχ εχει δενον hoc intellectu: turba turbulenta est: nec mentem habet.

A

B

Reliquæ duæ administrationes paucorum scilicet & unius ualde probantur: nam quæ status optimatum qui dicitur Aristocraticus sit optimus nomine ipso declaratur & exemplis tam recentibus quàm uetustis liquet: & auctoritate fulcitur. Sententia plautina est in milite. Nemo solus satis sapit. Ex quo fit ut consultationes plurimum bonorum in unum conspirantes sint salutares & conducibiles rebus magnis administrandis: Aristoteles in tertio politicorum. Vno (inquit) duo meliores sunt: & ante Aristotelem Homerus cecinit: Duos ad omnia esse præstantiores hinc Agamenon homericus decem optat consiliarios Nestori cõsimiles. Illo uersu, Τοιοῦτοι δέκα μοι, συµφραδµονες εἶεν ἄχθοι

Cæterum ut statum unius optimum præstantissimumque esse credamus inclinatur animus & ratio suadet: & sententia eruditorum decernit: quorum auctoritas nobis pro ratione est: inter quos est Aristoteles: qui in i. viii. ethico rum cõset administrationem populi esse pessimam: unum uero optimam: & Homerus qui in secunda illiados rhapsodia sic inquit οὐκ ἄγαθον πολλοῖσιν ἀρχαῖν εἶσ κοῖραν οὐ εἶσ τῷ εἶσ βασιλευσ. i. nõ bonum est multorum principatum unum sit dominus: unus rex quàm uno uersu sic reddi potest. Non opus ut multi sed princeps imperet unus: rex unus. Dionysius syracusanus uersum hunc Homericum referens: olim dictitauit non posse regi rempublicam multorum imperiis: Et a Domitiano itidem dictum est: Non est bona imperatorum multitudo. Ad hæc diuus Cyprianus ut unus inquit sit princeps omnis natura

cōsentit. Rex unus est apibus: & dux un⁹ in gregib⁹
& in armētis rector unus: Multo magis mūdi rector
unus: qui uniuersa quæ sunt uerbo iubet: ratiōe dispēn-
sat: uirtute cōsumat. Cipriano subscribit illudq̄ i decr-
tis cano. septima quæstione prima traditum est ex au-
ctōritate Hieronymi ad rusticū monacū sic scribens
In apibus dux unus est & grues una sequūtur or die
litterato: imperator unus: iudex unus prouinciæ. Ibi
dem p̄cipitur: ut singuli sint ecclesiarū episcopi: singu-
li archiepiscopi. singuli archidiaconi. Ille quoq; diui-
nus Plato libro de regno maxie probat monarchiā
idest unius principatū. Igitur cū constet optimum eē
statū unius paulo plura sup hoc uidētur annotanda.

Scitum est illud Romani imperatoris principatū
non nisi fato dari: & Homerus a loue autumat dari
sceptrum & ius principi: Cum ait. Rex unus cui scep-
tra dedit uenerandaq; iura iupiter. Ideam Diotrephis
uocat reges quasi a loue nutritos. ex quo fit ut ueluti
dii terreni p̄cipes mortalibus colendi sint Id quod
olim ab Athanico Gothorum rege dictum con-
stat: qui cum ad Theodosium constantinopolim ue-
nisset: & urbis pulchritudinem: imperatoris opes:
apparatum: maiestatem conspexisset mirabundus:
sine dubio inquit Deus terrenus est imperator: con-
tra quem quicumq; manus leuare nixus fuerit in se sui
sanguinis reus existit: Verbum uetus est apud græ-
cos: uice puerbii celebratū: πρὸ πάντων σὺ θεοῦ τοῦ ἐπι-
βασιλευῆ ἀετίμα hoc est in primis Deum cole: Re

gem autem honora. Antiqui reges idem erant & pontifices: Vnde reges romani pontifices dicti: quod & in decretis canonicis distinctione uigesima prima perditum est. Et poeta nobilissimus illo uersu significat: Rex anius: rex idem hominum phœbique sacerdos: Quin etiam Plato memoriæ prodidit Reges ægypti pontifices extitisse. Multæ sunt constellationes principum effectrices: sicut illa: qui in prima parte Arietis horoscopum habuerint nascentur principes: reges: exercituumque ductores. Item in prima parte aquarii habens horoscopum erit princeps gloriosus: & polyroni: hoc est longeuus: ut auctor est Iulius firmicus: in octauo matheseos: qui secundo uolumine loquens de imperatore sic ferme inquit: Solus imperator stellarum non subiacet cursibus: & solus est in cuius fato stellæ decernendi non habent potestatem. Cum enim fuerit totius orbis dominus: fatum ei dei summi iudicio gubernatur.

A

B Igitur cum deus: & fata: & sydera principes terris dent: quicumque principi insidiatur & eius molitur excidium: is exterminandus est: atque omni supplicio plectendus: tanquam in deum & fata manus inferre conetur: nam ut scribit apostolus in epistola ad romanos: potestas non est nisi a deo. Qui resistit potestati resistit ordinationi dei. Ministri dei sunt principes: Et ut apud ueteres dictum accepimus a uita principis uelut a filo pendet salus ciuitatis: nec solum maleficia sunt casu in hoc punienda: sed cogitationes quoque &

C

uoluntates: & quauis apud iurisconsultos titulo de pœ-
nis scriptum sit cogitationis pœnam nemo patiatur: A
quanuis Portius Cato prodiderit uoluntates esse li-
beras: nec pœnis obnoxias: tamen uoluntas uel so-
la punitur in maleficiis id genus. sicut docet Calistra-
tus scribens: in maleficiis uoluntas spectatur: & ut iu-
reconfulti autumant eadem seueritate uoluntatem
sceleris qua effectum puniri iura uoluerunt. Item ad le-
gem corneliam de sicariis scriptum legimus: si quis
cum telo ambulauerit: sicut is: qui hominem occide-
rit pœna choerceatur. Itē titulo de extraordinariis cri-
minibus præcipitur sollicitatores alienarum nuptiarum
& si effectum potiti non sint attamen propter uolunta-
tem esse extra ordinem puniendos: Quæ tota disce-
ptatio distinctiōe priā de pœnitentiis latissime explicat.

Cæterum quia unius gubernationē qui sit optimus
maximè p̄bari satis liquet: dicenda deinceps & expli-
canda sunt nō parua multa: quæ in eo censemur inesse
debere qui princeps optimus & esse & uideri uelit. uul-
gatiōra autē & triuialiter protrita omittētes: quædam iucū-
diora fatu audituque degustabimus p̄ exēpla maximo-
rum principum decurrentes: ut talis disertatio fiat neque
sentiosa: neque insuauis: sed uoluptaria & expetibilis.
Dicemus autē nō legitimo illo ex disciplina rethorica
ordine seruato: sed prout singula subibunt mentem:
& nobis dicturientibus obuia sese obtulerint.

Inter cognomina principum memoratu digna quat-
tuor sunt memoratissima: quæ si cuncta iunctim in unum

cadere poterunt is erit ille quē quærimus: sunt autem hæc: magnus: pius: pater patriæ: & optimus.

A Alexander ille longe omnium excellentissimus a magnitudine rerum quas haud dubie maximas gessit: magni cognomen inuenit: ut ita sine laude nūquā nominaretur. Qui fortuna sua maior fuit de quo Hānibal pœn⁹: ita iudicauit. ut Aphricano querēti quē fuisse maximū imperatorem crederet respōderit. Alexandrum macedonum regem. Quod parua manu innumerabiles exercitus fudisset: q̄ ultimas horas supra spē humanam peragrasset. Verū huic magni cognomento plus inuidiæ quā pulchritudinis inest: ut luculenti scriptores prodiderunt.

B Antonius imperator Romanus cognominatus ē pius uel quod socer; fessa iam ætate manu subleuaauerint: uel quod multos senatores Hadriano iam iam sæuienti subriperit: uel quod ipse Hadriāo magnos honores post mortē decreuerit: uel quod cū se Hadrian⁹ interimere uellet ingenti custodia & uigilantia fecerit ne id posset admittere uel q̄ suapte natura clemētissimus fuerit: & nihil temporibus suis asperum fecerit. Sptianus: & iulius capitolinus auctores. De quo est illud Ausonii: Antonius ab hinc regimen capit ille uocatu consultisque pius nomen habens meriti. Et profecto pii cognomen amabilissimū est & maximæ pietatis argumentum.

C Est & patris patriæ appellatio: qua nihil pulchrius. Quod quidem nomē submonet ut princeps cum

ciuibus suis quasi cum liberis parens uiuat: qua nūcu-
patione Cæsar Augustus maximopere lætatus est.
Nam cum in curia romana Valerius messalla man-
dantibus cunctis ita dixisset: Cæsar auguste senatus
te cōsentiēs cū populo romano consalutat patriæ pa-
trē. tunc ille præ gaudio lachrimans ita respondit: con-
pos factus uotorū meorum patres cōscripti quid ha-
beo aliud deos immortales precari quā hunc consen-
sum uestrū ad ultimum uitæ finē mihi pferre liceat?

Supereſt optimi cognomē. Quod Traianus ue-
luti peculiare accepit ex sanatus populiq; Romani ap-
pellatione. Quo nomine amplissima haud dubie bo-
na continentur. Quod nomen sibi quiq; mallet: ut
inquit Liuius: quā honores imperiaue: De quo Silius
Optimus heu nomē melius maiusq; triumphis: & ut
auctor est plinius panægyrista: nomen Augusti &
Cæsaris minus est quā optimi. Iupiter apud Echi-
cos optimi nomine colebatur: Dicebatur enī Iupiter
optimus maximus. qua in re illud annotandum quod
ante optimus idest beneficentissimus dicebatur quā
maximus: quia ut inquit uere. M. Tullius maius est
certaq; gratius: pdesse omnibus: qua opes magnas
hēre. Igitur si quis principū reperiretur: qui magnus
pius: pater patriæ: optimus merito cognominari pos-
set: nonne hunc deo simillimum esse iudicaremus?
Quæ autem precipue res talem principem efficiant a-
me summatim explicabuntur. Dicāq; non qualis sit
in p̄sentia quispiam nuncupatim principes: sed qua

lis in uniuersum quilibet esse debeat. Imitatus. s. Xenophontem. Qui in pædia scite: eleganterq; tractauit: nō qualis esset Cyrus sed qualis esse debere neq; enim ad historiæ fidē: sed ad optimi principis effigiē ac archetypon historia illa præscripta est.

A Homerus: ut hinc ordiamur regē appellat *πῆνυξ* *ἄσων* hoc est pastorē populorū. Et plane sicut pastor gregē curat: ut tot⁹ habitior sit & nitidior: ne uni⁹ quidem ouiculæ cura posthabita: sic oportet principem totum corpus reip. curare: ut ex nulla parte manca sit. ut grex p̄pinguis: & lætus: & numerosus gloria est pastoris: sic ciuitas florens & fortūata & opulēta la⁹ est principis. Qui oblitis suorum ipsius commodorū ad utilitatē publicam quicquid agit debet referre. ut enim tutela sic procuratorio reip. gerēda ē. Ad utilitatem. s. eorū: qui cōmissi sunt: nō eorum quibus committitur. Qui uero partem ciuium tutatur: partem negligit: is (ut sapienter docet Marcus Tullius) rē pernitiosissimā inducit in ciuitatem seditionem scilicet & discordiam. Et frustra princeps est plebe neglecta ut scite scribit Plinius in panægyrico. Princeps reipublicæ anima est. Respublica corpus est principis: ut auctor est Seneca libro primo de clementia. Ergo principi cōuenit rempublicam tueri ac fouere perinde ac corp⁹ suum: cui dum parcit sibi ipsi parcit. Et ut olī decenter dicit Falconi⁹ Nicomachus in senatu romāo ad tacitum Augustum. Ingens est gloria principis. rē publicam magis amare quam filios.

Dicere solebat Aurelianus imperator: Nihil popu-
lo saturo lætius esse: ideoq; decet principem Annonæ
urbicæ curā suscipere: ut populus sit latur: ne fruges
desiant: ne plæbecula esuritione tabescat: ne frumen-
tarii: uel suppressione frumēti: uel enormitate precii
esurientes pauperes trucidēt. Scitū est illud Lucani
Gnarus & irarum causas & summa fauoris Annona
momenta trahi: Namq; asserit urbes Sola fames: cini-
turq; metus cum segne potentes Vulgus alunt: ne-
scit plebs ieiuna timere. Romani cū primis annona-
riæ rei rationem habendam censentes: præfectum an-
nonæ creauerunt. Primus autem ut docet Liuius in
quarto præfectus ānonæ Lucius minutius creatus:
eo tempore: quo tanta inopia urbē inuasit uexauitq;
ut multi ex plebe ne diutina fame cruciarētur capiti-
bus obuolutis sese in tyberim precipitauerint: Et enim
miserrimū mortis genus est: fame mori: Quod græ-
co quoq; uerbo testatū est: λυο οικτισων ο. xv. ε. i. v. Apud
iurisconsultos titulus est ad legē iuliam de annona:
quæ lex utpote a Cæsare lata haud dubie indicat pro-
curationem frumentariæ esse principalem: qua pœ-
na constituit aduersus eum: qui contra annonam fe-
cerit societatemq; coierit: quo annona carior fiat. Itē
titulo de extraordinariis criminibus pœna irroga-
tur in dardanos siue dardanarios sic enim appel-
lantur qui annonā uexāt atq; flagellāt: a dardano opi-
nor huiusce improbitatis reptoire. Laudant historici
Traianū ex cuius prouisiōe factū est: ut Romæ esset

A

B

A canon frumentarius septem annorum laudatur & hic
Septimius seuerus: Qui moriens septem annorum
canonem frumentarium reliquit: Ita ut quotidiana se-
ptuaginta quinque millia modium expendi pos-
sent. Mamertinus quoque in panegyrico Iulianum im-
peratorem praeconio laudis extollit: quod frumentis
undique coemptis usque ad opulentiam habundantiam
que esurientem iam urbem referferit. Curet igitur prin-
ceps ut sit satietas nec fames usquam: ut affluat anno-
B na: cuius affluentia perpetui congiarii instar est: cuius
aliquando cura Pompeio magno non minus addi-
B dit gloriae quam oriens triumphis occidensque lustra-
tus: qui annonaria expeditione suscepta cum magna
frumenti uim ex Libya: Sardinia: Sicilia collectam ad
urbem esurientem comportaret: magna tempestate orta
gubernatoribusque perterritis inscendens nauim & an-
choram uelli iubens exclamauit: *ἄλλοις ἀναγκάζει τὴν οὐκ*
ἄναγκάζει. hoc est nauigare necesse est: uiuere non e-
necesse.

Plato grauissimus philosophorum principem gu-
bernatoris nomine scienter nuncupat: sicut enim gu-
bernator semper respicit ad salutem nauis & uectorum:
sic princeps respicere debet ad salutem subditorum.
Gubernatori necesse est (ut inquit Dion) Intueri coe-
lum pelagus: terras: ne usquam nauigium periclitetur:
nec illi licet totam dormire noctem. Idem principis
officium est cuncta speculari pro salute ciuitatis: &
subditis dormientibus uigilare. Quorum salus ipsius

tutelæ concredita est. Hinc Silius sententialiter dixit:
 Turpe duci totam somno cōsumere noctem. Quod
 ex illo Homérico expressum est: ου χρη τῷ χυυυχιον
 ευλειν βουλιφορον ανδρα Gubernator clauū tenens na
 uigium solertia regit anxius & peruigil: Cum uecto
 res peræpeludant: cantilent: comedentur: ociosi &
 securi rerum omnium. Princeps clauum reipu. uigi
 lantia & consilio moderatur prospiciens ne uspiam
 periclitetur & impingat: Cum interea ciues & subdi
 ti ocio perfruantur & colant genialia: De principe ip
 so illud merito cōtinētes. In te oīs domus inclinata re
 cūbit. Quo circa satis cōstat p̄cipatū nequaquā rē se
 gnē eē: sed laboriosam: nec ocio & aī relaxatiōe fluē
 tem: sed laboribus: curis: uigiliis inquietam: cuius fa
 ciem amœnam & amabilem forinsecus contemplā
 tes: laborum interiorum aspritudinē non uident.

Interrogatus Agesilaus ille magnus quo pacto
 quis gloriam apud mortales consequatur sic respon
 dit. εἰ λεγοι τὰ ἀριστα τράτ τοι καὶ καλλίστα. id est si dixe
 rit optima necnon pulcherrima factitauerit. pulcher
 rimū aut cū primis est & in principe longe speciosis
 simū exhibere sese oībus obuiū & facilē: audire comi
 ter & benigne desideria adeuntiū. Ex hac adeundi fa
 cilitate miro p̄conio Pompeius magnus extollitur a
 M. Cicerone. Laudat & in Traiano Plinius panægy
 rista admissiōnū facilitatē. Hoc & iurisperiti in pro
 cōsule ac p̄sīde ueluti officiū necessariū deposcunt ut
 scilicet omniū desideria audiant. & in adeundo se fa

A

ciles præbeant. Philippum macedonum regem: quod memoratu dignum est: olim adiuit anus paupercula rogans ut eam suam audire uellet: qui cum graece dixisset *μῆσ' ἄχολα γέιν*: hoc est ociosum se non esse. Tunc illa exclamat *καὶ μὴ βασιλεύσῃ*: etiam ne regnes: tamquam ipsa non debeat: qui ad euntes audire contemnit. Verbum hoc demiratus Philippus & illam audiuit diligenter. & cæteris deinceps præstitit se facillimum. Sed sicut hic dignus laude: ita Demetrius acerrima reprehensione dignissimus: cuius difficiles aditus: supba responsa: intolerandum fastum historici taxant. In Hieronymo quoque tyranno syracusano contemptus omnium hominum: superbaures: contumeliosa dicta: aditus non alienis modo sed tutoribus etiam difficiles iure infamant. Sed ut ad Demetrium redeam. olim eum legati atheniensium duos annos frustra tempus terendo continenter secuti sunt atque re infecta sine responso dimissi. Idem contra lacedæmonios indignabundus quod unum tantum oratorem ad se misissent: unum inquit lacedæmonii legatum ad me miserunt: tum laconice *εἰκὼς εἰς πρόσενα εῖπῃ*: satis est inquit unus ad unum. hic Demetrius qui & poliorcetes: id est expugnator urbium cognominatus est: quondam edixit se se omnes benigne ac comiter auditurum: itaque cunctis supplices libellos certatim offerentibus liberaliter accipit: & in chlamydis sinum reposuit. Cum autem suarum quisque petitionum expeditionem scienter expectarent ad fluvium nomine Axium per-

ueniens aperta chlamyde libellos cunctos proiecit in
flumen: qua ex re uehementet exacerbati ab alienati
que sunt animi macedonum. Debet itaque bonus prin-
ceps audire omnium desideria: se cunctis expositum affa-
bilemque exhibere. Sit ad indulgentias quas uocant:
propensus: imitetur augustum Cæsarem: qui trepi-
dantes accedere: comitate inuitabat. Faciat quod Ale-
xander romanus imperator: qui uocabat suos & dice-
bat: quid est quod nihil petis: an me tibi uis fieri debito-
rum? rem pete ne privatus de me quaeraris. Meminerit Ha-
driani qui in colloquiis etiam humillimorum civilissi-
mus fuit detestans eos: qui sibi hanc uoluptatem huma-
nitati quasi seruanti fastigium principis inuiderent. Sci-
tum est illud Titi Vespasiani in penitissimis principum
praecordiis recondendum: & in ore semper habenda
dum: atque imitatione quotidiana usurpandum: qui
dicere solebat non oportere: quemque a sermone prin-
cipis triste discedere: qui recordatus quodam super coe-
nam quod nihil cuiquam toto die praestitisset: memora-
bilem illam meritoque laudandam uocem edidit. Amici
diem perdidit. A solone quoque deceter dictum: hilari-
tudo principis est uelut iher serotinus. In hoc quadam
quasi peculiari laudatione dilaudari meretur princeps
noster Ioannes Bentiuolus ad quem aditus sunt om-
nibus in discriminatim ita faciles ut nihil facilius: cuius
mira est aurium patientia: de quo in praesentia modice lo-
quar aut est intra modum propterea quod ipse coram adest
ne uidear praesentis auribus lenocinari: & quadam qua

si assentatiūcula captare aurā principalem: aliud erit
de principe nostro dicēdi tēpus: ali⁹ locus: Cum id li
bellis a me editis iā nō minima ex parte factitatū sit.

Princeps probus & circumspectus aures susurro
nibus & calumniatoribus præbere non debet. Qui p
sæpe aures prīcipales ita præoccupāt innocentes cri
minando: ut difficillimū sit id ex præcordiis principis
euellere: quod falsus criminator infixit. Laudant histo
rici dictum illud Domitiani memoratissimum. Dela
A tores qui non castigat irritat. Agedum imitentur prin
cipes imitatione dignum exemplum illud Alexandri
magni: Qui in iure dicendo quandiu dicebat accusa
tor: Aures alteram manu solebat occludere quæ reo
illibata seruaretur: alteram tantum porrigēs accusato
ri. Hoc nimirū est qđ significare uoluit propheta psal
mographus cum dixit in psalmis. Sepi aures tuas spi
nis: hoc ē ut interpretat^r Hieronymus: noli habere au
res pruriētes ad audiendū alienas calumnias. Obtre
B ctatio ut apud Herodotū inquit scite uereq; Artaba
n⁹ res est importunissima: i qua sunt duo qui iniuriā
faciunt: Vnus cui iniuria fit: qui detrahit iniurius est.
Itē qui audit & credit iniurius est: quod prius credit
quam rē cōpertam habet. Maxime autem omniū prī
cipes quondam quasi impulsu naturali: dum audiūt
commouentur: & auditis fidem præstant. ita ut me
rito dixisse uideatur Xerxes ille magnus persarum
rex Animum habitare in hominum auribus. nam pro
ut bene uel male audit: ita lætatur uel excandescit:

ergo ne sint aures principum expositæ rumoribus: ne
sint patulæ calumniis: non procliuiter nimis credant
susurronibus ac rumigerulis: quibus nihil perniciosi⁹
proverbialiter celebre est. sæpe moram esse meliorē.
Et cunctatio perinde ac præcipuū bonum in magnis
doctoribus probatur. Itaq; princeps sit cunctator
& lentus in credendo: Mores hominum p̄set: libret
examiet: nec recluso pectore pateat insidiantib⁹: imo
calumniatores & criminum confarcinatores & rumo
rū aucupes ex aula principum eiiciantur: explodātur
& a limine cubiculi principalis procul eliminentur: q̄
instar cibiratarum uerrinorum odorātur omnia & per
uestigant. Qui linguas uenenatas uibrant instar ser
pentium uirulentorum: nimirum hi homines sunt qui
(ut inquit scite Plinius noster) ad uenena nascūtur.
Quorum tabes animi contrectata adurit: qui culpāt
omnia: qui nullum aliud abominati spiritus linguæq;
maledicētissimæ præmium nouere quā odisse omnia
& calumniari: hæc est ut inquit poeta epigrammarius
Turba grauis paci placidæq; inimica quieti. hi sunt
qui cū tantulum ueneni genuini in aurē principis faci
lem stillauere: amic⁹ probus: innocens: uetus: fide
lis limine submouetur: perierunt tempora longi
seruitii: & nusquam minor est iactura clientis: hi sunt
qui aures principum uirosa susurrorū fece cōfarciant:
hi sunt quorum comparationi digitum tollerent ce
derentq; famigerati delatores: Narcissus. Asiaticus:
Massa: Parthenius: hi sunt qui inuidet opulentis di

uicias: probis bonitatē: litteratis eruditionem: fauora
bilibus gratiā: omnibus omnia. In cubiculis principa
libus uiperæ. In fallaciis consarcinādis uulpes: In alie
nis negotiis introspiciendis lyncei & oculi toti: quo
rum calumniæ plures pessū dāt: quā morbi. quā peltis
quā dira infortunia. Operæ preciū est hoc in loco cō
memorare quē admodum pictorū clarissimus Apel
les calumniatorem calumniamq; uultus sit: qui cum
apud Ptolomeū ab Antiphilo tanquā proditor falso i
simulatus foret: & ob id capitali supplicio pene mul
tatus: uixq; infortunium euasisset: pinxit in tabula pi
ctu rā hāc. Virum sedētem fecit auribus prægradib9
præditum: protendētem manum ad calumniam pro
pius accedentem. Circa hunc stabant duæ mulieres
Ignorantia scilicet & suspitio: ex alia parte pinxit ca
lumniam imagine mulierculæ uenustioris: quæ ar
dens & concitata quandam quasi rabiem & iram
præferens: sinistra facem accensam tenebat dextra
adolescentem quempiam per capillos trahebat ma
nus in cælum tendentem & deos obtestantem: Præ
cedebat calumniam uir squallidus & deformis claris
sime cernens. hęc erat inuidia: Duæ puellæ calumni
am adornantes uisebantur: altera erat insidia altera fra
us. A tergo sequebatur lugubris quædā fœmina pul
lis uestibus ac laceris induta: & hęc pœnitentia dice
bat: quæ retro flexa cū luctu & uerecūdia aspiciebat
aduenientē ueritatem. Hac pictura appelles calumni
am calumniaq; appendiculas in tabula graphice &

scienter expressit. Subit hac in reputatione exemplū
prisci seculi dignum scitu: nec indignum relatu: &
quod principes haud quaquam audiant incuriose ac
negligenter. Scribit Amianus Marcellinus fuisse Ce
phidium quēdam accusatorem acerrimum: qui apud
Iulianum imperatorem romanum accusabat Nume
rium ut furem: a quo cum obiecta diluerentur: nec pos
set in quoquam confutari: tunc accusator inopia do
cumentorum percitus exclamavit. Et quis florentissi
me Cæsar nocens poterit esse usquam: si negare suf
ficiet. Tunc Iulianus prudenter motus respondit hoc
dictum bracteatum: Et quis innocēs esse poterit si ac
cusasse sufficiet? Sed sicut laudatur Iulianus: ita repre
henditur Constantius imperator cuius aures erant
nimis patulæ ad credendum: & criminatoribus expo
sitæ. Faciat bonus princeps id quod Augustus qui cum
Emilio Heliano obiiceretur quod male opinari de Cæ
sare solebant: conuersus ad accusatorem cōmotoque simi
lis: uelim inquit mihi hoc probes: faciā sciat helianus &
me linguā habere: plura enim de eo loquar: nec quic
quam ultra: aut statim: aut postea inquisiuit. Tiberio
quoque de eodē uolentius conquerenti ita respondit:
noli ætati tuæ mi Tiberi hac in re indulgere & nimium
indignari: quēquā esse qui de me loquatur male: satis
enim est si hoc habemus ne quis nobis malefacere pos
sit. Consimiliter. Alexander magnus cum cognouisset
se cōuitiis a cōuitiatore quopiā proscindi βασιλι
κον εστιν εφη ευποιοουντα κακωσ ακουειν hoc ē regiores

A est inquit beneficientē male adire. Et profecto inter
cetera quæ principes decent: clementia est quæ illos
facit amabiles gratiosos: favorabiles. Quæ dos pri-
ma regū est: ut inquit Vopiscus: & ut auctor est Sene-
ca nullū magis quā principem decet. hic apud Claudia-
nū Theodosius Honorio filio salubriter præcipens
inquit: Sis pius imprimis: nam cum vincamur in om-
ni munere: Sola deos æquat clementia nobis. Vi-
detur opifex rerū ac parens natura demonstrasse cle-
mentiaē insigne principibus potissimū cōuenire: quæ
regem apum sine aculeo exarmatū esse uoluit: uel si
spiculū dedit eo tamen uti noluit: Non enim constat
inter auctores: Rex in apibus nullū ne solus habeat
aculeū: an dederit eū quidē natura: sed eius usum ne-
gauerit. illud constat imperatorem aculeo non uti: ut
scilicet ita ostenderet natura: Regem neq; sceuum ne-
q; crudelē esse debere: & ut inquit Ambrosius uolu-
mine exameri quinto. In rege præcipuum est ut p̄stet
morū mansuetudine: Nā & si habet aculeū: tamen eo
non utitur ad uindicandū. Sunt enim leges naturæ
non inscriptæ litteris: sed impressæ moribus: ut lenio-
res sint ad puniēdum: qui maxima potestate potiun-
tur. Igitur principes sine aculeo sint: uel si aculeum ha-
bent eum recondāt: & maximum deorum Iouē imitē-
tur: Qui missurus fulmen p̄niciosum aduocat in con-
siliū deos: idq; ex consilii sentētia iaculatur: Quod
uero placabile est & p̄dest: id solus emittit. Hoc phi-
losophi poetæq; rationabiliter finxerunt: quia scilicet

Iouem id est regem prodesse etiam solū oportet: nocere nō nisi cum pluribus uisum est. Discant hi ut Senecæ uerbis utar: quicumq; magnam potentiam inter homines adepti sunt: sine cōsilio nec quidē fulmina mitti. aduocent: considerent multorum sententiis: nocitura temperent: & hoc sibi proponāt ubi aliquid p̄cuti debet ne Ioui quidem suū satis esse cōsiliū. Herodian⁹ apud græcos: Lampridius apud nostros Alexandrū, romanum imperatorē ex hoc clementiæ bono maxime extollūt: cuius imperium appellant Anæmaton: hoc est incruentū & sine sanguine. Dicere solebat Scipio: malle se unū ciuē seruare quā mille hostes occidere: quā sententiam Antonius quoq; pius frequēter usurpabat utpote clemētiae ac bonitatis exemplum. Responsum illud Alexāndri magni ad matrem olympiadē: quis nō laudet: quis nō celebret ut consultissimū dignissimūq; memoratu: qui illi roganti urgētīq; ut suā causa occideret quendam insontē: ita prudēter respōdit. Aliā parens optima posce mercedem: hominis enim solus beneficio nullo p̄satur. Et profecto ut uerissime scribit Antonius in epistola ad Faustina: nihil est: quod imperatorē romanū melius cōmendet gentibus quā clementia: hæc Cæsarē deum fecit: hæc Augustum cōsecrauit: hæc Antōium pii nomine ornauit: hinc Cicero in Cæsaris dictatoris laudē decenter inquit: nulla de uirtutibus tuis nec admirabilior: nec gratior misericordia est. Itē, aliubi quoq; dixit oppido quā elegāter. Qui nihil obliuiscā

A

A
foles nisi iniurias. Nō nunquā tñ seueritate utendū est
ut in officio oēs sint: ut metu pœnæ a maleficiis spro-
bi absterreātur: & sicut bonos premio p̄sequi deesset
ita malos pœna mulctari. Prudenter. n. Solon: qui &
sapiens unus fuit ex septem: & legum scriptor solus
ex septem: rempublicā duabus rebus contineri dixit:
p̄mio. s. & pœna. Et agendum princeps bonus & cle-
mens bonos honoribus exornet: Malos si a malitia
reuocare nō pōt per indulgētiā: pœna coerceat p̄ seue-
ritatē: sic secreti sint a bonis mali: ut a frumēto lolium
in cerniculo secernitur. faciat qđ medicus qui interdū
urit: secat. abscindit in corpore mēbrū: quod insana-
bile est: ne pars itēgra contagiōe serpente pariter cor-
rumpatur. Iuxta illud cantatissimum. Im medicabile
uulnus ense recidendū est: ne pars sincera trahatur.
Consimiliter princeps secet aliquando: amputetq; de
corpore ciuitatis membra putrida hoc est ciues scele-
ratos: perfidiosos: turbatores publici cōmodi: & moli-
tores rerum nouarum exterminet: tollatq; de medio.
Medici officiū est: ut dicebat Asclepiades. & a Cor-
celso repetitum est: ut cito: ut tuto ut iucunde curet ta-
ma quādoq; austeriore medicina uti cogitur ad uim
morbi grauioris retundēdā profligandamq;. Itidem
principis officium ē ut molliter: ut delicate: ut indulgē-
ter subditos foueat. curet: tueatur. Nonnunquam tñ
curatione mordaci & austerula utetur. Causticaq; ad-
hibebit ad edomandos duriores ciuiū morbos & oīa
molliora malagmata recusantes. Nā ut dixit elegan-

ter Origines libro secundo periarchon. Opus est interdū austerior & mordacior medicina q̄n lenia medicamenta non profunt. Et ut scite ait Hieronymus: Putridæ carnes ferro curātur & cauterio. In hanc sententiā illud Ciceronis saluberrimū est documentum. In corporē si quid huiusmodi ē q̄d reliquo corpori noceat: urere: secari patimur: ut mēbroꝝ aliquo d potius quā totū corp⁹ intereat. Sic in reipū. corpore ut totū saluū sit: quicquid ē pestiferꝝ amputetur. Et medius fidius rectissime censuit Agesilaus: qui dicente quodam αγαθόν βασιλέα πρόον εἶναι δεῖοῦκουν εφη αχρι τοῦ μὴ ευκατάφρον ἦτο ὑ εἶναι. i. oportet bonū regem clementem esse & mitem ita plane inquit quatenus cōtemptibilis non fiat. Ex quo non pauci sunt qui magis sententiam Cleomenis probant quam Aristonis. Cleomenes enim olim interrogatus. Quid bonum principem facere oporteret respōdit. Amicis benefacere: & malefacere inimicis: tanquā bono principi & circūspecto cōueniat inter amicos & inimicos facere discrimen. Hanc uero Cleomenis Inīam cum q̄spiā laudaret ut optimā. dixit Ariston ποσῶ κρισσόν τουτ δέν φίλους ευεργετεῖν τουσ δεχθουσ φίλους ποιεῖν. hoc est quanto melius fuerit amicis benefacere. Inimicos autem amicos efficere. ut cunq; censemus principem ad mansuetudinem & clemētiam quam ad leuitatem & pœnam propensioem esse debere. Id quod olim Antigonus exemplo declarauit. Nam cum manipulares duo incumbentes ipsius taberna-

culo facerent quod homines & periculosissime & libentissime faciunt: ut de rege suo male existimaret atque obloquerentur: audiuit omnia rex Antigonus: utpote cum iter dicentes & audientem pariter interesset nec tamen excandescens imo leniter commones longius inquit discedite ne rex uos audiat. Quid hac mansuetudine mitius? quid hac benignitate prestantius? non exarsit princeps in ultionem non excanduit sed maluit regia quadam lenitudine ignoscere quam uindicare. Laudat in Augusto ingeniosus poeta Ouidius. Quod sit piger ad poenas princeps ad premia uelox & ut inquit Cassiodorus: propositum regale est pressis labe fortunae pietatis remedio subuenire.

B Decet principem in primis esse magnificum. Est autem magnificus ut docet Aristoteles in quarto ethicorum: is qui in publica facit impensas. ueluti in spectaculis in epulo: in aedificiis. Hinc Plinius in Traiani laude: At quam magnificus inquit in publicum es. hinc Porcius: inde delubra occulta celeritate properantur. Magnificentia Tulliana finitione declaratur: esse rerum magnarum & celsarum cum animi ampla quadam & splendida propositione cogitatio atque administratio: ergo princeps ut magnificus dici merito possit res magnas sibi administrandas esse proponat. Homerus appellat reges κοσμιτορας λαων. i. ornatores populorum. Ex eo opinor quod principis officium sit exornare ciuitates: Et ornatum cultumque magnifico praebere se monstrabile. Maximam haud dubie ornamentum est & ornatissimo princi-

pe dignissimū extractio ædificiorū: Olim gloriatus **A**
est augustus se urbem marmoream relinquere: quam
lateritiā accepisset auctores: Suetonius: sextus aureli
us. Orosius: cæteri: in laudē Domitiani dictum est:
ut autumat Plutarchus. ædificare gaudes. Anc⁹ Mar
tius quartus romanorum rex ædificator cum laude
nominatur. hoc quā bene quā uere quā laudabiliter
de principe nostro iohanne Bentiuolo dici possit: quis
ignorat? cui⁹ ædes urbicæ: uillæ rusticæ: ac prætoria
magnificenter extracta quotidie testimonium perhi
bent principalis magnificentiæ. Cuius ductu & au
spicio hæc urbs exuto squalloꝝ ac situ ex deformi pul
cherrima facta est: ut merito gloriari possit: se Bono
niam luteam ligneam: inconditam accepisse: lateritiā
marmoream: cultissimam reddidisse.

Plato ille deus philosophorū libro quinto de re/ **B**
pública dixit beatas fore ciuitates: si aut philosophi
imperarent: aut principes philosopharentur. Pulchre
est mediustidius si fieri potest principē esse litterarū:
quo nihil pulchri⁹: nihil excellentius fieri posse con
tendo. hinc Hiero. Attalus. Mago. uerba: studiorum
claritudine memorabiles extitere quā regno. hinc cæ
sar dictator. hinc augustus, hinc alii cæsarum com
plusculi non minus eloquentia & eruditione quā im
perio censentur. Hinc alexander magnus dicere so
lebat: malle se disciplinis antecellere quā opulentiis. &
ab Homero rectissime dictū. Calliope regū comes ē
ioue nata parente. Olim a senatu romano in laudē

Taciti imperatoris acclamatū in curia est. Quis meli
us quā litteratus imperat? Sed cū prīcipes omnes lit
terati esse nō possint: cum in principe aliud quærat
quā litteratura: ut inquit iulius capitolinus: sit saltem
prīceps amator litteratorum: faciat quod Dionysius
qui dicebat se in aula habere & nutrire multos sophi
stas: & eruditos: ut p̄ illos fieret admirabilis: dignus
q̄ apud alios cōmendatione. Et profecto si uerū dis
picere uelimus: nisi forent litteræ: nisi ingenia erudi
torū: gnorarentur principes: reges: imperatores om
nes: barbari: græci: romani. Quis Cyrū? Quis Alex
andrum magnū? Quis Pompeium tribus fulgentē
triumphis? Quis Paulum Emiliū. Fabios. Scipio
nes? Quis cæsarem dictatōrē: imo cæsares omnes
noscet: nisi eos Luculenti scriptores in litteras retu
lissent: nisi monumentis librorū: quib⁹ immortalitas ui
tæ constat: eos immortales effecissent: ac posteritati cō
médassent? Hinc Alexander magnus foelicem dixit
achillem qui Homery habuisset suæ uirtutis preco
nem: Cuius extat Elogium illud apud Silium memo
ria dignum. Foelix Eacida cui tali contigit ore Gēti
bus ostendi: creuit tua carmine uirtus. Alter Ale
xander Romanorū imperator litteratorū hominum
cōfabulatione recreari se dicebat: & pasci. Si prīcipes
fouebūt eruditos: si mecenates extiterint: ingenia ue
getabuntur: litteræ quæ hæctenus intermotuæ iacue
runt: reuiuiscunt: cateruas uidebimus eruditorum.
Iudicio enim principum stant ingenia & cadunt.

Præterea cui dubium est: Quin id quoque optimo
principi gloriosum sit habere ratione studiosorum: consti-
tuere in suis urbibus gymnasia litteratoria: Et Asylū:
ut ita dicam doctrinarū patefacere: Quo Agmina
undique cōueniant multi iugæ eruditionis candi-
dati cismontani: transmontanique: Quibus curæ est li-
guam eloquio animum disciplinis excolere. hoc ni-
mirum beneficentissimi principis beneficium amplif-
simum est: ac laudabile institutum: honorem habere
dicendi magistris: dignitatē: emolumentaque sapiētiae
doctoribus impartiri. Est enim ut inquit eleganter Si-
machus: hoc specimen florentis reipublicæ: ut disci-
plinarū professoribus premia opulenta pendantur.
Hinc Traianum non proletarii scriptores sed classici
merito laudant quod ingenuas artes earumque profes-
sores in complexu: oculis: auribus habueris. Quod stu-
dia humanitatis professe apud eum fauorabiles exti-
terint. deniqueque sub ipso spiritu: & sanguinem: & pa-
triā studia receperint. Bononia quod inter omnes con-
stat florens famigerataque est inter italicas urbes: sed
eā florentissimā illustrissimamque nulla ferme res alia
peræque facit: ac diatribæ & gymnasia libræ: atque cōci-
liabula scolasticorum: quæ aut dubie cum oib9 toti9 Ita-
liæ celebratoribus gymnasiis claritudine cōtendunt
nulli cedūt. Quæ Alexandriō Attico: Tharsensi: Mas-
siliotico memoratissimis apud priscos gymnasiis p-
xima accedunt: & quāquā longo interuallo tamē pxi-
ma. In præsentia princeps noster Bentiuolus operā

& quidē impensam dat: ut gymnasium hoc nostrum
indies magis florescat conuentu scholasticorum fre-
quentissimo & claritudine professorum: qui tāta sunt
excellētia præditi & in eo doctrinarum fastigio col-
locati. ut etiam non nominati nominentur: ut solo nu-
tu intelligantur. Quorum uirtuti & nomini fauet ce-
tis scholasticorum: & assurgit ordo professorum:
sed de tota re litteraria aliubi plura.

A Ante omnia princeps si uult laudari probariq; per
inde ac optimus principum: sit munificus ac liberalis.
Nam ut inquit epigrammatarius poeta: Nulla ducis
uirtus dulcior esse potest. Auctor est aristoteles in
ethicis quod liberales maxime omnium uirtute præ-
cellentium diligantur. pacatus in panægyrico ait:
Et rei & famæ consulit munificus imperator. Lucra-
tur enim gloriam cum det peccuniam reuersuram.
quicquid enim in ciues manat a principe: redundat in
principē. Apud Rabirium poetam dicit. M. Antoni-
us. Hoc habeo quodcunq; dedi: cui subscribit illud
epigrammatistæ uulgatissimū Extra fortunam est quic-
quid donatur amicis: Quas dederis solas semper ha-
bebis opes. Plinius noster loquens de deo. Deus
est inquit mortali iuuare mortalem: Et hæc ad æternam
gloriam uia: hac iere proceres Romani: hac in-
genti passu nunc uadit Maximus xui Vespasianus:
fessis rebus subueniens. Maro quoq; sub inuclacro
poetico designat munificis ac liberalibus remunera-
tionē post obitum repēdi: Certumq; illis constitutū

locum ubi æuo beatissimo perfruatur. Nam cum Eli-
sios campos in sexto describeret ubi putant habitare
animas beatorum: non solum ibi posuit eos: qui pro-
priis meritis ad illas sedes peruenire potuerunt: sed id
quoque adiecit. Quique sui memores alios fecere merē-
do: id est ut interpretatur Augustinus qui promerue-
runt alios eosque sui memores promerendo hoc est be-
neficiū præstando fecerunt. Quid aliud euangeli-
ca illa sententia præcipitur: quam ut liberalitatem ex-
erceamus: quæ ait: Facite uobis amicos de mamona
iniquitatis: id est de pecunia: uel de diuitiis quæ de ini-
quitate proueniunt. Diues enim (ut inquit Hierony-
mus) aut iniquus: aut iniqui hæres. Cecinit Claudia-
nus in laudem Theodosii. Magnarum largitor opū
largitor honorum. Augustus de se ipso scripsit hæc.
Liberalitas mea me ad cælum euehet. Sicut autem
nulla uirtus amabilior est liberalitate: ita nullum pla-
ne uitium odiosius tetriusque est auaricia in principi-
bus & rempublicam gubernantibus. habere enim
quæstui rempublicam: ut inquit uerissime Marcus
Tullius: non modo turpe est: sed sceleratum etiam
ac nefarium. Idem non minus uere quam eleganter
tradit amorem multitudinis commoueri ipsa fama
& opinione liberalitatis. Auidius castius dicere sole-
bat: Auaritiam in Imperatore esse acerbissimum ma-
lum. Eia habeat bonus princeps in ore promptū: &
in pectore conditū uerbū illud Traiani. Qui fiscū pri-
cipis scitissime lyenē uocabat: Nā ut lyene crescente

A

B

C

reliqui artus & membra tabescunt: Ita fisco principis
turgente ciuitatis corpus una cum membris langue
scit & intermoritur: ut lyen modicus uegetat in corpo
re membra: auget robur: sic fiscus principalis mode
ratus: nec extuberans causa est bonæ ualitudinis in
corpore ciuitatis. **A** Vespasianus apud Philostratum ro
gat Apollonium thyaneum: quem Antiquitas: ut di
uinum immo ut deum admirata est: ut ipsum doceat quæ
cunq; facere bonum principem oporteat: Cui Apol
lonius in primis precipit diuitias illas esse fugiendas:
quæ ex collocatione tributorum a gementibus homini
bus proueniunt. Sordidum enim id aurum est putandum:
quod ex lachrymis oritur. Non queo mihi obtinere:
quin hoc in loco commemorem documentum salu
berrimum. Cyri persarum regis: quod memorat Xe
nophon in pædia: quod sine dubio dignissimum est
memoratu. **A** Scribit. n. luculentus ille scriptor: Cyrum
inter cæteros fuisse beneficum ac liberalem: adeo ut
dictitaret se thesauros habere diuitiarum amicos: quos
donationibus diuites opulentosq; efficiebat: qui dice
re solebat consimilia esse opera pastorum: & regum.
Nā sicut pastorem decet præstare ut pecora habeat
læta & succulenta: Ita regem par est ciues & subditos
facere scælices & opulentos. Huic Cyro regum mu
nificētissimo dixit olim Cræsus fore: ut immodica do
nans pauper fieret: Cum posset domi recondere the
sauros ingentes. Cui Cyrius quantam inquit pecu
niæ summam putas me in hodiernum potuisse col

ligere si aurum nulli dono dedissem. Ex quo tempo-
re in imperio sum. Cræsus infinitum quendam nu-
merum respondit. Tunc Cyrus sibi inquit osten-
dam maiores me pecunias possidere: mitte quempi-
am ex tuis cum nuntio meo: mox conuersus ad Hy-
staspa. I Hystaspa inquit ad amicos meos: dic indi-
gere me auro: Roga ut mihi suggerant affatim pe-
cuniam: perscribeq; quantum quisq; amicorum mihi
uelit contribuere: luit ille: petiit: conscripsit & maio-
rem pecuniæ summâ supputauit: quâ duxerat Cræsus
futuram in thesauris: si eam conseruasset. Vbi hoc
patuit uides ne inquit Cyrus o Cræse mihi thesau-
ros esse: nã dum amicos diuites reddo. hos mihi the-
sauros comparo: & lōge quidem fideliores quã si ipse
domi defodissem. Item aiebat se pecunias ob id de-
siderare: ut amicis subueniret. Iulianus imperator
(auctore Amiano Marcellino) prædicabat illud
Alexãdri magni: qui interrogatus ubi thesauros ha-
beret: Apud amicos beniuole habere sese respondit. **A**
Nonne principes cum talia: aut audiunt: aut legunt:
ad liberalitatē exercendã inflamãtur? quæ subditos
reddit deuotos: fideles: obnoxios: qua imortales effi-
ciunt: quæ deniq; tanti momenti est: ut possit prin-
ceps obtentu liberalitatis obumbrare crimina tantũ
non enormia: & hac una laude pensare.

• Recte etiam in principe laudatur hospitalitas: ut
pote Germana liberalitatis. Est enim ualde deco-
rum: ut inquit Arpinas orator: patere domos homi-

num illustrium illustribus hospitibus. Idque etiã reipublicæ est ornamento. Ideoque domus principum amplæ esse debent: & laxitate conspicuæ: cū hospitibus & hoïum cuiusque generis multitudine frequententur. Ab hac quoque hospitalitatis laude dilaudandus est princeps noster. Cuius ædes pulcherrimæ: magnificentissimæque patent hospitibus illustrioribus. A quo oēs ferme & minuti reguli: & maximi principes istac trãseuntes hospitaliter ac comiter accipiuntur. Theophrastus: Plutarchus: Emilius pbus: Cæteri Cimonē atheniensem: ut hospitalissimū in suos curiales lacides laudibus ferūt: qui ita instituisse fertur & uillici imperasse ut oīa pberent: quicumque tribulis in uillā suam diuertisset, Apostolus quoque precipit: Episcopos cōprimis hospitaes eē debere: quod & in decretis canonicis. D. xli. latissime enarratum legas.

Cæterum cum sapientes definiant quattuor uirtutes: Iusticiam: Prudentiam: Fortitudinem: Temperantiam. Quarum quadriga alias quoque secum uerhat: Quis nescit eas bono principi studiose enixèque colendas? Et ne in præsentia sinuosos nimis ac longos cōmentarios faciam: ut succinctius cuncta perstringam: & quasi transeunter attingam. Iustus esse ante omnia princeps debet: & ueluti in statera: atque i librili cuncta perpendere. Ius religiose & equabiliter dicere nec digitum quidem transuersum aut unguem latū (ut dicitur) a legis præscripto discedere: nisi quatenus in pœna exigenda mitius agat & mol

lius. Lex enim ut inquit rectissime Pindarus domina
 est: quæ uitiorum emendatrix est: commendatrixq;
 uirtutû: qui legē præesse iubet: uidetur iubere deum
 præesse: ut auctor est Aristoteles. Ministri legû sunt
 magistratus uereque dici potest magistratum legem
 esse loquentem: Legem autem mutum magistratû.
 Illi uero ciuitati paratum: inquit Plato interitum ui-
 deo in qua non lex magistratibus: sed legi magistra-
 tus præsunt. Salutem uero illi: ubi lex magistratibus
 dominatur cuncta mediussidius bona illi reipublicæ
 affore conspicio cuius princeps sincerissimus iustitiæ
 cultor extiterit: quæ una uirtus omnium est domina:
 ut. M. Tullii uerbis utar: & regina uirtutum: sine
 qua quid sunt magna regna: ut autumat Augusti-
 nus: nisi magna latrocinia. Interrogatus aliquan-
 do Agesilaus: utra uirtus esset melior fortitudo: an
 iustitia: oppido quâ scite respondit. ουδεν εφη αυδρι-
 ασ χρηζομεν εν εν παντες αμεν δικαιο: nihil iquit forti-
 tudine indigemus: si iusti omnes simus. Darium per-
 sarum regem iustitiæ olim sacrificantē: dixisse refert
 Philostratus. O dña si qua es usquam: quibus plane
 uerbis satis ostendit se iam pridē exoptasse iusticiam
 neq; illam usquam gētium agnoscere potuisse. A no-
 bilissimo philosophorû dictû est. ουτεσ ωετε εωροσ ου-
 οσ ουτω εωυασιος. Q d neq; hesperus neq; lucifer p-
 inde atq; iusticia admirabilis est. Quam eruditi eru-
 dite: graphiceq; oleo comparant ut. n. oleû intus ige-
 stû obest foris infusum prodest: sic & iusticia oīs a no-

bis circa alios est: magisq; aliis pdest quã exercitori.

Ob hoc dixit in ethicis Aristoteles iustitiã uirtutẽ esse ad aliũ: ex qua una uirtute uiri boni appellantur.

Ex qua Aristides dicæos. i. iustus cognominatus.

Hinc Traianus laudibus effertur q; se legibus subiecerit. Qui abiturus consulatu iurauit se nihil cõtra le

A ges fecisse. Et sane sicut princeps ẽ supra ciuitatẽ: ita leges esse debent supra principem. Symbola illa Pythagoræ & enygmata intelligat princeps ad se potissimũ pertinere. Staterã ne transilias. i. ne ptergrediare iustitiã. Coronã minime carpendã. i. leges urbium cõseruandas. Per uia publicã ne ambules. i. ne multorũ sequaris errores. Itaq; faciat princeps iustus q; in bõis principibus gloriosum fuisse accipimus ut nullius ab eo magistratus ius: nullius auctoritas minuatur: ad pretorem: ad Iuridicos magistratus pleraq; omnia remittat: leges ne cõculcet. Et iustitia p inde ac admiculo firmissimo fulciat: Ad quã cũ oẽs mortales: tum p cipue principes se eẽ natos itelligãt quã græci dicæo synen apellant quasi Δικαιοσύνη. i. iusti intelligentiã: ut interpretatur Plato in Cratylo. At qui cum iusticiæ ps sit religio. Cũ dei cultus iustitiæ ascribatur speciosum: haud dubie ẽ principẽ: & esse: & uideri religiosum: rei q; diuinæ cultorẽ. Religioẽ. n. uita cõstat. Religioẽ (ut auctor est Lactãtius) hõ pstat cæteris animãtibus. Religiois uinculo hoies deo obstringuntur ac religantur: uñ ipsa religio nomẽ crediẽ accepisse quãuis alii aliũ de deducãt. Deo oẽs hoies seruitutẽ

debēt: q̄latría græce dī. In primis uero principes de-
cet dei cultus: quā Theosebiā græci appellant. Cul-
tura at̄ dei potissima est bonitas: Vis (iquit Seneca)
deos ppitari: bon⁹ esto: satis illos coluit quisquis imi-
tatus est. Caueat príceps: ne illud quo peius nihil dici
pōt: de se merito dicat: Contemptor diuū Mezētius.
Príceps nō minus hoīem se quā hoībus p̄esse memi-
nerit. In pectore principari conditū sit illud Oratia
num. Diis te minorē quod geris íperas. Hinc oē prí-
cipiū: huc refer exitum. Religio in principe efficit: ut
oēs subditi modestia quadā: & quasi sanctitudine cō-
tineantur. Illa quoq; religiōis ps nec ea qdē míma ē:
extruere tēpla: restituere delubra uetustate labentia.
In laudē Augusti dictū est. Tēploꝝ positor: temploꝝ
sancte repostor. Sciat tñ princeps deos non tā ado-
rātis erogatoe quā sanctitate lætari: quā purā mētē q̄
aurum malunt. Hinc Alexander Romanus impera-
tor auari ne guttulam quidē: aut bracteolam in tem-
plis posuit. Susurrans illud Persianū: in sancto quid
facit aurum. Ego uero censeo principem & mente: &
manu erga deos munificum esse oportere: Qui & si
nullius rei indigi sunt: tñ uolunt principes beneficio-
rum nec immemores: nec ingratos existere. Quid di-
cā prícipē prudētē eē debere: & cūcta solerti rōne per-
pēdere: Cū prudētia iter uirtutes principatum Plato
det libro secūdo de legibus: Cū dicat Solomō: Fru-
ctū prudētiaē meliorē esse auro: & lapide p̄cioso: Cū
Socrates asserat nullā uirtutē eē sine prudentia: quæ

græco uocabulo phronesis nominatur. Anaxagorā
& Thalem: aliosq; id genus homines sapientes esse
dicunt: prudentes negant. Impossibile est inquit Ari
stoteles prudentem esse quēpiam: nisi sit bonus. Sit
igitur princeps non solum ipse præditus prudentia:
uerum etiam consiliarios prudentes habeat quibus
bene consulentibus credere possit. Nemo enim per
se unquā solus ita sapit: Nemo ita circumspectus ac
sagax. Nemo ita linceus est: ut non aliquando labet
atq; cecutiat: q; si genuina quadā excellentiq; pruden
tia præditus princeps aliquando reperiatur: ut alieno
consilio non egeat: tamen id faciat quod summi na
uium gubernatores: qui in magnis tempestatibus a
uectoribus admoneri non recusant. Consiliū bonū:
ut inquit uerissime Marcus Varro & ei qui consulit
bonum habendum est: sicut e contrario. Malum cō
siliū consultori pessimum est: qui uersus prouerbia
lis de græco illo Hesiodi uersu expressus uidetur
Ἡ ΔΕ ΚΑΚΗ ΒΟΥΛΗ Τῶ ΒΟΥΛΕΥΣΑΝΤΙ ΚΑΚΙΟΤΗ. i. cōsultum
male: consultori pessima res est. Amicum fidelem: ui
tæ medicamentū esse prodidit Solomon. Quod si
sancti & uenerabiles consiliarii: non malitiosi neq; fu
races principi contigerint: cuncta salubriter: sancte:
innocenter administrabuntur: Cum talib9 princeps
omnia communicabit: talium saluberrimus consili
is libens obsequetur. Facietq; quod. M. Antonius
imperator: cuius memorabilis est illa sententia: Ac
qui9 est ut ego tot consilium amicorum sequar: quam

ut tot tales amici meam unius uoluntatem sequantur.
Et sane: sicuti perditum est a scriptoribus idoneis: Me-
lior est respublica: & prope tutior: in qua princeps ma-
lus est: ea: in qua sunt amici principis mali: Siquidem
unus malus potest a pluribus bonis corrigi: Multi autem
mali non possunt ab uno quauis bono ulla ratione superari.
quod Homulius quodam Troiano imperatori dixisse
memoratur. Sed saepe numero quod dolenter dicendum
est: euenit: ut sanctus: cautus: optimus princeps uen-
dat: circumscribaturque ab improbis consiliatoribus: qui
excubare se simulantes in negociis principalibus
clanculum cuncta peruertunt: Et cupiditate priuati emo-
lumentum rectum peruariantes fumum pro precio uendunt: ut pri-
sci dicebant: digni prorsus: qui fumo ipsi puniantur:
sicut olim Thurinus ab Alexandro romano impera-
tore punitus est: procone dicente: Fumo punitur qui fu-
mum uendit. Ceterum sicut fidi consilarii & prudentes
audiendi sunt: Ita assentatores: adulatorumque explo-
dendi qui ad uoluptatem loquuntur omnia: nihil ad
ueritatem. Praestat inquit antisthenes: In coruos quam
in assentatores incidere: quippe illi mortuos: isti ui-
uos deuorant. Et sane adulatio prout clarissimi scripto-
rum perdidit res est seruilis ac perniciofa: in aula prin-
cipum prope pecunia mer gliscens uigensque: perpetuum
ut inquit Curtius regum malum: quorum opes saepe
us assentatio quam hostis euertit. Quo circa etiam atque
etiam caueant principes: ne aures assentatoribus pa-
tulas praebant: neque se adulari sinant. Multi enim

gnatorum similes qui gloriofum militem infatuunt. Verba adulatorum mollia feriunt interiora uentris. Quippe adulator blandus inimicus esse creditur. Laudat Mamertius Iulianum imperatorem quod aduersus omnes assessorum illecebras captionesque munitus esset quodque ei a fucatis adulantium uenenis piculum nullum foret. Augustum quoque Caesarem ex eo celebrant: quod adulationes indecoras repperit: de quo non minus uere quam scite dixit Oratius: Cui male si palpare recalcitrat undique tutus. Meminisse hoc in loco par est id quod Pescenius Niger dixisse quondam memorat: Nam cum quidam illi imperatori iam facto panegyricum recitare uellet dixisse fertur uerbum hoc dignum scitu relatum. Scribe laudes Marii: uel Haibalis: uel alicuius ducis optime functi. Et dic quid ille fecerit ut nos imitemur. Nam uiuentes laudare irrisio est: maxime principes: a quibus speratur: qui timentur: qui prestare publice possunt: qui perire necesse est: qui prescribere. Sed cum naturam uel bonam fortuna plerumque corrumpat: Accidit frequenter: ut principes magniloquentia adulatorum sufflati uera credant omnia esse quae de se ipsis audiunt praedicari. Tunc Crisae consurgunt. Et ut inquit satyrographus: Nihil est quod credere de se non possit: cum laudat deis aequa potestas: tunc adulatoribus arrident ac blandiuntur: seueris ignarisque blandiendi prorsus infesti. Sic olim Cresus Solonem expulit praecipitem: quia blandiri nesciebat. Sic Dionysius philoxeno acriter successit minime assentanti. Infatuat nimirum haec adulatio uitiorum alitrix & ueluti gangrena

serpēs latissime intra liminia potētiorum: & hæc hæc
nus. Præterea quis nescit principē fortitudine quasi
muro sepium ac uallatum esse dber: ut animo subni-
xo erectoq; imperterritus. ipavidus: extrilidus cuncta
regat ac moderetur: nec terriculis uanis cōcutiatur:
nec muscas (ut aiunt) uolitantes ptimefcatur. Propria ē
uirorum fortitudo: q̄ ex uirtutibus una peculiari qua
si noīe uirtus nuncupatur. Est. n. ex uirō uirtus appel
lata: p̄inde ac uirorū fortitudo maxime deceat. ut au
ct̄or est Marcus Tullius. Andria apud græcos nomi
natur: quasi uirilitas: quāquā Plato crymon atq; inter
p̄tamentum aliunde deducat. Homerus duas regis
uirtutes ueluti p̄cipuas p̄bat: iusticiā. s. & fortitudinē:
Cum sic inquit: Ille bonus pugnator erat Dux opti
mus idem: quē uersum Alexāder magnus adeo ada
mabat: ut eū censeret oībus aliis uersibus homericis
anteponendū. Inter fortitudinis partes exigimus ut
princeps nō min⁹ sit rei militaris quā ciuilis adm̄stra
tiōis gnarus cōsultusq;: nec minus bellica laude quam
rubrica p̄pollēs. Hic locus me submōebat: ut d̄ re mi
litari: & de īperatoris uirtutibus non nihil differerē.
Verū hac ad p̄sens narratiōe supsedendum: Cum ali
quot ab hinc annos totum id negocium luculēta opi
nor disertatione affatim explicauerim. Cæterq; cū alia
fortitudo in milite: alia ī duce requiratur: Cum sit alia
animi: alia corporis fortitudo: tempestiuum erat hic
quoq; pauca quædam insererē: facientia ad robur cor
poris agēdū & bonā habitudinē custodiēdam: quod

imprimis præstat gymnastica exercitatio : qua cuncta
conualescunt: Quæ membra corporis fiunt uiridiora
uegetioraq;. Scitū. n. illud ē: Ad bonā ualitudinē plus
exercitationē pdesse quā medicos: Sed sup hac quo
q; pte ī libello d̄ fælicitate differui opinor satis diligē
ter ex doctria medicorū philosophorūq;. Verū ut qua
dringa uirtutū tota curriculū suum conficiat. Quis infi
ciat. quis abnuit: p̄cipē tēpatum ac cōtinētē eē oport
tere? Et cum tēperantia: quā σωφροσύνη græci uocāt
quasi prudētia cōseruationē: quæ frugalitas quoq; di
ci pōt sit ratiōis. in libidinē: atq; in alios non rectos ap
petitus: dominatio. Quid ī principe p̄clarior esse pōt
quā in maxīma peccandi licentia nō peccare. frenare
libidines. coercere appetitiones exultātes. Scipio afri
canus apud Liuiū: Nō alia inquit uirtute æque atque
tēperantia: & cōtinentia libidinū gloriatus fuerit Ale
xander magn⁹ arbitrabatur nō minus opus regium
esse se ipsum uincere quā hostes edomare: qui cum di
lectam sibi ex pellicibus suis p̄cipue noīe Campas dē
nudā p̄igi ob admirationē formæ ab appelle iussisset.
Cumq; eū pari captū amorē sensisset dono dedit eam.
Magnus aīo maior imperio sui: nec minor hoc facto
quā uictoria aliq;: quippe (ut plinii uerbis utar) se uicit
nec thorū tātum suum: sed et affectum dōauit artifici
ne dilectæ quidē respectu mot⁹: ut quæ mō regis fui s
set: mō pictoris esset. Quē magis admiraberis (inquit
Seneca) quā qui ip̄at sibi. quā qui se habet ip̄tate? Gē
tes facilius est barbaras ip̄tentesq; alieni arbitriū re-

gere quã aĩum suũ cõtinerẽ & tradere sibi. Vex nequa
quã satis ẽ ipũm prĩcipẽ oculos: manũ: uẽtrẽ: & q̃ ĩtra
uẽtrẽ sunt cõtinerere. ac moderari: Sed ei circũspicien-
dũ quoq; ẽ: ut ministros oẽs habeat cõtinerẽtes: ac mo-
deratos. Sæpe. n. prĩceps optimus: tempatissimusq;
infamat ob ĩprobos: ac nequã ministratores. Habe-
at itaq; princeps comptos exploratosq; mores dispẽ-
satorũ: scribarũ: cubiculariorũ: aliorũq; ĩ aula prĩcipali
ministratiũ. nã ut inquit epigrãmatista. prĩcipis ẽ uir-
tus maxia nosse suos. quos nouerit egregie fideles:
his res obeũdas cõmittere rectissime põt. Sed Plerũ
q; ĩ aulico famulatio: supbi furaces: iactãtãculi cõspiciũ
tur. qui sese ob hoc quia principi seruiunt dominari
ciuibus iure arbitrantur: Qui sui cõmodi cã perperã
pleraq; moliunt: qui supcilioso fastu tumẽtes uideri
uolũt se apud principẽ suũ multũ posse ut nõ minus
ueĩ quã decẽter dixerit satyrographũ: Maxima quæ
q; domus seruis est plena superbis. Et sane pleriq; prĩ-
cipes extiterũt: qui cũ essẽt ciuiũ domini famulorum
erant serui horũ consiliis horũ nutu regebãtur: p̃ hos
audiebãt: p̃ hos loquebãtur. Talem fuisse Claudium
Cæsarem tradũt: Cui nõ amor: nõ odium inerant nisi
dita & iussa: qui famuliciis mancipatus ac addictus
nõ principem se: sed ministrũ egit: cuius libertus Po-
lybius inter duos sæpe cõsules ambulabat seruebar.
E cõtrario Hadrianus iure laudatur: qui cum quodã
tempore seruũ suũ ĩter duos senatores ambulare uir-
disset: misit qui ei colaphũ incuteret. & diceret. noli in

A

B

ter eos ābulare: quoz eē adhuc potes seruus. Coer
ceat ergo princeps ac regat aulicā familiam: ita ut no
uerint se famulos esse non dominos: ut sciant sibi fru
galiter: abstinenter: innocenter esse uidentum.
Sit ipsum principis sigillū anulūsq; signatorius nō mi
nister alienæ libidinis: sed testis uolūtatis principalis
nec eo scribæ ad priuatū (ut plerūq; fit) compendiū
abutantur. Deniq; omnibus cognitum exploratūq;
sit: principi nequitiæ fraudes: rapinas suorum displi
cere. Eumq; talibus inimicissimum si id cognouerit
futurum. Ipse uero princeps nihil per impotentiā ni
hil per iniusticiam: nihil per crudelitātē nihil per aua
ritiam agat: nō odio: nō gratia: nō pecunia a uia recta
trāsuersus deducatur: nihil p effectum iracundiæ im
potentissimum furenter decernat: sed ratione ueluti
domina ducatur. Cunctatione ac cōsiliū gubernatiōe
cuncta perpendens. Nā ut inquit Claudianus. Diis
proximus ille ē quem ratio non ira mouet. Habeant
principes saluberrimū illud Athenodori documentū
in penitissimis præcordiis recōditū qui petito ab Au
gusto cōmeatu iā iam discessurus: Cum ira (inquit)
o cæsar te ceperit nihil pri⁹ neq; dixeris: neq; feceris
quā ipsas uiginti quattuor elemētarias litteras tecū in
se percurreris. Tunc Augustus eo manu apprehenso
adhuc iquit tua mihi præsentia opus est. Eūq; penes
se retinuit. Audite quæso uersus nō minus frequenti
assiduoq; mēoratu dignos quā philosophoz decreta
documētaq;. Tu licet extremos late dominare p idos

Te medus: te mollis arebs: te seres adorent. Si metu
is: si praua cupis: si duceris ira: Seruitii patiere iugum:
tolerabis iniquas Interius leges. tunc omnia iure tene
bis: cum poteris rex esse tui.

Cæterū quāuis princeps legibus solutus eē dicatur:
quāuis de prícipe dictū sit: si libet: licet: An nescis prí
cipē legē dare nō accipere? Tamen bonus princeps
ñ tā quid liceat sibi: spectabit: quā quid deceat. nec. n.
quā quisq; pōt id ei licet: nec si nō obstat: ppter ea ei
permittitur. Si quidē licere id dicimus: ut docet. M.
Tullius í philippicis: Quod legibus. quā more maiorū
institutisq; conceditur. Platonis sentētia est: Quales
í repu. principes sint: tales reliquos solere esse ciues.
Vita principis (ut Plinii panegyristæ uerbis utar) cē
sura est: eaq; perpetua. Ad hanc dirigimur: ad hāc cō
uertimur: nec tā impio nobis op⁹ ē: quā exēplo. pin
de fit ut pnciosius de repu. mereātur uitiosi príces
quā non solū uitia cōcipiunt ipsi: sed ea infundunt í ci
uitatē: neq; solū obsunt: q; ipsi corrūpuntur: sed etiā
quod corrumpunt: plusq; exēplo quā peccato nocēt
nā quāto quisq; maior est: tāto eius dicta: factaq; sunt
conspēctiora illustrioraq;: Et ut íquit Satyrographus
Oē animi uitium tanto cōspēctius in se crimē habet:
Quāto qui peccat maior habetur. Principi ergo qui
í conspēctu mortalium uiuit. in quē oculi oīum con
iiciuntur: cuius in clarissima luce uersantis nullum ob
scure potest nec dictum esse: nec factū: Circumspectius:
cautius: sanctius uiuendum est: ut eius uita pro spe

A

culo sit contemplantibus: Et pfecto non pauci multa
priuatis pmittuntur q̄ minime principem deceant: imo
q̄ principem dehonestet ac indecorat: In qua sententia
est illud ab Ouidio in consolatione ad Liuiam deceter p̄ditum
Non eadem uulgusq̄ decent & lumina rerum.

Est quod praeipuum debeat ista domus.

Ad te oculos auresq̄ trahis: tua facta notamus.

Nec uox missa potest principis ore tegi.

Concinat subscribitq̄ Nasonis carmini luculenta
illa Claudiani & memoratu: ac scitu digna sententia:

Hoc te praeterea crebro sermone monebo:

Vt te totius medio telluris in orbe

Viueres cognoscas: cunctis tua gentibus esse

Facta palam: nec posse dari regalibus usquam

Secretum uitis: nam lux altissima fati

Ocultum nil esse sinit: latebrasq̄ per omnes

Intrat: & abstrusos explorat fama recessus.

Apostolus Paulus in epistola ad Titum: & altera
ad Timotheum praecipiens quibus moribus ep̄s praeditus
esse debeat. Oportet inquit episcopum sine cr̄e esse: non su-
perbum: non iracundum: non uinolentum: non percussorem:
non turpis lucri cupidum: sed hospitalē: benignum:
prudentem: sobrium. Quis non uidet haec apostoli-
ca documenta fere oia pfecto principi conuenire: & in
illo quem effingimus principe desiderari. Quae sin-
gula si minutatim: & ut ita dicam frustillatim per-
censere uelim: dies me deficiet: Equidem iam uere-
or ne haec nauseosa & molesta fuerint complurculis

audentium. Quo circa faciã quod bonus imperator
lam canã receptui: & instar nautici gubernatoris ue
la complicabo: & remis in portum festinenter excu
ram. Scio plura dici potuisse ob materiã largitatem
quæ prope infinita est: quæ quãto plura dixeris tanto
dicturienti plura suppeditat. Sed utilissimus omni
bus in rebus est modus: & habenas pressisse quã la
xasse plerumq; salubrius. Diximus hæcenus de tri
plici forma administrandæ reipũ. Percensuimus illa fe
re omnia: q̃ in principe optimo absolutissimoq; exi
gantur. Qui si talis uspiam gentium fuerit repertus:
merito quattuor illa cognomenta merebitur indipt
sci: ut. s. Pius: Magnus Patriæ pater: Optius ab om
nibus appelletur. Talem omnis populus delicias su
as esse dicet: Sicut olim romanus populus Gordia
num appellauit. Talẽ cuncti amabũt ut parentem: ue
nerabũt ut deum: Sub talis imperio uiuẽt quã bea
tissimi: Talis caritate ciuiũ septus erit: quæ ars in ac
cessa est: & inexpugnabile munimentũ. Melius. n.
tutetur principẽ amor ciuium quã ferrũ lateronũ: nã
ut inquit uerissime Claudianus: Nõ sic excubiã: non
circumstantia pila: quã tutatur amor. Nõ sunt: nõ sunt
adamatina uincula illa: quæ Dionysius tyrannus di
ctabat: metus: uiolentia: classis: præsidium decem mil
lium armatorũ: Sed beniuolentia: gratia: bonitas: in
nocentia. Da principem talem qualẽ libellus iste de
scribit: huic affatim p̃sto erũt: qui oculi regum: qui au
res principũ apud ueteres dicebantur: & cũ iucundis

simum sit in rebus humanis amari & amare: hic ama-
bitur & amabit mutuis effectibus. Hic denique cum ha-
bebit deuotos: fideles: obnoxios: nec minus de uita
principis: quam de suamet ipsorum incolumitate sollici-
tos. Verum. n. uero cum difficillimum sit: & oppido quam
arduū inueniri principē talem: ex omnibus his: quæ ret-
tulimus compactum & quasi cōglutinatum. Merito
dixit Dioclitianus imperator. Nihil esse difficili⁹ quā
bene imperari. Et a scurra nescio quo bene dictum ē.
In uno annulo bonos principes posse p̄scribi. Quis
est enim tā irreprehensibilis princeps qui nō quasi in
pulchro corpore aut neuum aut uerrucam habeat?
Videor factur⁹ operæ precium: si hodiernam hanc
enarrationem uersibus clusero: a poeta luculēto gra-
phice: & concinniter factis ad principem intuumdum:
quos scribi debere cēsemus pro foribus omniū ædi-
um principaliū: quos habere p̄cipes cordi & memo-
riæ saluberrimū puto. Versus autē de quib⁹ loquor
qui didascalici & instar p̄treptici probantur: hii sunt:
Tu ciuem patremq; geras: tu consule cunctis
Nec tibi: nec tua te moueant: sed publica uota.
In cōmune iubes siquid censesq; tenendum
Primus iussa subi: tunc obseruatioꝝ æqui
Fit populus: nec ferre uetat: cū uiderit ipsum
Auctorem parere sibi: componitur orbis
Regis ad exemplum: nec sic inflectere sensus
Humanos edicta ualent quam uita regentis.
Mobile mutatur semper cum principe uulgus.

Superat ut ostenderem⁹ i romão ipetio hosce oēs
status: de quib⁹ añ dictū ē: extitisse. Q d ut sūmati
& q̄si trāseūter attingā: A Platōe philosophiaq; didi-
cimus naturales esse cōuersiōes quāsdā reg; publicar;
ut eæ tū a p̄cipib⁹ tenerent: tū a populis: aliquando
ab optimatib⁹: Q d potissimū accidit romanæ reipu.
que ut sublimib⁹ icrementis augeret: uirtus & fortu-
na plerūq; alioqui dissidētes mutuo concordiaē nexu
cōuenerūt. & ita factum ē: ut populus Romanus uir-
tute: ac fortuna simul suffragātib⁹ (Virtus enim sine
fortuna māca ē & mutila) ad summum fastigium per-
uenerit. Cui⁹ p̄ia ætas & q̄si icunabula sub septē re-
gibus annos p̄pe. ccl. fuerunt. Dein ætatē ingressus
adultam mō sub Aristocratico mō sub Democratico
statu: uires exercuit: & lacertos mouit per annos cir-
citer. cccc. Tādē post gētium: natiōum: regum cerui-
ces op̄stas: post subactā diutinis bellis maximā urbis
terrar; ptē: Urbs uenerabilis cæsaribus tanquā liberis
suis regēda p̄imonii hoc ē impiū romāi iura permisit:
De quibus Suetoni⁹ trāquillus unus oīum composi-
tissime diligētissimeq; cōscribit: Cuius libros multiu-
ga: nec triuiali eruditione p̄gnātes scaturiētēsq; una-
cum cōmētariis nr̄is hoc añ enarrabim⁹. dabimus-
q; opam: ut edulia nr̄a nouis cōdimētis cōdita: faciāt
ad stomachum: sintq; citra nauleā: & facietatē. Trāquil-
lo copulabitur Oratius Flaccus: Cuius sermōes non
min⁹ frugiferi quam uoluptifici futuri sunt animis au-
ribusq; auditorum purgationibus.

ORATIO PROVERBIOR VM CON
DITA A PHILIPPO BEROALDO:
QVA DOCTRINA REMOTIOR
CONTINETVR.

Ad Ornatissimum Christophorum Vaitimilium
Scholasticum Boemum Philippi Beroaldi Bono
niensis Epistola.

Complusculi ex Boemia scholastici Ad
capiendum ingenii cultum linguamque co
mendam in hoc nostrum gymnasium littera
torium quot annis commigrare consueue
runt: nitidi prorsus atque elegantes: sed omnium sane nitid
issimus extitit atque elegantissimus Vldricus Rosen
sis inter inclytos Boemiae pereres famigeratus: cuius
nomini Annotationes nuncupati dedicavi. Iohanes ue
ro uartibergensis omni praconio bonitatis ornatus
instar gemmae radiantis in coetu scholastico refulget:
ad quem opusculum de Septem sapientibus composui.
Fuit indidem & martinus crunouiensis: quo nil candi
dus: cuius nomen liber Orationum mearum in liminari
pagina gestat inscriptum. Post hos tu ex eadem regio
ne haud magno sane inuervallo aduenisti Cristophore
mi ad ingenium excellendum: in quo nil culpabi

le' conuifitur. Tu uirginali corpus filo Speciosus iuxta
ta Iocraticū documentum impendio procuras ne cor
poris pulchritudinē morum turpium de honestamē
to dedecores. Tu claritudine natalium insignis: fami
liæ Vaitimilliæ apud Boemos honoratiffimæ: es or
namēto: minimeq; a patria uirtute degeneras. Siqui
dē Benedict⁹: hoc enī erat nomine parens: ī magna
existimatiōe apud maximos reges cum consilio pol
leret: sæpe ad exteras nationes in negociis principali
bus obeundis regius est destinatus orator & cum es
set patrii sermonis affabilitate cultiffimus sæpe rediit
exorator. Qui tanquam aristotelis Xenophontisq;
œconomicū legisset: agebat bonum patrē familiæ:
qui ampliora faciens: quæ a parētibus acceperat lucu
lentiozem hæreditatem liberis reliquit. Ex quibus tu
frugalitatē quidem domesticam probās: tāquā ea sit
optimū uectigal: existimans tamen paterna bona si
ne aī bonis esse ueluti manca & mutila: ad nos con
cessisti: ut bonis animi suffarcinatus paternā herædi
tatē faceres cumulatiorē: ut pigmento eloquentiæ la
tialis coloratus: ut cote musæ liberalis expolitus: ut
nostro dolatorio leuigatus elegantior opulentiorque
ad tuos in Boemiā reuertaris. Itaq; gymnasium litte
rariū frequēs inuisis: audisq; quotidie nos ex prom
ptuario musico depromētes quippiam dignū memo
ratu: dasq; operā ne bōæ horæ malle collucentur. Ne
bona ætas per incuriam effluat: atq; desidiā. Quas
ob res ego subinuitatus libellū hūc proxima foetura

natū apud me tibi noīatī dedicauī: quo puerbia non
pauca scite & moraliter explicantur: quem sub eadē
incude litteratoria formatum facile agnoscas qua id
genus opuscula iam plurima a nobis procusa sunt:
quæ illustribus sectatoribus nostris transmōtanis di-
cata circūferuntur: libellus est succosus: fertilis: condi-
mētisq; doctrinæ multifariæ esculentioribus ita condi-
tus concinnatusq;: ut & ad palatum faciat & ad sto-
machū. Tu mi Christophore munusculum id quale-
cūq; est hilaro uultu libens cape. nec ex eo q; charta-
rium: sed ex eo q; litteratū sit metiaris atq; perpēdas.
Nā sicut in uasis fictilibus thesauri persæpe preciosi
reconduntur: ita in his libellis opes plerūq; luculētæ
includuntur: & perinde atq; in dactylotheticis gēmæ
litterarū continentur. Vale: & dilige doctorem.

PROVERBIALIS Oratio Philippi Beroaldi.

Ocrates ille philosophorū fons uiri clarissimi:
quem oraculum Apollinis sapientissimū mor-
taliū esse p̄didit: Cū ad æthicen trāsiret: di-
xisse fert̄. Quæ supra nos nihil ad nos ex hoc socra-
tico documento cōmonemur omīssis reb; sublimio-
ribus circa hūiliora uersari: & a cœlestibus ad terrena
descēdere: & diuinis sepositis hūana scrutari. Ex hac
sapiētissimi Philosophi sentētia quasi aurē uellicante
cōmonitus decreui hodierno die repere humi: & per
aream popularem expatiari: hoc est aliquot uulgares
sentētias excutere; enucleare; perpēdere. Pulchrū est

medius fidius nec oībus obuiū rebus protritīs dare
splendorē: & conculcatis triualiter dictis id gratiæ: id
uenuſtatis inferere: ut noua: ut ſplēdida: ut indiēta eē
uideant. Quid eſt autē tā protritū: tā uulgare: tā pro-
miſcuū quā prouerbiū? Atqui prouerbia nō nulla tam
græca q̄ noſtratia hodierna diſertatiōe a nobis expli-
cabunt. ſed cū nihil ferme ſit tā ſordidū & obſoletū:
qđ nō ornatu fiat ſplēdicans & ſpecioſum: elaborabo
atq; pro uirili parte cōtendā: oratoriis illa pygmentis
excolere: & myrothecio ſocratico uenuſtare: Ita ut q̄
quaſi ſaſtidita poterant repudiari: ea fiant maxime ex-
petēda. Faciā qđ coſmetæ & ornatrices in comenda-
matrona quā ita interpollāt: ita mūdo muliebri aliisq;
id genus rebus expoliunt: ut longe alia familiaribus
& uicinis appeat. Ingenus eſt ac p̄pe infinita tā apud
græcos: quā apud noſtros ſilua puerbioꝝ. Ex q̄ pau-
ca quædā interlegi excerpſi q; : quæ ianuā repandant
publicis lectiōibus: quorū enarratio ſit ueluti prodro-
mos atq; præcurſoria curriculi n̄ri litteratorii. Sūt au-
tem prouerbia ut docente Diuo Auguſtino didicim⁹
ſententiæ uulgares: quas græci paroimias: latini aliis
quoq; uocabulis modo adagia: modo uerba modo
adagiones appellant: quæ ego ſubinde mecum p̄ſi-
tans iuenio nō mīus ſuccoſa eſſe: nec mīus uitæ cōdu-
centia: quā ſanctiora philoſophorū uolumīa. Ad hæc
habent prouerbia quiddā ſimile legibus: quarū ſcriptū
āguſtum ē iſterp̄ratio latiffima. Si qđ ſūma breuitate
cōcluſa: iſtellectū uberiorem cōplectunt: & ſententia

liter uitam instruunt. Ita ut quæ ad moralem philoso-
phiã pertinent ingeniiq; elegantia: non minus ex pro-
uerbiis cognosci possint quã ex doctrinis & uoluntati-
bus socraticorum. Non credis hoc mihi? credo diuo
Hieronymo scribenti q; Solomon in libro prouer-
biorum moralem docuit disciplinam: succinctis ut de-
cuit breuibuscq; sententiis uitæ instituta componens:
Quod ut plani⁹ fiat & manifesti⁹ proueria aliquot
explicare auspicabor: ad uitæ humanæ cultū: & mo-
res mire facientia. Vos quæso diligēter attendite spe-
ro enī quæ a me dicent̄ futura & aurium oblectamē-
to ob uarietatem: & aīorum emolumento ob erudi-
tionem. Quod si in huiuscemodi anteloquiis placere
ante hac consueuimus: in hac hodierna disertatione
haud quaquam displiciturum me esse confido. Hinc
autem potissimum ordiemur.

M. Terentius Varro: ille togatorū litteratissimus:
& ut uerissime dictum est a Terentiano: Undecūq;
doctissimus: Prouerbiū hoc cum primis celebrat: hō
bulla est: eo magis senex. Scitis opinor oēs bullā di-
ci in aquis tumorem repente natum: repente euane-
scentem. Vidistis ne unquã: & enim p̄sæpe uidere cō-
tingit: ex largo hymbre & subitario id genus bullas
quasi sufflatas intumescere? Mox: ubi respexeris: eue-
stigio euāuisse. Talis nimis est homo. Hodiuut bul-
la turget: Crastio nusquã erit. Nulli prorsus rei potuit
icitius & uerius homo quã bullæ cōparari: Videlicet
riuolus: momentarius: nugatorius: & instar bullæ

repente deficiens.

Quid est hō? inquit Seneca: quodlibet quassum uas: & quodlibet fragile iactatu. Quid est homo? imbecillissimū corpus: & fragile: nudum suapte natura inerme: Alienæ opis indigens: ad oēm fortunæ cōtumeliā p̄iectū: Frigoris ē & laboris īpatiēns: ex īfirmis fluidisq; cōtextū. Odor illi latorq; & lassitudo & uigilia: humor: & cibus: sine quibus uiuere non pōt: mortifera sunt. Quocūq; se mouet infirmitatis suæ statim conscius. Tenuissimis cāis atq; offensionibus morbidus ac putris. Merito itaq; cecinit sapiētissimus poetarū. Tale quidē genus est hoīum: quale est foliorum.

Tu qui satellitū cuneis stipatissimus incedis: qui in excelsissimo humani generis fastigio positus numinis uice coleris: & obseruatis: qui te Deū terrenū credis bulla es. Tu qui īmortalia aīo uoluntas: cuius cupiditati orbis ipse non sufficit: cui nihil est satis: bulla es. scito hoīe nihil esse fragilius: cum eodē nihil sit superbius.

Typus humanæ uitæ: & imago est flos: qui mane uirescens aī uesperā flaccescit. qui cum sit speciosissimus ocissime ītermoritur: Magna ut iquit Plinius nō hoīum admonitiōe: q̄ spectatissime floreāt celeberrime marcescere: hīc p̄phetes in canonicis scripturis exclamant: oīs caro fœnum & oīs gl̄ia ei⁹ quasi flos fœni. Cæterū cū nō min⁹ oratoriū sit p̄ua copiose: quā grādia breuiter exprimerē: libet hic paulū consistere: & ut dici solet: simbrias diducere: & p̄istrōata cōplicata lati⁹ explicare.

Tria t̄pa prædicāt oēs & norunt: præteritum præ

A
sens & futurū. Sed qui curiosius & subtilius ista pen-
sitarunt: præsens tēpus substulerunt: qđ in fuga semp
ē: quod fluii more cursu rapidissimo fluit: ac præci-
pitatur: qđ ante desinit esse quā uenit: nec magis mo-
rā patitur quā mūdus: cui 9uertigo inenarrabilis ē. In-
de fit ut hō nūquā in uno statu uel tantillū pmaneat:
hinc illa ouidiani pythagoræ acclamatio. Nra quoq;
ipsoꝝ semp requieq; sine ulla corpora uertunt. nec
quod fuimus: sumus: cras erimus. Consimiliter
Seneca: Nemo nostrū inquit est ī senectute: qui fuit
iuuenis. Nemo nostrū est mae: qui fuit pridie. corpo-
ra nra rapiuntur fluminū moꝝ. Nihil ex his quæ uide-
mus mæt. Ego ipse dū loquar imutari ista imutatus
sum: hoc est qđ ait Heraclitus. in idem flumē bis de-
scendimus: & nō descendimus. Manet enī idē flumi-
nis nomen: aqua trāsmissa est. quotidie hō moritur:
quotidie demit̄ aliqua pars uitæ: & dum crescit uita
decrescit. quotidie ex nostro corpore particulae dece-
dunt ex qb9 cōsistim9: ut philosophi tradunt: & me-
morat Alphēus iuriscōsult9 titulo de iudiciis: Singulae
horæ imo momēta aliquid de uobis prædant & car-
pūt: punctū ē qđ uiuimus: & adhuc puncto min9. Me-
ritoq; Ηυεροβοῑ dici possumus: hoc est diales: cū uita
nobis unius uix dieculæ tributa sit: & dies nostri: ut
inquit Iob sicut umbra prætereāt. Vitæ summa bre-
uis spē nos uetat inchoare lōgam: ut inquit uetissime
Flaccus. Nos tamen ī lōgum spes nostras cogitatio-
nesq; ptendimus. Inquit unis anno quinquagesimo

ædificabo: honores gerã fundos emã. & Ait alius se
xagesimo feriatuſ ociabor & mihi uiuã. Ait & tertius
Senex referam me in ruſticum ſeceſſum: ibiq; in con
ſilio habebõ agricolationis cõſultiſſimos: qui me do
cebunt in quicuncem arbuſta diſpõere populos uiti
bus maritare: arbores iſitiõẽ frugiferas efficere: agrũ
paſtinare: terram pullam ac tenerã quæ optima eſt: a
carioſa diſcerniculo quodã internoſcere. Libet exclā
mare cum Lucretio. O ſtultas ho minũ mētes: o pec
tora cæca. Libet ridere cum Democrito: cui negocia
mortaliũ oĩa ridicula uidebant. Quid tibi de futuro
polliceris? Quid ppagas uota i ſeculum: cum mĩme
cõptum habeas de año? Nescis hominẽ bullã eſſe qui
ſcis an adiiciant hodiernæ craſtina ſummæ tēpora dii
ſupbi? Nimis: hoc eſt: uñ habes exploratum te ad ueſ
perã eẽ uicturũ? Nã ut iquit ueriſſime Lucianus a te
nuiſſimo filo pēdemus oēs: q; citius dicto dirumpit:

Catonium prouerbiũ eſt: inter os & offam. quo
admonemur ne ſpes noſtras i longum protrahamus
cum inter os & cibum iam paratum multa interueniẽ
poſſint offendicula: & quoniam prouerbia tractam⁹
non pigebit prouerbialiter fabulari.

Græcus eſt uerſus παροιμιώδης. id eſt prouerbialis
idem ſignificans: qđ hoc noſtrum inter os & offam
πολλὰ μετὰ τὸ πλεῖστον καὶ χεῖλεος ἀχρῶν latine
dici poteſt. multa cadunt inter calicem ſupremaq; la
bra. Dicitur autem hæc paroimia ex tali cauſa

Anceus Neptuni filius: cum uineã ſereret: impera

uit nequis familiarium eā ingrederetur ne quis attinge-
ret: iterdixitq; pene uestigiis seruulorū: ex quib; un;
asseueranter: haud quaquam inquit domin; mustum
gustabit. nec fructū carpet ex ea uinea: quam tantope
custodit. Vbi autē uua; ematuruerūt. exultans Ance-
us mustum ex illis p̄sum poculo indit. Mox seruum
illum accersi iubet: qui negauerat ei fas eē fructus ui-
neaticos mustumq; gustare. Iāq; poculum ori admo-
turus. Esto inquit memor uerbi: qđ iādudum dixisti.
& ille fidenter uersum antedictum rettulit inquiring.
Multa cadunt inter calicem supremaq; labra. Ecce
tibi fabulus alter id horæ eoq; momento exanima-
t; repente ingrediens: nunciat aprum fulmineum for-
midādx uastitudinis uineam populari: & cuncta sub-
uertere. Tunc anceus abiecto statim poculo: quod i
manibus habebat in aprum cōcitatus ferrur: ab eoq;
peremptus: mustū uineti: prout famulus prædixerat
gustare non potuit. Vnde ortum hoc prouerbiū.

A Alii tradunt hāc paroimiā ductā eē ex Antinoi in
fortunio. fuit autē hic Antinous unus ex procis Pene-
lopes. qui absente Vlysse in ipsius aula indulgebant
gēio: & luxuriosa cōuiuia p̄colētes prādiorū cœnarū
q; gurgitib; Vlyssēa patrimōia helluabantur. Verū
cum post diurnā p̄grinationē Vlysses clāculo sub
mēdici habitu domū reuenisset *αυχο τηςαο*. i. procos
comes abūdos morte mulctatos iustis p̄cenis affecit
inter quos Antinous calicē aureū tenēs: iāq; illi libra
admouēs corruit moribū dus sagita ab Vlysse in gut

ture lætaliter ictus: Calixque e manib⁹ excussus est
ut canit Homer⁹. xxii. odyssæ. & ita ex eo gustari n:
potuit. Quidã narant q̄ chalcantē uites ferentē auō **A**
gur nesciq; quis uicinus præteriēs dixit errarē: nō enim
ei fas esse nouum uinū inde gustare: & cætera consi-
militer. ex hoc prouerbio græco: quacūq; de causa in-
stituto. ductū est adagium apud latinos alterum mini-
me triuiale minimeq; protritum quod est inter manū
& mentum: Idem pollēs quod inter os: & offam.

Quid igitur nos homunculi: & ut ait Lucretius ho-
muli cū simus animæ salillū: ut iquit Plautus quid iſi-
nita cōcupiscimus: quid spes n̄as in spacia lōgiturna
diffundimus: quid sæcula disponimus: cum possit ho-
mo ex offa quā manu tenet nō uesci. ex poculo quod
labris admouet: nō bibere. Deniq; cū possit tā repēte
deficere quā bulla subito euanescit.

De andragora dixit eprigramatista: Lot⁹ nobiscū
est: hilaris cœnauit: & idem inuentus mane est mor-
tuus Andragoras. De Cor. Senectiōe ait Seneca q̄
cū hilaris cœnasset: Angina præcipiti arreptus cōpres-
so arētatis faucibus spiritu ante lucē decessit: oñditq;
uetissimū eē illud Hippocratis pronosticon. quo ma-
ximus medicorū signat synachen: sic enī græce dicitur **B**
Angina: quæ uulgo squinātia homini mortiferā esse
eāq; ocissime strāgulare: quæ intrinsecus grassatur
nullo i guttur forīsecus existente uestigio: & quia ex
emplis homines maxime ducūtur: suntq; ad fidem fa-
ciendā potentissima. Agite dū exemplis ostendam⁹:

q̄ nihili sum⁹: & q̄ hō bulla ē: & si quid bulla fragili⁹.
A Repentina morte obiere Cæsares duo dum matu-
tino calciantur sani ac tempestiui. A. Pompeius in ca-
pitolio cum deos salutasset. Legatus rhodiorum per-
orata in senatu Romano causa in limine curiæ protin-
us expirauit: Iulius medicus dum iungit specillū: qđ
medici instrumentum est per oculum tradens. L. ual-
la dum mulsi potiōem haurit. Ap. Saufeius dū sorbet
ouum. Repentino oēs fato occubere. Anacteon poe-
ta acio uuæ passæ: Fabius senator ī lactis haustu uno
pilo strangulatus. Quosdam crassior saliuā suffocat:
ut illud serio dici posse uideatur Ambulat: & subito
funus mirantur amici.

Iam satis opinor constat ac liquet: hoīem bullā eē.
en agedū deinceps discutiamus: quātomagis senex
bulla sit. Qđ quidē icōfesso est, & n. senis anima in
labris primoribus habitat. Senex uiuit mortuus inter
uiuos. Senex est & nō est: Senile corpus putridum ē
ædificiū: ī quo oīs iūctura diducitur: & dū alia fulcitur
alia discinditur. Senilis ætas nō descendit sed cadit.

Verficulus ille prouerbii uice celebratur. Non est
uiuere sed ualere uita. quo significatur: uitam non
esse in homine uitalem: nisi prospera ualitudine per-
fruatur: proinde senex minime dicendus est uiuere:
cum minime ualeat. cum senectus ipsa sit morbus:
ut inquit noster comicus: Quod ex apollo doro de-
center trāstulit: scribente. Το γηρας ἐστιν αὐτο νόσος
Aristoteles libro. y. de generatione animalium: Rec

te inquit dixeris senectutē morbū esse naturalē. a Se-
neca eleganter senectus dicitur morbus insanabilis.

Musæ grecorū canūt οὐκ ἐστὶ ὑγεία κριτ τοῦ οὐδὲν
εὐβίω υγεία καὶ νοῦσ ἐσθλα τω βιωδυνω nihil est in uita
melius sanitate: Sanitas & mens duo uitæ bona. utro-
que hoc bono caret senex cum infirmus sit & delirus.
& quāuis Plautinus pater dicat in trinūmo sapientiæ
ætas condimentum est: tamen magna ex parte deli-
rant senes. Vnde & senilis stulticia Deliratio appella-
ri solet: hinc quoq; græco prouerbio dicitur. Δυσ πᾶσι
Δεσ οἱ γερωντες id est bis pueri senes: quoniā uidelicet
repueraſcere creduntur: & in pristinam redire puerili-
tatem. idq; Plautum diceſ uidemus in mercatore: his
uerbis: senex cum exemplo est: iam nec sentit nec ſa-
pit aiunt ſolere eum repueraſcere. ſubſcribit huic ſen-
tentiaſ Ariſtoteles ſcribens in ſecundo politicorum: A
ut corporis ſic etiam mentis eſſe ſenectutem. B
Quam autem ſanitas procul ſit a contubernio ſenum: quam
morboſa ſit ſenectus quis ignorat? Circūſilit agmine
facto morborū oē genus: ut inquit ſatyrographus: i ſe-
necta habeſcunt ſenſus: præmoritur uisus auditus in-
ceſſus: torpet palatū: memoria labat dentes decidūt:
quæ ſunt ciborū ac ſermonis iſtrumēta: ſiuntq; edētū-
li ſenes & balbi. mēbra torquētur. ſiuntq; ſilicerni: qua-
ſi ſilices ex dorſi curuitate cernentes. Non ab re fue-
rit apud auditores beniuolos minimeq; ſaſtidioſos
percenſere exemplum Berzelai galaditæ: qui cum
eſſet γερων λικων ſenex ualde rogatus a rege Dau-

de ut secum iret hierosolyma: essetq; regius comes:
fert regi ita dixisse prout scriptū legimus libro secun-
do βασιλεων idest regum, siue, regnorū . Quot sunt
dies annorum uitæ meæ: ut ascendam cum rege in
Hierusalem. octogenarius sum hodie: nunquid uigēt
sensus mei ad discernendum suaue aut amarum? aut
delectare potest seruum tuum cibus aut potus? uel
audire possum ultra uocem cantorum atque cantri-
cum: Quare seruus tuus sit oneri domino meo regi?
Hisce senis Galadiæ uerbis concinit Licinius caluus
homo Romanus exactæ ætatis & magno natu se-
nex: qui tribunatum militum deprecatus ita uerba fe-
cit ad quirites. Me iam non eundem sed umbram no-
menq; P. licinii relictū uidetis. uires corporis effetæ:
sensus oculorum atq; aurium hebetes. Memoria la-
bat. uigor animi obtusus.

Merito senectus ætas mala ab auctoribus nuncu-
patur: quam inter cætera morborum genera: ut inqt
ueridic⁹ Hippocrates: & Hippocratem sequut⁹ Cor.
A Celsus maxime infestant Dysponea & stranguria.
hoc est spiritus & urinæ difficultas. Coryza idest gra-
uedo & pituita. Nephrytis & paralysis: ita græce di-
cuntur renum dolores: & neruorum resolutiones. Ad-
de & cacexiam idest malum corporis habitum. Ly-
enteriam idest intestinorum lenitatem cæteraq; fusi uē-
tris mala: quibus senes uexantur.

Somnus: ut nemo non nouit. curarum: abolitor
uirium stabilimentum est membrorumq; lassescen-

tiū refocillatio atq; fultura: & ut græci dicunt. υσνοσ
τερυκεσ αματος σωτηρια. somnus corporis salus exi-
stit: hoc quoq; bono caret senectus: quā torquent no-
cturnæ uigiliæ: quas inter mala uniuersi corporis nu-
merat Plinius noster. hīc illud nō tā poeticū quā ueri-
dicum oraculum: Somno iam deteriore senectus.

Galenus libro secundo περὶ τροφῶν. i. de alimentis
scribit se cum grandior natu foret in somnia uexante
τριδάκκασ. idest lactucas esitasse cōciliādi somni cau-
sa: idq; sibi unicū Alexipharmacōν α γρυπνιῶν i. me-
dicamentū uigiliarū depulsorium extitisse. quibus in-
festabatur. Sumebat autē id olus i fine cœnæ. sic enī
lactuca somni est conciliatrix. & ob id cœnas auorū
clausisse traditur cum esset esca nouissima: quod &
Maronianum carmen testatur: grataq; nobilium re-
quies lactuca ciborum. nunc uero dapēs inchoat in
acetariis: & cœnæ principium fit: quia cibi facit appe-
tentiam: & a stomacho fastidium aufert.

Quin etiam uersus græcus senectutē ita infamat.
χρεστον το γηρασ εστιν α ερωτοισ βαρος senectus inqt
onus est hominib; oppido quā graue & ingestabile.
hinc plautina anus: Tantū inquit hoc est oneris qd
fero. quid oneris? Annos. lxxx. & quatuor.

Ad hæc iuuenis cito mori pōt: Senex diu uiuere
nō pōt. quāquā nihil i uita hominis pōt eē diu. Quid
enī nō mō ē o senex ānose & polychronie si recorde-
ris? Mō puer fuisti sub pædagogō: mō adolescētior
sub grāmatico manū ferulæ subduxisti: mō iuuenis

disciplinā sceuolagē discere cepisti. Modo uir eādem profiteri. Modo senex desisti uelle. Modo desisti posse. incredibilis est uitæ humanæ rapiditas.

A Meta uiuendi est: ut physici autumāt: Annus septuagesimus: quando scilicet septas decadi cōpulatur: hoc idē sensit Psalmographus scribens: Anni hominis septuaginta: si autē in potentatibus octoginta. supra autem. $\kappa\omega\tau\omicron\sigma\ \kappa\alpha\iota\ \tau\omicron\nu\omicron\sigma$ idest labor & dolor

B Plato finē uitæ legitimū annum octuagesimū primū esse existimauit: habuitq; legitimū: siquidem illo ipso anno uita decessit natali suo extinctus: ideoq; magi defuncto Platoni: perinde ac deo imolauerunt q; annū unum atq; octuagesimum sine ulla deductione impleuisset: consumassetq; numerum perfectissimum: quem nouem nouies multiplicata componūt.

C M. Varro longissimū spatiū senescendorū hominum centum ānos esse tradit: Vnde & seculū a senedici spatiū centū annoꝝ: cui sentētiæ subscribit astipulaturq; Caius iuriscōsultus: qui titulo de usu fructu sic refert: placuit cētum annis tuendos esse municipes: quia is finis uitæ longæui hominis est.

D Doctissimi mathematicoꝝ: ut berosus: & petosyris & necepsos ānos homini ad uiuendū datos: plus minus centum uiginti ex syderali scientia iudicarunt: quot Argatoniū Gaditanum uixisse accepimus: qui annos octoginta regnauit cū. xl. regnare cœpisset.

Illud quoq; accepimus mosen: qui uulgo moyses nominatur: Solum dei familiarē: Vt iudeoꝝ libri lo-

quantur. c. xxy. annos uixisse: qui cum quereretur q̄
iuuenis interiret responsum ei ferunt ab incerto no-
mine hominem neminem plus esse uicturum.

Prudens prætereo quæ conditores canonicarum
scripturarū tradiderunt: primigenios homines longe
uiuaciores diuturnioresq; fuisse sinēq; humanæ uitæ
præscriptum pluribus annorū sæculis trāscēdisse: Nā
q; si credimus Plinio anni illi fuere lunares menstruo
spacio terminati. Ut non mirum sit quosdam p̄di mi-
lia annorum uixisse: sed nos credamus uera esse: quæ
in instrumento ueteri fide historica traduntur. Quæ
Diuus Augustinus astruere conatur.

Quid posteritas ipsa commisit: quid nepotes pec-
cauerūt: quid nos deliquimus: ut tantillo spacio tāq;
arctis cancellis uita nostra includeret? Cur nos quoq;
sicuti tritauī illi primordiales: mille annorū nō uiuim⁹
& uita diuturniore nō fruimur? Sed hæc cū non sint
opis instituti: trāseunter attigisse sat est.

Ergo agedum homo impleat annos septuaginta
quæ est meta uiuēdi: octogesimū primum excedat: q̄
est lōgissimus Platōi uitæ terminus. fiat sæcularis: &
cētum annos reliquat a tergo. uiuat argathonii ānos
uiuat & moſaycos cētū uiginti quinque: quos ex diuino
respōso nefas est excedere: fiat triseclis nestor: ut anni
dextra cōputādi sint. Viuat ætatē Tithoni: de quo est
græcū puerbiū. τισωνος γηρασ id est tithoni senectus:
nonne tñ hic senex macrobius & polichronius bulla
erit: & nihil sūt dies eius? Nōne friuola est hæc ætas?

& quã quadrupedes aliquot uolucresq; transcendãt:

Audite q̃so Hesiodũ canentẽ. ΕΥ ΝΕΑ ΤΟΙ ΖΩΕΙ ΓΕΝΕΑ
ΛΑΚΕΡΥΖΑ ΚΟΡΩΝΗ. ΑΥΖΡΩΝ ΗΒΩΤΩΝ. ΕΛΑΦΟΣ ΔΕ ΤΕΤΡΑΚΟ
ΡΩΝΑΣ. ΤΡΙΣ ΔΕ ΛΟΦΟΥΣ ΚΟΡΑΞ ΓΗΣ ΑΣΚΕΤΑΙ. i. garrula
cornix nouẽ hoĩum uiuit ætates: Ceruus aut̃ quatuor
A cornicũ: Coruus uero triũ ceruorũ ætate lenescit. He
siodicam hãc snĩam Plinius noster elegãtius: breui9:
puri9 explicauit hisce uerbis. Hesiodus cornici nouẽ
ñas attribuit ætates: Quadruplũ eius ceruis: Id tripli
catũ coruis. Plutarch9 in libro ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚΛΕΛΟΙΣΤΩΝ
ΧΡΗΣΤΗΡΙΩΝ. i. de oraculis quæ defecerunt subtiliter
& icite differit super hoc hesiodi carmine qd sit γενεα
B & quot annos complectatur: quam nostri ætatẽ iterp̃
tantur: quam quidam unius quidã plurimum quidã
pauciorũ annoꝝ esse definiunt.

Cũ igitur corui sint omnibus diuturniores: cum
cornices & cerui sint nobis uiuaciores: d̃ quibus sunt
græca puerbia ὑπὲρ τὰς κορώνας βεβιωκας. ὑπὲρ τὰς
ελάφους idest ultra cornices ultra ceruos uixit: merito
theophrastus ille i familia peripathetica elegãtissim9
cui ex diuinitate loquendi idutum nomen: moriens
accusasse naturã d̃. q; ceruis & cornicibus uitam diu
turnam: quorũ id nihil interesset: hominibus quorum
maxime interfuisset: tã exiguã uitã dedisset: quorũ si
ætas potuisset eẽ longinquior futurum fuisse ut oĩbus
p̃fectis ætatibus oĩum doctria hoĩum uita erudiret.

Cæterum credamus hęc esse fabulosa: assentia
murq; Aristoteli & Aristotelico Alberto magno scri

bentibus hominē uiuere plus t̄p̄is quā reliqua anima
lia oīa excepto elephāte. t̄n̄ homo bulla est: & eo mā
gis senex: cuius uitæ tanta rapiditas est: tam inenarra
bilis uelocitas: ut prius trāfacta sit quā inspecta: ut dū
uiuere non speramus: iam uixisse cum suspitio respi
ciamus: qua in reputatione subit illud ridiculum: & q
dam de ætate gloriantur: & annos numerant iā amif
sos. Vnde non ineleganter milesius sapiens dicenti
cuidam. lx. annos habeo: hos inquit dicit. lx. te habē
re quos non habes. & enim præteriti dies non magis
in nostro mancipatu sunt quam futuri.

Præterea quemadmodum ex amphora: sic ex uita
qd̄ sincerissimum est primo effluit: quod turbidum fe
culentumq; in imo subsidit.

Septē homini ætates a numero erraticarū stellarū
Philosophi diligētiores assignāt: & Hippocrates me
dicus in septē gradus ætatū distribuit uitæ unius cu
iusq; finem. prima ætas lunarē sequitur ptātem: tunc
enim secundū uegetalē alentēq; uiuimus facultatem.
Secunda mercurialē: qñ litterarū cytharæq; & palæ
stræ similiūq; ludorū studium exercemus: Tertia uene
riam: quando turgent genitalia: & ad genituram inci
tamur. Quartam solarem: tunc enim regnat uigor
ætatisq; perfectio properat ætasque media. Quinta
Marti ancillatur: in qua opes & uictorias concupi
scimus. Sexta Iouiale sidus affectatur: quæ pruden
tiam & uitam actiuam ciuilēq; desiderat. Septima ue
ro quæ fæculenta est ætas & frigida Saturnum habet

ducē: in qua a generatione desistimus: quæ uitæ meta
nouissima est. Sunt autē hæc curricula septena tam
breui spacio terminata ut hō cū ad metam septimam
puenerit: in primo adhuc stadio esse se credat: ut prius
cursum peregat: quam ad cursuram succinctus acces-
serit. Deniq; ut prius mori se sentiat: quā uiuere ichoa-
uerit: audite quo rē deducā. Si annus ille uetus est an-
nus quē magnū: uel potius maximum uocant: quo
eadē positio cæli siderūq; cursus existit: qui horū quos
nos uocamus annorū milia aliquot cōplectit nemo:
nemo quātū uis ānosus & senex dimidiatū uitæ men-
sem uixisse existimabit: & ita nullus annus nullus mē-
sis in æuo hominis: uel diuturno numerabitur.

Quidā olī ex numero philosophorū librū condi-
dit: quo docebat quēadmodū hoīes nō senescerēt: &
iuuēta ppetua iugiter fructētur. uellē nobis aliquid ex
eo medicamēto ppinari: quo nullū foret preciosius si
usquā repiret. Sed cū nusquā repiat: nihil illo fabulo-
si. Meritoq; Galēus ī libro περὶ τοῦ αἰσχροῦ .i. de
tabe Philosophum illum tāti mūeris pmissorē: ut ridi-
culum nugatoriumq; deridet: atq; sublanat: q; de hōi-
bus nō senescēdis disciplinā pfectus tñ ipse cōsenue-
rit similis a Democrito promissa uanitas de corpori-
bus hominum reuiuiscendis qui nō reuixit ipse.

Ergo hō cum bulla sit eoq; magis senex immorta-
lia ne speremus: cū nihil sit mortalitate nostra morta-
lius. ne spiremus superbiam cum nihil sit nostra fra-
gilitate fragilius. Singulos dies singulas uitas pute

mus. euntes cubitū dicamus uixi. & quē dederat cur-
sum fortuna peregi: ille enim beatus degit: cui licet in
diem dixisse uixi. quisquis dixit uixi: quotidie ad lu-
crum surgit. Sit mens nostra haud quaquā de crastino
solicita: nam qui pendet ex crastino pdit hodiernū.
Tu quācunq; deus tibi fortunauerit horam: Grata su-
me manu. nec dulcia differi ānum: Viue memor quā
fis æui breuis. Deniq; simus memores illius oraculi fa-
migerati: quod iquit. γνῶσι σαυον cognoscete ipm.
Quod quā late pateat quā multiformiter interprete-
tur anno proximo scite opinor copioseq; disserui. Ita-
q; cludamus prouerbialē hāc: q; homo bulla est: dis-
putationem cū Plinio dicētes. Is demum profecto ui-
tā æqua lāce pensitabit: qui semper fragilitatis huma-
næ memor fuerit. sed iā tēpestiuum ē: ut exequamur
reliqua propositi: & prouerbia prout cœpimus mora-
li succulentaq; explanatione pensitemus. Vos ut ce-
pistis attendite: succinctior enim breuiorq; in singu-
lis deinceps ero. ut siquid nausææ ex primi prolyxita-
te collegistis: id reliquorum breuitate discutiam.

Paroimia græcorum est γονυ κρηυησ ευυιον. id est
genu crure ppius est. dicitur autē de his qui se ipsos
magis quā amicos diligunt: cui cōsimile est illud apd
nostros uetus uerbum: omnes sibi esse melius mal-
le quā alteri. & illud: egomet sum proximus mihi. cōsi-
milis quoq; est illa prouerbialis plautina sententia:
tunica pallio propior est.

Narrāt græci quēdam cum uideret fratrem: & frater

num hoc est fratris filium bello oppressos periclitari :
ptexisse ex duobus fratres: dixisseq; hoc prouerbum
γόνυ κρημνός εγγύιον. i. genu crure est propinquius: tã
quã frater potius iuuandus fuerit: quã fratris fili9: cui9
proximitas & gradus est actior. Docemur autẽ hoc
A adagio: ut in nobis sit caritas ordinata: sicuti ecclesia
stica documenta præcipiunt: ne ordine præpostero
posteriores prioribus anteponamus. In plurimis autẽ
ut inquit scitissime Origenes in cãtici omeliis caritas
inordinata conspicitur. Qui quod i primo loco dili
gere debet: diligunt in secundo. Quod in secundo dili
gunt i primo. & quod oportet amare quarto amant
tertio. & rursus tertiu in quarto: & sic in plerisq; ordo
est in amore præposter9: atq; cõfusus. Vnde fit ut ali
quando pallium tunica. & crus genu sit propius.

Lex naturæ deposcit: ut secundum nos diligamus
parētes dei filios: mox domesticos nostros: ppior ẽ
colligatio iteriorq; societas cū ciuib9 quã cū externis
hinc illud exẽplũ dignũ memoratu. Alcámenes athe
niensis & Agoracritus parius in scalpendo marmore
significes clarissimi: phidixq; discipuli inter se ambo
certauere in signo ueneris faciẽdo: uicitq; alcámenes
suffragiis atheniẽsiũ: quã cõtra pegrinũ ciui suo suffra
gati sunt ueluti cõcinentes: Tunica pallio ppior est.
nec tunicæ nec palli ueram rationem habeamus.

Natura rerũ parens induit nobis ioleuitq; in ipsis
statĩ principiis quibus nati sumus: amorem nostri &
charitatẽ ita prorsus: ut nihil quicquã esset chari9 pẽ

si quis nobis quā nosmet ipsi: ut quisq; in se ipso suisq;
reb; puerbiū comprobet. γονυκρηυησ ευγυιον genu
erare proximus.

Interdum tamē usu venit: ut nimio nostri amore
& ut græci dicunt philautia peccemus: quæ ueluti oc
cætos reddit: & a recta semita trāsueros trudit: ut
uitia nostra excusare malimus quā excutere: ut dum
illud pertinaciter asserimus Tunica pallio ppior est:
nec tunicæ nec palli ueram rationem habeamus.

Ex hac nimirum philautia fit: ut unusquisq; se pri
mum eius artis: quam profitetur artificem iactitet: ut
sefe inter summi subsellii uiros ostentet: in secundis
tertiisq; consistere erubescens. hoc agitedum exem
plis illustribus nec inuulgatis ostendatur.

Xerxes ille potentissimus persar; rex. qui uti oēs
nouere maria inambulabat: terras nauigabat: cuius
copiis militaribus flumina non suffecere: cuius classi
bus angusta fuerunt maria: qui multitudinē sagittarū
cælū obūbrabat: in dicto bello terribiliter græcos iua
sit. Sed sicut itroit; in græciā fuit formidādus: Ita exi
tus erubescēdus. siquidē nauali apud salaminā prælio
pfligatus fugitiuo similis e græcia turpiter aufugit.

Græci post partam inclytam uictoriā: & prædam
hostilem dispartitā ad isthmum nauigauere: daturi
præcipuum præmium græcor; meritissimo: qui in hoc
bello præclarissime rē gessisset. Itaq; iussi duces sunt
suā quisq; sentētiam scriptam deferre in arā neptuni:
quēnā ex oibus primū: & quē secundum iudicarent.

A Ecce tibi philautia: ecce tunica pallio ppior. Quisq;
se primū scripsit sese illum qui præstantissimus oīum
extitisset existimās: Secundas uero partes ferme oēs
dedere themistocli: ex quo is primus recte iudicatus
est: qui cæterorum iudicio secundus habebatur.

Cōsimilis philautia: & nimius sui amor apparuit
ī illis quoq; laudatissimis artificibus: qui uenientes in
certamē: fecerūt ex ære amazonas: quæ cum ī templo
ephesiæ dianæ dicarent: placuit eligi pbatissimam ip
sorum artificū qui præsentēs erāt iudicio: Quisq; suā pri
mā iudicauit: cū oēs secūdam a sua amazonem Poly
cleti iudicassent. Itaq; illa cunctis prælata est: & prima
merito habita: quæ oīum iudicio secūdas obtinebat:
Iccirco illi castigatione censoria digni uidentē: qui se
iplos maxime amāt, qui græco uocabulo φιλαυτοι, i.
sui amatores appellantur. Sit equidem in beneficiis
dandis tunica pallio propior: sit & genu crure proxi
mius: ut scilicet in amicum magis quā ignotum bene
ficissimus: ut domesticum: ut necessarium: ut familiarē
extrariis anteponamus: ut nostris priusquā alienis opi
tulemur. hæc est ordinata charitas: hic ordo diligendi
Sed sæpe multa interueniunt propter quæ magis pe
regrinus quam ciuis: extrarius quā domesticus sit fo
uendus subleuandusq;. Q d nisi feceris male audies: i
fam' aq; pulsaberis. Apud maiores hoc obseruatū est:
ut ī opera dāda officioq; faciūdo hospites cognatis
affinibusq; anteponerentur essentq; potiores.

Et sane Romani quorum exemplis latina micat hi

storia: tãtope alienigenas fouerũt: ut pegrini Romæ
regnauerint: ut claudia gens ex sabinis i patricios co
optata sit ut Portii tusculo: eorum cani camerio in se
natum asciti sint: ut Cor. Balbus maior: hõ externus
& in extremo oceano genitus. hoc est gaditanus ad
fastigium consulat⁹ aspirauit: deniq; ut iuridicũ magi
stratum romæ esse uoluerint: qui ius diceret peculiari
ter pegrinis. uñ & pegrinus p̄tor nuncupatus.

Itaq; decet uirũ prudẽtẽ solerter cuncta perpẽdet
& puerbii memisse: Quatenus res: ratioq; pmiserit.
Alioqui si dixeris: tũica pallio ppior ẽ: ita relaxari po
teris. Nec palliũ: nec tunica quid sit: satis probe nosti.

Aristoteles in. ix. Aethicorũ meminit huiusce pro
uerbii græci. γονυ κρημησ ευγιοϋ memorat & illa. ισο
τησ φιλοτισ. idest æqualitas amicitia: & μια ψυχο αια
una. & φιλαν παντα κοινα amicorum omnia commu
nia. ostendens hæc uniuersa competere ad eum qui
maxime sibi est amicus. & q; se ipsum maxime ama
re oportet. Quod totum discerniculo Philosophi
co diiudicat: & philosophica grauitate perpẽdit: hoc
modo. Bonum iquit uirũ oportet. φιλαυτονειναι. i.
sui esse amatorem. Nam & sibi ipse & cæteris prode
rit agendo honesta. prauum autem non oportet: nã
q; & sibi nocebit: & propinquis affectus prauos se
ctando. Demus ergo operam ut boni simus: ut &
nobis & cæteris pdesse possim⁹: ut φιλαυτοι idest no
strimet amatores cũ laude dicamur. Deniq; ut possi
m⁹ decenter dicere & cõducẽter. γονυ κρημησ ευγιοϋ

genu crure ppinquius: & tunica pallio propior est.

A Paroimia apud Græcos icyta est. νομος καὶ χώρα
ideft lex & Regio: qua significatur q̄ non oib⁹ unus
est uiuendi mos: non lex non cultus: Sed singulas na
A tiones propriis uti legibus: & singulis gentibus suos
esse ritus peculiariaq; instituta. unde ius ciuile uocat̄
iure consultis ius proprium cuiusq; ciuitatis: quæ &
iura municipalia dicuntur: uer⁹ cum uarietas abster
geat aurium fastidium: fitq; ut camenæ græcæ canūt:
omnium iucūdiſſima: hac utemur uarias capitulatim
memorantes priſcarum nationum leges & ritus.

Gordior⁹ populor⁹ lex est: ut regē eligāt eū q̄ fit ip
ſorum pinguiſſimus habitiffimusq;. Vbi ſtrigoſus &
macer d̄ regno nō cogitat. Syrracei Regē faciūt pro
ceriffimū grādiffimūq;. Vbi pomilionibus & pygme
is nulla aſpirādi ad regiū faſtigiū ſpes. Carthaginen
ſes imperatorē eligūt non ſecundum nobilitatem ſed
ſecundū uirtutē. Vbi ſtēmata imaginesq; fumoſæ nil
profunt nobili ignauo & inerti. I dē pueros patricios
ingenuoſq; Saturno imolant: uñ fit ut apud illoſ ma
lis celebs eē quā maritus: orbis quā pater: hanc legē
tetram: & in humanæ crudelitatis plenā ſignat Silius
hiſ uerſibus: Mos fuit in populis quos cōdidit adue
na Dido Poſcere cæde deos ueniam: ac flagrantib⁹
aris infandum dictu paruos imponere natos.

Persæ Inter uina magnis de rebus conſultāt: quas
firmiores putant quā quæ in ſobrietate tractant: Vbi
hydropotæ ideſt aquæ potores ut mali conſiliatores

exploduntur. Vbi consiliariis abstemiis: & inuiniis nō
est locus. Item reges ut deos uenerantur: ea adoratio-
ne quæ ἀποσκυωθῆσθαι uocatur. Apud eosdē filius ante
quinqueniū in conspectum patris non uenit more
probatissimo: siquidem decedens inter educationē
ætate illa infantili: nullum uel minimū affert patris mœ-
rorem tristitiāq;. Consimilis quoq; gallorum mos: q;
suos liberos nisi cum adoleuissent palam ad se adire
non patiebantur: filiūq; in puerili ætate in publico in
conspectu patris assistere turpe ducebant. Apud eos-
dem pro uictimis homines imolabantur.

Apud pthos plures uxores uni uiro maritentur.
& cū cōmodius sit: ut una duobus nupta sit: quā ut un-
duæ nubāt: illi p̄ innumeras coniuges uoluntantur in-
star gallinaceo & salacissimi: neq; salacitate nimia fati-
scētes. Quibus herba illa theophrasti habenda foret.
Cui⁹ tactu auctor ille grauis tradidit septuagesimo cō-
cubitu durare libidinem.

Apd̄ eosdē lex erat. ut filias: sorores: matres quoq;
ipsas in matrimonium ducē liceret. & quæ apud nos
infānda sunt coniugia: apud illos legitima habeban-
tur. quod totum ut barbaricū ac detestabile prorsusq;
ferinum sic sugillat & execratur Lentulus apud Luca-
num. Num barbara uobis ē ignota uēus: quæ ritu cæ-
ca ferarum Polluit innumeris leges & fœdera rædæ
coniugibus: thalamicq; patent secreta nephandi inter
mille nurus: epulis uesana meroque Regia non ullis
exceptos legibus horret Cōcubitus tot fœmineis cō-

plexibus unū: Non lassat nox tota marem: iacere so-
rores in fratrum thalamis sacrataq; pignora matris.

A Magi quoq; qui Philosophi sunt persarū ex ritu di-
ræ superstitionis nascuntur ex infando matris filiiq; con-
cubitu. Quod & Catullus ostendit illo uersū: Nā ma-
gus ex matre & gnato gignatur oportet: Si uera est
persarum impia religio, apud eosdē fas nō est expue-
re ī mare: lauare corpus ī flumine: & mēiere ī amnicas
aquas: naturā eā talibus usibus uiolari existimantes.

B Trausi: qui sūt thraciæ populi habēt luctuosa puer-
pia: funera lætabūda. nāq; edito puero: propinqui eū
circumsidentes cōploratione psequunt: recensentes
quascūq; necesse est illi: q; uitam ingressus sit: per pti
humanas calamitates: eū uero qui fato fūctus decesse-
rit p lulum læticiāq; sepeliunt referētes quot malis sit
liberatus tāquam mors eripiat homines a malis nō a
bonis. Res hæc in ædibus bentiuolorū in ambulacro
uiridarii graphice depicta ē Monocromateo genere
picturæ: cui subscriptum legitur nostrum hoc mono-
stichon: Hi uitæ erūnas deflēt: hi funera plaudunt.

C Massagetæ ī uita ī ppatulo sine pudore cōcumbūt
tāquā cynicorū dogmata pbēt: & cratetis sectēt exē-
plū: q; ī porticu ī loco celebri. corā luce clarissima cum
uxore hipparche cōcubuit: quos zeno iniecto pallia-
stro a circūstātis coronæ obtutu defendit protexitq;.

Alani creophagi sunt hoc est carnibus alunt pane
non uescētes: a dogmate pythagorico deuii penitus
q; abhorrentes.

Ichthiophagi solis piscibus uictitant: unde & no-
men: tãquã illorum sectam æmulentur: quoꝝ uita pis-
culenta est: esu carniũ interdicto.

Galactopotæ lacte nutriunt: qđ & nomẽ ostẽdit.

Aegyptioꝝ mos iste conuiuialis memoratur: ex li-
gno simulacrum mortui factũ longitudine cubitali si-
millimũ uero circumfert unus in conuiuio: ostendẽsq;
id singulis coepulorum ait: tu in hunc intuẽs ede: bi-
be: lude talis post mortem futurus. Quẽ ritum signat
& Silius canens: ægyptia tellus corpora & a mensis
exanguem haud separat umbram.

Idem ægyptii sed & æthiopes: & colchi circunci-
dunt genitalia: qđ nũc ppe peculiariter iudæi obser-
uãt: q octauo die cultro petrino ex mosaica lege pue-
ros circuncidunt. Idem quolibet die saturni: hoc est
singulis sabbatis feriati ociantur. Quod illudix Se-
neca ostendens septimam uitæ partẽ perdere iudæũ
cui ut iquit Satyrographus septima quæq; fuit lux
ignaua: & partem uitæ non attingit ullam.

Germanorum uita ois antiquitus in uenationib;
consistebat: omnes instrumento uenatorio instructi
feras uestigabant: ita duriciei corporis firmitudiniq;
studentes. Quod genus exercitationis ut uirile ma-
xime probat Plato libro. vii. de legibus.

Possem exempla hoc genus prope infinita conge-
rere. sed occurrendum est satietati: cum satis superq;
cõstet ex antedictis uerũ esse prouerbiũ: quod ait:
νομοσ και χαρα. lex & natio, ex quo illd quoq; cõmo

A nemur plus in hominibus pollere leges & ritus quàm uero
sideralē: qua mathematicis cuncta cōfieri est persuasiss
simū. Nec. n. nulla positura stellarum & radiatio esse potest
quæ oēs iudæos impellat ad circūcisiōem octaua die fa
ciendā: ubicunq; nascantur. nec possibile est oēs eun
dem habere horoscopū eandemq; geniturā: sed ex p
scripto legis hoc fieri certum est. Sic & Christiani tin
cti fiunt hoc est baptizati non ex sidere natalitio: sed
ex dogmatis nostri instituto.

A Nec apud pthos: ac p̄sas Magussei: sic. n. appellā
tur incesta matrimonia ineuntes: habent oēs in nati
uitate Venerē in domo Saturni cum saturno coniu
ctā: quæ radiatione martis maleuola aspiciat. nec ger
mani oēs hñt horoscopū in q̄rta pte leonis: nec orien
te canicula nascuntur: quibus sideribus horoscopanti
bus ex sideralis scientiæ placitis uenatores pducunt.

A Apud getulos lex est a mulieribus agros colere: Do
mos ædificari: oīa odoramenta unguentaq; aspernan
tibus: uestes quoq; infectu coloris p̄ciosas fastidien
tibus. e cōtrario uiri hisce oībus oblectantur cū sint tñ
bellicosissimi. nec tñ dicendum est foeminas oēs getu
lorum in Capricorno aut Aquario male affectā uenere
rem habuisse: nec uiros omnis in Ariete una cum mar
te uenere constituta natos eē: Quod fortes simul &
delicatos efficere uiros chaldeorum siue Matemati
corum decreta conclamant.

A Cætera de genere hoc adeo sunt multa loquacem
de lassare ualent fabium. Sat nobis sit summam ista

libasse, nec in huc diuertisse fuerit alienum pp inuul-
gatā assertionē: qua traditum ē: oīa q̄ agunt homines
& minutissima quæq; fieri ui siderali fatiq; decreto.
Nos potestati stellarum multa immo maxima tribui-
mus. Non inficiamur terrena cælestibus ancillari: es-
seq; ipsius fati necessitati obnoxios mortales, qđ &
mox paulo planius liquebit. Sed & libertatē arbitrii
& consuetudinē plurimum pollere ī hōibus alacriter
asserimus: id quod præter cæteros sentit Apollonius
Tyaneus: qui ait apud Philostratum homines natu-
ræ legiq; seruire. Alioqui si homines nihil sua sponte
nihil arbitratu suo faciāt sed ducētibus stellis & auri-
gātibus: nō plane homines non λογικὰ ἀἰδῆ idest ra-
tionalia animalia: sed ludicra quædā præstigiatorum
& ridenda neruis mobilia esse uidebuntur.

Ex hoc eodē prouerbio: qđ ē γ νόμοι καὶ χώρα lex
& natio admonemur: pulchrum esse multas terras
peragrai: multarum nationum leges & mores inspice-
re. Pars sapientiæ nō minima est nouisse gentes mul-
ti iugas & gentium ritus. Sic poetæ heroas illos sin-
gulari præditos sapientia fuisse declarant: qui pere-
grinatores extitissent multaq; loca erroribus diutur-
nis peragrassent. sic ille ingeniorum fons Homerus
Vlyssēm præconio uirtutis extollit: qui mores ho-
minum multorum nouit & urbes. Ex hac laude cen-
sendus est Protonotarius meus Bentiuolus: qui susce-
pta hierosolymaria peregrinatione: uoluit præsens
oculis contemplari loca religiosissima: quæ aurib9

lite cōgruēs dicēte pluris est oculat⁹ testis un⁹ quā au-
riti decē. Duce religione itrauit maria magnas terras
obeūtia & pēitissimas iudeæ gētes accessit. Hieroso-
lyma quē iudeæ umblicū tradūt itroiuit: ubi tēplū il-
lud Solomōis famigeratū: & cætera monumentis hi-
storicoꝝ loca celebrata p̄spexit: Syon ascendit: q̄ arx
uel specula it̄pretatur: ubi sepulchrū Domini sancti-
tudinis & uenerationis plenū uenerabundus saluta-
uit: & sane sacram scripturā lucidius is ituebitur: ut in-
quit Diuus Hieronymus: qui iudeā oculis cōtempla-
tus est. Sicut græcoꝝ historias magis itelligūt qui ui-
derint athenas. Laudabile ē fuisse hierosolymis: & si
laudabilius est hierosolymis bñ uixisse. Cōmo nefa-
cit nos frugiferoꝝ hoc puerbium γνομοσ και χωρα ut ex
cōtemplatione uariatū nationū & moꝝ: quæ laudabi-
lia sunt & sancta æmulabūdi sectemur: quæ culpabi-
lia & obscena factu uitabundi repudiemus.

Paroimia græcoꝝ est τρυγονοσ λαλησεροσ turture
loquacior: quæ de loquutuleis: & blacteronibus atq̄
in uerba prouectis hominibus dicitur: quoniam tur-
tures nō solū ore: sed et posterioribus membris reso-
nare ac obstrepere credūtur. Docemur hoc puerbio
salubriter & scite ne simus futiles: & immodici loqui-
tores: ne os nostrū scateat uerbis lapsantibus ne lo-
quacitatis neuo deuēstemur: cui cōsimile est alterum
illud. το Δωδωναιοσ χαλκειοσ lebes dodoneus cuius
meminit menāder. Fuit enī dodone lebes æneus su-
pra columnam in sublimi positus: puer autem & ip̄

se ex ære fabrefactus in altera cominus columna cō
stitutus flagellum æreum tenens flante uento lebetē
æneum persæpe circūactus percutiebat: & ita diu le-
bes ille resonabat: Vnde adagium hoc ortum est de
garrulis & nimium diu tinnientibus. Quod ne de
nobis merito dicatur etiam atq; etiam cauendum est
Natura nos tacita quadam institutione formauit ad
parciloquiū: quæ duas homini aures dedit: os unum.
ut plura uidelicet audiret quam loqueretur. in multi
loquio ut inquit Solomon in prouerbiis peccatum
non deerit. Contra sermoni parci multis de causis sa-
lutare est: ut inquit prudentissime Plinius. Multi im-
pendio loquaciores sæpenumero uoces effutiunt: q̄
mox per iugula reuertūtur. & sæpe lubricum linguæ
trahitur ad pœnam: quâuis iuresconsulti nō trahēdū
esse præcipiant ad legem Iuliam maiestatis: ut inquit
ille nescit uox missa reuerti. & simul emissum uolat ir-
reuocabile uerbum.

Hic laudatus Xenocrates ille Platōicus: qui cō ma-
ledico quorundā sermoni taciturnus interesset: uno
ex his querēte cur solus taceret: scitissime respondit
quia dixisse me inquit aliquādo pœnituit: tacuisse nun-
quā. Græci dicunt Ψυρορον ανδρα εκ βαλεσθης οικιασ. i.
hominē loquacem ex ædibus tuis explodito. cui con-
cinit symbolum illud pythagoræ hirundinē in do-
mo non suscipiendā: quod significat garulos & uer-
bosos homines sub eodem tecto non habendos. hic
ē ille Pythagoras primus philosophiæ nuncupator q

A loquacitatem improbens discipulos elinguabat: nihil
hi l eos prius docens q̄ tacere. Vbi autem erant silen-
tio eruditi: & ΕΧΕΜΟΥΙΩΝ idest taciturnitatem bene didi-
cerant: tunc uerba facere & quæ opinarentur expo-
mere potestas erat: sed hoc erat primū sapientiae cu-
dimentum meditari cōdiscere. loquitarī dediscei: nec
oēs pari tēpore elingues. sed alius plus alius minus ta-
cebat. loquaciores in quinquēniū uelut exilio uocis
puniebantur. bonum est auditores optimi non nun-
quā pythagorissare & ΕΧΕΜΟΥΙΩΝ pythagoricā p̄disce-
re: idq̄ facere. quod melissium mecenatem factitasse
accipimus: qui silentium triennio sibi imperauit.

In sacris prisco rū ethnicorū: hoc est gētiliū silentiū
tāquā salutare p̄cipitur: i quibus notissimum est illud
uerbū: fauete linguis: quo silētium i peratur: ut rite per-
agi possit sacrū nulla uoce mala obstrepēte. alterum
est sacrificale uerbū minus uulgo notum i eādē sniam
pascito linguā hoc ē coerceto cōtineto taceto. Nāq̄
ut scitissime refert hieronymus & in decretis canoni-
cis. Di. y. de cōsecratiōe repetitū ē: uerborū multitudi-
ne nō flectit̄ deus: qui nō tā uerbis quā corde ē adorā-
dus. hinc in cerimonia Romanorū diua angerona di-
gito ad os admoto silētium denūciabat. huc quoq̄ p̄-
tinet Arpocrates ægyptiacæ religionis deus: qui figu-
rabať ore obsignato uocē p̄mēs: digitoq̄ silētium sua-
dēs. Cum igit̄ silentium salutať sit: garrulitas stultā &
detrimētosa caueamus ne de uobis p̄uerbia duo me-
rito dicātur: ΤΡΥΓΟΝΟΣ ΛΑΛΗΣΕΡΟΣ. i. turture loquacior

& Διδάσκων ἰὸν χαλκῖον. *Do dōæ* lebes. Ne similes si-
 mus mulierculis: q̄ lingulacæ sunt & largiloquæ: de q̄
 bus dictum est: nullam inuentā esse mutam in omni
 sæculo. & cum nihil æque fœminas ornet ac silētium
 qd̄ græcè δὲ σιγῆ κοσμοῦ. φερὲι τοῖσ συναιξί. *Fœmiæ*
 nostri sæculi: hec ornamenta nō norunt: cultum hunc
 repudiāt. & schola Pythagoræ obturata gymnasium
 loquacitatis aperuerūt ubi sine doctore dociles: imo
 ubi omnes magistræ sunt: tam ueteranæ quam tyrū
 culæ. Vbi tot piter pelues & tintinabula dicas pulsari.
 & enim ut iquit uerissime Plautus supellex muliebris
 est clamor.

Nos uero decet mēminisse: quē admodum natura
 uallū dētiū opposuit petulantiæ uerborū coercendæ.
 Qd̄ Homer⁹ appellat ἐρκασ εδουπτων. ut ita uerba: q̄
 uolātia poetæ appellāt detractis p̄nis intra sepimen-
 tū hoc cohiberētur. bñ. n. existimatū est orationē non
 in ore nasci debere: sed in pectore: linguāq; quibusdā
 quasi uinclis suffrenādā. Nam ut inquit Hesiodus.
 γλωσσησ̄ τοῖ ευσταυροσ̄ εν ανθρωποισιν̄ ἀριστοσ̄. i. opti-
 mus est homini linguæ thesaurus.

Ennius ī homīe graphico absolutoq; laudat in pri-
 mis liguæ parsimoniā illo uersu: Secūda loquens ī tē-
 pore cōmodus & uerborū uir paucotū *Oratio* flacco
 datū est uaticiniū: *Garulus* hunc qñ cōsumet cūq; lo-
 quāces: si sapiat: uitet. Nos ergo ne garulorū garulita-
 te conficiamur uitemus loquaces. & ipsi procul simus
 a *Terfita* homerico: quem ἀμερτεσ̄πη. i. sine fine uer-

ba fundentē Maximus poetaꝝ eē scribit. Tacēdum
semp̄ ē ut olī dixit Maro noster nisi cū aut tacitur ni-
tas sit obfutura aut oratio profutura. Græci canunt
κρείττον σιωπᾶν ἢ λαλεῖν ἀμνηστει. & οὐδὲν σιωπῆσ
ἐστὶ χρῆσιμώτερον. idest melius ē tacere quā loq̄ indeco-
ra: nihil silentio est utilius.

Ego adeo puerbiū hoc cauendū cēseo: turture lo-
quacior: ut sua deā potius illud alterū ΤΕΤΤΙΣ ΑΚΑΝΘΙΝΟΣ
i. cicada acāthina: & illud ΒΑΤΡΑΧΟΣ ΣΕΡΙΦΙΟΣ idest rana
A seriphia: quod de mutis dicitur & taciturnis. siquidē
mutas eē ferūt minimeq; canoras acāthinas cicadas
& item ranas in seripho insula obmutescētes progi-
gni. Malim equidē dici ut est ī alio græcorū puerbio
ΚΩΦΟΤΕΡΟΣ ΚΙΧΛΙΣ. idest taciturnior turdo. quā turture
loquacior: sed cū uirtus sit quædam: ut græci dicūt μέ-
τριος. i. mediocritas nolī tamen ita seruare silētium
B ut silentio pereā: id quod amyclis ferūt cōtigisse. Vn-
de scite lucilius. mihi necesse est loqui: nam scio amy-
clas tacēdo periisse. Scitū quoq; est illud. Caput sine
līgua pedaria sentētia est: & ut inquit Flaccus. Cū ui-
tāt stulti uitia ī cōtraria currunt. Ego ī me cupio pro-
bari illud Oratianum. Dii bñ fecerūt inopis me qd̄q;
pusilli finxerunt animi raro & p̄ pauca loquētis. Lin-
gua quæ animi interpretis est: ut ait Lucretius animi
sensa exprimat nō ineptias. Occurrat hoc ī loco for-
tassis auditor carus & solers: inquiens. quid tu magi-
ster: qui tantopere probas laconismō: & laudas lin-
guæ parsimoniā tam linguax es & largiloquus: cur &

quod in aliis carpis: id in te insigniter ostentas?

Audi auditor bone: loquacitatem futilē & inscitam
taxamus: multiloquium carpimus: in quo nulla subie-
cta sentētia est: nec scientia. Sed si orator ex prōptua-
rio litterario erudita depromit: idq; lōga facit oratiōe
nō tā loquax quā faciūd⁹ est habendus: nec illa tā lo-
quētia existimāda quā eloquētia. Ciceronis oratio ut
p̄ximo utar argumēto ea dicit^r esse optia: quæ ē lōgifi-
sima. quid ita? Quia eloquentissim⁹, eruditissimus ele-
gātissimus est. hæc autē fandi copia: & dapsilis dicēdi
ubertas cum in cæteris Tullianis uoluminibus elucet
tum in orationibus est emētissima: de quibus dicere
possumus id qđ de Platonis oratione phauorinus di-
cere solebat: si ex Cicerōis orationib⁹ uerbū aliquod
demas mutesue: æq; id cōmodissime facias de elegā-
tia tamen detraxeris. Nō sunt lōga quib⁹ nihil est qđ
demere possis. & sicut arbores nihil p̄inde ac proceri-
tas atq; altitudo cōmendat: ita Ciceronianas orōnes
nihil magis quā copia atq; ubertas exornat: quare uir-
tutes multiugæ sigillatī quotidiāis lectionibus expli-
cabūtur: & sole clarius apparebit. q; prouerbiū τρυγὸ
υοσ λαλησερος Turture loquacior. nō cadit in Cicero-
nem: nec in alterum quempiam: qui fluente eruditæ
ac lepidæ oratiōis iundet. sed ī eos: qui cū loqui nesci-
ant: tacere nō possunt: qui futili garulitate diffluētes
ca loquuntur: atq; deblacterant: in quibus nec pes
nec caput appareat. De quibus dici potest tertiū quo-
q; illud frequēs apud græcos adagium, γρῶν ὑλοσ

idest anicularū deliramenta & nugæ. Quod uerbum
procul abfore dictis nostris scriptisq; promittimus:
Quod ut in præsentia re magis quam uerbo præstet:
cōpendiosiora percurrā. & quantum ad hoc prouerbi
um pertinet uerbum non amplius addam.

A Prouerbiū est Platoniciū ἀναγκῆ οὐδὲ θεοὶ ἀσχο
ται. idest aduersus necessitatem nec dii quidem pug
nant: quo significatur necessitati nihil resistere: ac re
luctari posse. Apud Liuiū ait. L. lentulus parcatur ne
cessitati: quā ne dii quidē superāt: Apud eundē inquit
messius uolsus: necessitate: quæ ultimū ac maximum
telum est superiores estis. Scite & eleganter a Palla
dio dictum est. Necessitas feriis caret: Dixit Dionysi
us. necessitati etiam dei cedunt: Iosippus in bello in
quit nihil est necessitate pugnacius.

In Decretis canonicis. D. prima de consecratione.
Necessitas legē non habet. A Valerio maximo: Ne
cessitatis leges amarissimæ: & imperia truculentissi
ma optio epitheto nuncupatur. Plato & plotinus pla
tonicus doctissime scripserunt περὶ ἀνάγκης idest ne
cessitas filialis esse: quæ una cum matre fusum torque
ant: & in cuiusque generatione conuoluant. hinc pla
tonicus alter non minus nobilis Apuleius noster De
um inquit ultrix necessitas semper & ubiq; comitar
tur. ille quoq; ter maximus: ut nomine ipso apparet:
Trimegistus docet quemadmodum εἰς ἀνάγκην. idest
fatum & necessitas ambæ sibi inuicem indiuiduo con
nexæ sunt glutio. quarum prior εἰς ἀνάγκην τῶν πάντων

parit initia. Necessitas uero cogit ad effectum.

Verū cum philosophādum sit iuxta Neoptolemū
ennianū paucis: iam a sublimioribus ad humiliora
philosophicis ad historica transiliamus: quæ oppido
iucundiora sunt. Et cum multa sint ueterū mēoriarū do
cumenta quibus manifestissime demonstrat necessi
tatē esse ineluctabilem inuincibilem quæ: erimus in pntia
cōtenti hoc uno exemplo: quod præ manibus est: quod
ab re. quā molior haud quāquam est alienum: & ἀναγκη
de qua loquor accommodatissimum

Attaginus Thebanus cōuiuio magnifice lauteque
appato Hardoniū ducē persarū: & cum eo honoratissi
mos persas numero quinquaginta: totidemque Theba
nos inuitauit. eosque in mensa alternos persam & the
banū discumbere iussit. Aderat & huic cōuiuio ther
sander orchomenius claritudine natalium insignis:
secūdum cœnā cum libero patri pentarēt: & poculis
indulgerent persas ille: qui iuxta thersandrum recumbe
bat hoīem ut sit in conuiuiali hilaritate interrogat cu
iatis esset. Ille respondet se orchomenium esse. Tum
persa quoniam inquit tu mihi mensæ consors & con
pransor es effectus: uolo tibi sententiæ meæ relinque
re monumentum: ut ipse quoque præscius huius rei
queas tibi consulere. cernis hos persas cum mardo
nio acceptos in conuiuio opipare ac magnificenter:
& cōprias quæ in castris nostris relictæ sunt? Horum
omnium paruo post tempore paucissimos cernes su
perstitites: & interloquendum lachrymas ubertim effu

dit. Tunc thesander ea oratione attonitus ad psam
inquit. non ne Mardonio hæc expedit dicere & his
persis: qui secundum eum sunt in existimatione: ille au-
tem subiecit uerbum dignum memoratu. O hospes
inquit: quicquid ex deo fieri oportet: id homini inevi-
tabile est. Nam ne credibilia quidem dicentibus cre-
dere quisquam uult. hoc per multi persarum scimus:
& tamen Mardonium sequimur illigati necessitate.
hæc persa thesandro orchomenio denarrauit ueri-
dicus prorsus uates. Si quidem mox paulo apud
plateas prælio iusto uicti: & magna occidione occisi
euidenter ostenderunt necessitatem esse ineffugibi-
lem: & illud esse uerissimū: quod uelut ex oraculo ce-
cinit cleantes: Ducunt uolentē fata nolentē trahunt.

Ex hac necessitatis lege: quæ impotentissima est fa-
ctum est ut ego nō Apuleiū put uolebam destinaue-
rāq; sed. M. Tulliū de quo nihil penitus cogitaram:
cogar publice profiteri. cur hoc? dicā si potero. Dederā
cōmentarios meos Apuleianos Benedicto bibliopo-
le primi nominis eidemq; chalcographo: hoc est im-
pressori elegantissimo iā pridē imprimendos: ut opus
absolutū. hoc maxime tēpore: quo studiorū culturam
auspicamur in publicum exiret ac promulgaret: idq;
se facturū ipse receperat. iamq; res bene suc-
cedebat: cū ecce penuria chartæ (quis crederet) opus
hæsit inchoatū. & n. proxima æstate: quā torrentissi-
mam perpepsi sumus siccitate tanta laboratum est: ut
chartariū officinatores chartas glutino percurrere: &

cōsequenter pagere nequiverint. Itaq; hæc ciuitas: q̄
alioqui chartā finitimis populis affatim solet submini
strare inopiam chartæ sensit cuius usu constat imor
talitas hoīum. Nec hoc cuipiā miq; uideat̄ cū Tibe
rio p̄cipē sterilitatē chartæ Romana quoq; ciuitas
senserit: factumq; sitrei tā necessariæ inopia: ut e Se
natu darentur arbitri chartæ dispensandæ. alias in tu
multu uita erat. Ergo igitur cum Apuleius a carceri
bus ad metas impressorias progredi nequiverit ex
animi nostri sententia: feci iuxta uetus uerbum illud:
ut quimus aiunt: quādo ut uolumus nō licet & iuxta
illud alterum. Si non potest fieri quod uis: id uelis qđ
possis. Dedi manus αὐτῷ γρη̄ idest necessitati. cui ue
lis nolis parendum est: quam ne deus quidem supat.
Verum memor ueteris prouerbii: quod ait gladiato
rem in arena capere consilium: nec illius sententiæ
oblitus: qua aiunt consilium sub manu nasci debere:
euestigio me ipsum consului nescio an bonum consi
liarium: consilioq; domestico usus statim censui nihil
fieri posse cōgruētius: nihilq; auditoribus utilius: quā
ut maximo Poetarū maximus oratorq; copularetur.
Itaq; Lucio Apuleio: quem necessitas uetat. M. Tul
liam subdidi succedaneū. quod sane bono consilio
factum uideri potest: ut scilicet duo columina doctri
narum alter Poetarum inclytissimus: alter oratorum
deus: ambo extra omnem ingenii aleam positi iun
cti irent: iunctiq; enarrarēt. & me hercules i utroq;
omnes sandi uirtutes elucescunt: de quorum laudi

bus melius ē ad præsens tacere quā pauca dicere: cū
ad laudādū p merito. Virgilium & Tulliū: Virgilio
& Tullio laudatorib⁹ op⁹ sit. p̄terea ī libro Orationū
mearum extāt utriusq; scriptoris luculēta præconia.

Cæterum ne parthis mendacior ut dicitur inueni
ar: neue dicar ut est in ueteri græcerum prouerbio
κρητιζειν hoc ē cretas mendaces imitari: tantisper ora
tiones Ciceronis enodabimus: donec impressor apu
leianis interpretamētis extremā manum imposuerit.
Imponetur autem continuo post solemnia domini
natalicia: christianorūq; saturnalia. tūc fidē exoluam
tunc nomen expunguā: & quod iam diu promisi re
ipsa præstabo, erit autem hæc procrastinatio scholasti
cis oppido quā conducibilis. Namq; interea aliquot
Ciceronis orationes explicabuntur a nobis ea diligē
tia: eaq; oīfaria eruditione: ut ianua laxissime resera
ta reliquis deinceps oronibus oībus uideri possit: ut
qui uel paucissimas audierit. cæteras sine interprete
citraq; doctorem adire ipse & per se intelligere queat
haud sane difficulter. Anno autem a salute domini
Millesimo quīgētesimo quē iubileū nomenclant: pin
de ac auspiciatissimo & memorando anno Apuleium
fauste ac feliciter initiabimus. Et quoniam iubilei fa
cta est mētio: nō fuerit ab re pauca quædā ad iubileū
ptinētia hoc potissimū loco explicare: Vos ut cœpi
stis quæso libēribus animis & auribus auscultate.

A Iubileus res est & dictio iudeorū: apud quos quī
quagesimus quilibet annus erat sacro sanctus. Nam

ut in leuitico scriptum legim⁹: Deus mosi qui cum familiariter loquebat⁹: præcepit ut ânũ quinquagesimum sanctificaret: eoq; remissio daret⁹ cūctis iudeæ habitatoribus. Itaq; oīs uenditio redibat ad dominum: omnis possessio ad pristinum possessorē. creditores a debito relaxabātur. serui libertate donabant⁹. & ob iubilæi sanctificationē agri erāt feriatī. ex hoc inditū est iubilæo nomē. Q d̄ lingua hebraica ut docet Iosephus ī libris antiquitatum: significat libertatem. Quidam inter quos est Nicolaus de lira tradunt hebraico uocabulo buccinā iobel nūcupari: Vnde iubilæi nomen inclinatum sit: propterea q; buccino tubæ & clangore: mense septimo iubilæus denunciabatur. Petronius arbiter iubilæum annum remissiuum significare auctor est. Item eo pentateuchi libro: qui inscribitur numeri: Iubilæus interpretatur annus remissionis. Sicut ergo apud iudeos iubilæo remissio dabatur rerum corporaliū: sic nunc apud christianos indulgetur remissio: uel ut utar uocabulo Cypriani: Remissa peccatorum atq; noxarum. legitimus autem iubilæus est quinquagesimo quoq; anno. qua ī re subit admirari iudaicam institutionem: quæ ex contemplatu numeri septenarij: qui numerus est perfectissimus: iubilæum obseruandum præcepisse uideri potest. Septem enim annorū ebdomades: hoc est anni septies septeni conficiunt climatera uitæ humanæ periculosum: ut merito post numerū potentissimum eūdemq; in hominibus efficacem: De quo in libello Septem sapiētum copio

se deserui: subsequat̄ annus iubileus plenus bonorū.
& beatitatis: quē cūcti mortales faustū fortunatumq;
ac foelicē ominātur & optāt: quo cupimus animis cor
poribusq; defecatis mundi puriq; & perinde foelices
reliquum æuum posse traducere.

Sicut ergo prisce: quorum institutionibus uita no
stra formatur: Calendis Ianuarii principio anni au' pi
cabantur suas quisq; artes: & litibus super sedebant:
& dulcia gustabāt: ut foelici auspicio totus annus iret
dulcis & fortunatus. ita nos anno iubilei: hoc est an
no libertatis: anno remissionis: anno sanctificatiōis:
anno optatissimo: ad quem mortaliū uota suspirant:
auspicabimur una cū nostris cōmētariis Asinum Apu
leianum uere aureum: uere bracteatum: ut aureo foē
liciq; auspiciu: uita nostra foeliciter & fortunate pro
grediatur: ut possim deinceps cōmentando: legēdo:
scribendo prodesse nepotibus: posteritatiq; consue
re. & ut nos ingenii monumentis uixisse testemur.

Epilogus.

Habetis uiri clarissimi sententias populares non
populari opinor trutina examinatas a nobis. sed mo
rali potius & litterata statera ppenſa. Habetis puer
bia quorū usurpatio minime ludicra uideri debet cum
his scateāt uolumia Philosophorū: cū his nō abſtine
ant sanctarū legū cōditores. Deniq; cū scriptores oē
genus puerbiis pinde ac cōdimentis libros suos re
ferciant: quorū hodierna explicatio & si iā quadam te
nus lectionibus nostris accōmodata est: nunc maxi

me adglutinetur & cohærenter adhærescat.

Vulgares sententiæ sunt puerbia. Vulgares scriptores sunt Virgilius & Cicero. Quid enim magis in ore uulgi est: quid usu populari magis detritum? Docti indoctique urbani & rustici: opifices omnes: pueri mulierculæ Virgilium Ciceronamque nouere. nihil uulgare magis. uterque quotidie excutitur: quotidie comprobatur. & cum ex illo puerbiali uerbo: quot capita tot sententiæ fiât: ut scriptor qui uni placet: alteri displiceat. quod unus & alter probant: pluresculi improbant: in Virgilio Ciceroneque probando conspirant omnes tam amuloteri quam litterati. Nec tam pedibus quàm animis uadunt in eandem sententiam laudationis: Iamque utrique sibi hoc laudis prope peculiariter uendicauerunt: ut appellatione Oratoris. M. Tullius. Appellatione poetæ Virgilius significantur: quorum duorum uirtus non indiga ullius præconii amplius est: Tanta claritas superfluit. Prouerbiorum doctrina seria est & frugifera ut docuimus: & medulla succosior. Maronis. & M. Tullii doctrina quàm seria quàm frugifera sit & medulla succosa: qui nescit: nihil prorsus scit: qui ignorat: nihil non ignorat: qui duo scriptores quanto magis leguntur: tanto magis legendi sunt: quorum lectio pueris necessaria: iuuenibus utilis: senibus periucunda. denique illi se profecisse sciant. quibus Cicero & Virgilius ualde placuerint: qui haud dubie ostendunt uerum esse prouerbiu illud.

πολλοὶ μάθηται κριττοὺς διδασκάλων. Multi di

scipuli meliores præceptoribus. Nã q̄ in aro: & Cice
ro longe doctiores doctoribus suis fu erint: nemo un
quã homo dubitauit: cū doctrina illor ū: & noia ī uul
gus ignota sint: aut p̄ discipulos cog nita: Grãmatici
tradunt Sirronem epicureū fuisse Virgiliū p̄ceptorē.
nō ne hic in gloriū ignobilisq̄ est: cum discipulus sit
gloriosissimus inclytissimusq̄. M. Tullius p̄inde ac
gratus discipulus hanc gratiam suis magistris repen
dit: q̄ eos laudabiliter celebrat: & honorifica nuncu
patione p̄censet. In tantum dissimilis istis: qui præce
ptores suos non solum parentis loco non habent: ut
p̄cipitur: sed eos clanculo in angulis uellicant: conui
ciisq̄ p̄scindunt ac obtrectant. Ita gloriã indispecti spe
rantes: si doctoribus derogauerint: ueræ prorsus lau
dis expertes. nam qui obtrectatione præceptoris fa
mã aucupatur. infamiã inuenit: & in omni proborum
coetu exhibilatur: exploditur ut improbus: formidatur
ut uipera: fitq̄ odium publicū: non secus quã qui parē
tibus maledixerit. & n. p̄ceptor animorū parēs ac for
mator est: quē nisi oī uerborū honore p̄sequamur: ni
si ubiq̄ locorū: ubiq̄ hoīum honorifica mentione di
laudemus: impii: nefarii: scelerati meremur nuncupa
ri. Quanto magis ingenue & sancte & officiose agit.
M. Tullius noster: qui nominatim magistros suos ce
lebrat: uidelicet in arte oratoria Menippum stratonī
censem tota asia illis temporibus disertissimum: &
Dionysium magnetem: Xenoclem adramytenum.
Cū primis uero memorat Apollonium Molonem

rhodiū clarissimū tūc dicēdi magistrum: in dialectica
Diodorū stoicū: In philosophia Philonem & Antio-
chum: quos omnis fama obscura recondidisset: & ue-
tustas oblitterasset: nisi discipuli gratissimi monumē-
ta illorum noīa perire non sinerent. Qui fuit tāto ma-
ior doctoribus: quāto maius ē dare lumē quā acciperē
& sane fuit necessariū: ut discipuli meliores magistris
existerent: alioqui ingenuæ disciplinæ oēs iam deco-
xissent: lā ad nihilum artes fere oēs rediissēt: quas cer-
nimus ad summū fastigiū puenisse: dum proficienti-
bus ingeniis prouerbiū hoc quotidie comprobāt
πολλοὶ μαθηταὶ κριττοὺς διδασκάλων multi discipu-
li meliores præceptoribus. Ego quantum ad me atti-
net connixus sum pro uiribus dies noctes icudē hāc
litterariam tūdendo: ne pceptore meo Francisco puteo-
lano hoīe ut tunc tempora ferebant: eloquentissimo
eruditissimoq; deterior: neue minor existerem. An id
assecutus sim aliorū sit iudicium. in hoc haud dubie
laudandus: q; ausus sum: q; uolui: q; ualui decertare
cum illo: ea uidelicet contētionē: q̄ honestissima ē. In
qua uincere & uinci pæque pulchrū atq; magnificū
est. nā ut inquit ille in magnis & uoluisse sat est. Ad
hoc pulcherrimum certamen uos omnis prouoco:
ut ita mecum decertetis: sicut ego feci cum magistro
meo Francisco puteolano: quē honoris & amoris cā-
nomino: quem omnimodis laudibus celebre: qui lit-
teras litteratas senio pene intermortuas & situ squa-
lētēs: ad lucē nitorēq; cū primis reuocauit. cui accep-

tū refero quicquid est in me doctrinarū. eam illi mer-
 cedem liberaliter rependens: quam mandraytus tha-
 leti pulcherrimam persoluit. & sane ex ludo præce-
 ptoris mei tāquā ex equo troiano inumeri bene litte-
 rati exiliere: qui ad ferias mox doctrinas & quæstuo-
 siora studia sese laudabiliter contulerunt. Ego uero
 sectam doctoris (nec penitet) fauorabiliter sectat⁹
 sum: & una mecum decus meum i Minus Roscius:
 quo mihi homo nemo amicior est: quem nobilium
 eruditissimum: eruditorum nobilissimum appellare
 merito consueui: qui in hac politiori litteratura tan-
 tum profecit: tamque est emunctus & tersus: ut meū
 esse condiscipulum: symmysten: consecretaneum pos-
 sis agnoscere. Cæterum ut domum repedamus: cu-
 pio & opto a uobis in hac pugna litteraria superari:
 in qua discipuli uictoria ad gloriam redundat magi-
 stri superari. & enim laus est præceptoris discipuli p-
 fectus: Ita mecum contendite: ut Virgilius: & M.
 Tullius cum suis præceptoribus contenderunt: quos
 pulcherrimo in certamine uictos plausibiliter præ-
 terierunt. Planissime ostendentes uerissimum esse
 hoc prouerbiū. πολλοι μαθηται κριττοιες διδασκα-
 λων multi discipuli præceptorib⁹ meliores. Pulcherri-
 ma possessio homini doctrina est: ut musæ Græ-
 corū testantur: canentes καλλισονεςιν κτ μαται δια-
 βρ οτοις compotes uos huiusce tam preciosa pos-
 sessionis facient. M. Cicero: & Virgilius Eloquen-
 tia in hæreditate mortalibus relicta. Quorum uolu-

A

mina sunt prato simillima. Nam sicuti in eodem pra-
to bos herbam quaerit: canis leporem: ciconia lacer-
tam: uillica fungos: uirguncula flores. Ita grammati-
cus: Poeta: Orator: philosophaster suis quisque stu-
diis aptissima colligent ex Ciceronis Maronisq; pe-
noribus. Quorum pabulum est citra fastidium. eoq;
ingenia maxime puerilia ac iuuenilia sunt saginanda.
& cum alios dulcia: alios falsa: alios austeria: alios sub
amara delectent. Ciceroniana fercula & Maroniana
mire faciunt ad palatum omnium. & stomachu. Nos
uero instar archimagiti pulmetaria Ciceronis & Ma-
ronis per se esculenta condimentis quoq; nostris escu-
lentiora facere tētabimus. & cum similitudo fastidii mē-
sit: ea condituraq; uarietate cōdiemus: ut succū scitissimi
saporis lōgeq; noto dissimilē: gustātib⁹ uobis edulia
Tulliana & Maroniana habere uideantur.

Qd reliquū est uobis gratias ago & habeo multi-
iugas: qui me audiuitis non ut pharmacopolā. Sed
auscultastis diligenter & libenter: ut oratorē. & ut ora-
tio prouerbialis a puerbio ichoata prouerbio quoq;
terminetur. uellē: ut adagiū est græcorū αὐτὶ πέλρα γείν
idest gratiā rependere posse. qd illi usurpant de his
qui gratiā beniuole reponūt. πέλρα γείν enī .i. ciconiæ
senescētes parentes educare: eosq; senio lassescētes
ac alarum remigio defectos subleuare humeris: ac
succollare dicuntur. Vnde ciconia auis pia uocatur.
& Antipelargosis remuneratio retributioque benefi-
ciorum nominatur. indeq; ortum est prouerbiū hoc

ἀντι πλεονεξίαν: quod beneficium retribuere & gratiā
referre significat: Cuius enarratio in calce orationis
hodiernæ sit uobis pro gratiarum actione: & huius-
ce officii scholastici remuneratione.

Orationis prouerbialis. FINIS.

Ad Venerabilem & eruditum Sigismū dum Gos-
fingerum Ecclesiæ Vuratislauensis Canonicum Phi-
lippi Beroaldi bononiensis Epistola.

Citi elegātisq; cōuiuatoris ē nō tā appatu fer-
culorū īstruēt: quā lepiditate fabulorū hila-
rare cōuiuū. Quæstiōes autē cōuiuales ē de-
bēt. neq; nodosæ neq; austeræ: sed iucūdā & inuitabi-
les super rebus ad cōmunem usum uitæ pertinentib9
cum quadam facilitatis illecebra. Quibus ingenia cō-
uiuarū uenustiora fiant: Et quodam quasi incitabulo
foueantur: quod sane genus ueteres adeo p̄barunt:
ut de cōuiuialibus quæstionibus Aristoteles: Et Plu-
tarchus & Apuleius noster uolumina conscripserint:
ut Asellius sabinus dialogum festiuissimum condide-
rit in quo Boleti & ficedulæ & ostræ & turdi sup̄ pri-
cipatu Ganæ certamen inducitur. Ex hoc genere lu-
dicrarum quæstionum nimirum illa tua est Sigismū
de mi amabilissime quam mihi dissoluendam pro-
posuisti. Scribis enim ad me in epistola eloquenter
elegantēq; conscripta ortam esse apud te iter coepu

lones atq; cōpransores tuos: Ludicram. & uere con-
uiualem disputationē: uidelicet quis fœdior nequior
ue sit habēd⁹ meretricarius: an Aleator: an temulēt⁹.
quid deniq; ex his tribus uitiiis sit culpatisimum. Cō-
sulis me. adhibes preces ut libello tibi explicē: quid su-
per hac te sentiam: Et tāquā honorarius arbiter cōtro-
uersiam hāc ipse diiudicē. Ego qui libentissime morē
gero id genus hominibus quibus dare beneficium
est accipere: sumpto calamo hanc ioculatoriā dispu-
tationem explicauī stilo declamatorio: planeq; scho-
lastico. Ita enim credidi rem planius lucidius manife-
stius liquere posse si hoc caractere explicaretur. Cæ-
terum quia socraticum est & academicum nihil affir-
mare: ego nihil decerno ut dogmatistes: uerum ut
opinor. Id opinor & probo qđ in ultimo positū le-
ges. Sic uarro: sic cæteri in extremo collocāt qđ maxi-
me probant. Et cū suum cuiq; iudicium sua sententia
sit: sequatur unusquisq; qđ maxime p̄babile existima-
bit. Ego uero quicquid idest libelli tibi nuncupatim
Dono dicoq; Sigismunde Gossinger ōn min⁹ erudi-
tiōe & nobilitate quā religione mōstrabilis: qui ut elo-
quentiæ cultum: sine qua homo totus incultus: ca-
peres: ut ingenuas disciplinas haurires: ut barbariem
exueres: uenisti non pridem in italiam: fuisti: Romæ
aliquot annos uigilātissimus Romanæ academiæ cul-
tor. Vbi eloquentia latialis nata educataque est: un-
de tu suffarcinatus auro & argēto hoc est eloquio &
doctrina ī patriā remigrasti nō solum Canonatu di-

gnissimis sed & episcopatu. Vbi studia humanitatis
repastinās indies cultior doctior honoratior existis
Gaudeo qđ cōmentarios meos cūprimis probas: &
quæcūq; ex incude nra litteratoria formata causaque
circūferuntur: habes continēter in manibus. Quæ cū
tu cum pleriq; oēs tui similes probēt. idq; mihi p̄ epi-
stolas quotidie significant: facile adducor ut credam
non esse inuenustissima: & ut græce dicit̄ amusotara:
quæ tantorum uiroꝝ iudicio cōprobantur: Nec enim
credibile est tam multos aut assentari: aut falli. Itaq;
mihi blādior & hoc inuitamēto illectus cōmentarios
Apuleianos subcisiuis temporibus procudo. Texitur
opus sane luculēter: & intra duos ad summum sesqui
menses absoluti edolati impressi in publicum progre-
dientur. Quorū tu quoq; fies particeps: Interim acci-
pe libellū hunc: quē expetisti: loculatoria disputatiōe
festiuū: lepidula eruditione inuitabilē: declamatorio si-
lo contextū quē suadeo aut super cœnam legas: aut
post cœnam: sic enim opinor faciet ad stomachū. Cū
matutino & sobrio seria atq; austerā cōueniant: quic-
quid id est læt⁹ cape: & libellū hilaritudinis plenū hi-
lari fronte suscipito. Vale: & amicitiam cole.

Argumentum.

Ater qui tres filios hēbat unū scortatorē: alte-
rum Aleatorem: tertium Ebriosum: moriens
in testamento ita scripsit. Ex filiis meis tur-
rior uitiosiorq; ex hæres esto post mortem patris cō-
tendunt fratres quis nam̄ exhæredatus esse dicatur.

res agitur apud iudices per quandam quasi Anticategoriã hoc est mutuam accusationem: quam quidã cõcertatiuã nũcupant: in plerisq; controuersis prisci declamatores uti cõsueuerunt p̃sona aduocati propter aliquã ipsius quã causam dicit deformitatẽ & uitii turpitudinẽ. Hic quãquã personã fratrũ inhonestã sint & turpes ut illis p̃ se loqui nefas esse debuerit: Ego tamen existimaui totam causam planius explicari & uehemẽtius agi posse: si ipsi semet mutuis criminationibus pulsarent: quã si p̃ aduocatum res ageret: primas partes Ebrioso dedi: ut contra duos unus dicat: ut mox unus a duobus relaxetur: Conditio huiusce causã illa est: ut pro sua quisq; salute sollicitus nihil de p̃ximo cogitet. Lector attende. Letaberis.

Ebriosus contra Scortatorem & Aleatorem.

n On ignoro Iudices quanto onere causa nostra prematur. Ex hoc parentis elogio. Propter quod fit ut sordes nostrã inuulgentur: ut probra nostra in propatulo conspiciantur. Et quod maxime cauendum fuerat ut accusatione mutua frater iuehi cogatur in fratres. Sed qui semel labe uitiositatis infectus sequestrato pudore frontem perfricuit: qui famã contemptor est: non tam infamiam ueretur quam famem timet: Creditq; prouerbio grãco clamitanti miserimum esse fame mori: & quod parasitus ille plautinus dixit: putat esse uerissimum: miserimus est: qui cum esse cupit quod edat non habet. Proinde iudices ne ego esuritione tabescam: si

exhæredatus a patre sententia uestra pronúciat: ne in
ter médicos sedens manum ad stipem porrigere co-
gar: agam hodierno die causam meã aduersus duos
fratres: & potentissimis argumentis demonstrabo
uel alterutrum uel utrumq; nimirum esse quẽ pater ex
hæredatum esse uoluerit. Quauis mihi satis superq;
esse debuisset ad exhæredationẽ effugiendã uos edo-
cuisset alterum ex fratribus esse quã me sordidiorẽ per-
ditiore que: Verum ut res magis colliquescat separa-
tim atq; diuisim utrumq; incessere mihi in animo est:
ut post explicatas unius sordes: alterius quoq; macu-
losam uitam insectanter inuadam: Quamquam non
me p̄terit quã sanctũ sit nomẽ fraternitatis: quã arcta
fratrũ coniunctio: quã frater diligendus ut pote quasi
fere alter dictus: Sed mihi nõ tam fraternitas hoc tẽ-
pore colenda est quã mendicitas cauenda. Verũ ẽ p̄
fecto illud uerbũ uetus: omnes sibi melius esse malle
quam alteri: quisque sibi proxim⁹ est. & tunica pallio
ppior. Cæterũ ne lōgiore quã par sit exordio uos mo-
rer: iam controuersiam ipsam ex testamento paterno
deriuatam quæso dispicite. lubet pater eum ex nobis
exhæredatũ esse qui sit uitiosior. Quis non intelligit
quis nõ uidet siue uerba siue uoluntatem scriptoris in-
tueri libeat scortatoretm designari: quo uitiosior nul-
lus existit: Testamentum potentissimũ est: Ultima de-
functi uoluntas rata esse debet. hæc nobis spe&anda
est. ad hanc perinde ac scopon Inia uestra dirigenda.
Ait pater uitiosor ex filiis exhæres esto. Scio me bi

bacē esse & uini cupidissimū. Sed hoc si uitiū est lō
ge pfecto minus est q̄ fraterna scortatio labelsq; me
reticaria. Nā ut pri⁹ cū amatore meretricis agā: qd
pōt scēdi⁹ esse: quid uiciosius: quā amor meretriculæ
turpissimō torqueri & insanire: inter scorta non tam
degere quā delitescere: Vbi patrimonii famæq; dispē
diū fiat: ubi ex libero seruus euadas: siq; seruituti in
dignissimæ mancipatus. oīs seruitus hōi īgenuo & li
beraliter educato itolerāda ē: ille uero ultroneā subit
seruitutē: & eā quidē idignissimā q̄ meretricariis pedi
cis īplicat: cui mulier impac: cui leges īpōit p̄scribit iu
bet: qui nihil īpanti negare pōt: nihil audet recusare.
poscit: dādū ē: uocat: ueniēdū. eiicit: ab cū dū. mīat: ex
timefcēdū. Duo ante oīa sunt: quæ mortales magni
pendunt fama & opes. Quid. n. per deos īmortales
mortalibus contingere potest illustrius quā nominis
splēdor quā fama quā gloria: Cuius cātōt eruminae:
tot sudores: tot uigiliae ultro subeuntur ac tolerātur:
ut nō īmerito cecinerit Valerius Flaccus: tu sola ani
mos mentemq; peruris gloria: Vt uerissimū sit illud
Solomonis meli⁹ est nomē bonum quā diuitiæ mul
tæ. præterea quid utilius: quid dulcius: quid beatius
quā opulentum patrimonium: quā diuitiæ luculētæ:
Quarum causa impiger extremos currit mercator
ad indos: propter quas uita mortalium facta ē labo
riosa: & irrequieta. sunt pleriq; qui mortem potio rem
quā egestatē putēt: quibus intolerabilis uideatur nu
da illa uita & omnibus quibuscunq; antea habunda

uerint destituta. Apud nabatheos qui opes imminuit
publice mulctatur: qui auget honore afficitur. Quas
tā græci quā barbari cū tertiu locū bonorū tenered e
beant: primo tamen in loco collocant: ut auctōr est
Plato. Atqui utriusq; huiusce boni iacturā facit me
A retricarius: Namq; amationes meretriciæ grande fe
runt una cum damno dedecus: infamiam afferunt
opes auferunt. Male consulit & rei & famæ muliera
rius amator. Quibus homini detractis nihil plane
erit illo despectius: nihil notatius. Itaque amator de
spectissimus notatissimusq; est habendus: qui scor
to honestū officium postponens: qui ī gurgustio de
litescens assiduis pulsatur infamiis patrimonii deco
ctor: mendicitatis infamissimæ coagulum. Bonā de
perdere famā rem patris oblimare malum est ubicū
que ut inquit satyrograph⁹. Amator ut plautinus ser
uus festiuiter enarrat. bona sua p stercore habet: so
ras iubet ferri: domi quicquid habet perdit: qñ quidē
ipse perditus est. Meretrices ut dicuntur ita profecto
sunt procaces. nullus est finis poscendi: nullus dan
di: ut amatoris libido rediuiua resurgit estq; inexple
bilis: sic meretricis est inexaturabilis procacitas. Et
cum hodie aliquid dederis: hodie quoq; aliud dan
dum est. Et cum scotti precium unus sit panis si So
lomon credimus Argentariam salutem ab Amasio
quotidianam deposcit: Exenteratq; quotidianis isti
bus marsupium. Meretrix tantisper blanditur dum
illud qd rapiat uidet: Amator quā diu habet qd det

tā diu illi Arrident edes meretriciæ & patent fores
Vbi despoliatus inopia argētaria laborat: foras ex-
truditur. Nō ne comedia humanæ uitæ speculū est:
atqui apud comicos poetas tota ē metetricariū amo-
ris infectatio. Adolescentes in scortis male audiunt
patres filios: a turpi amore meretricis auocare: abdu-
cere. Auellere omnibus uiribus neruisque conten-
dunt. Ut id nobis documento sit uitandas esse me-
reticum illecebras, fugitandas suauitates posci-
nūmias. Quæq; uafricias: laqueos: illicia: blandicias
que uiscatas enumerare quis possit? In mercatore
Plautinus pater Charinū filiū uilco muliebri impli-
catissimum castigatione clamosa & obiurgatorio sō-
no ad bonam frugem reuocare contendit. Tanquā
nihil pæq; dispēdiosum rei sit & moribus ac amor.
In truculento seruus meretricem ego inquit item eē
reor mare ut est: quod des deuorat: nunquā abūdat.
In asinaria ait adoloseēs despoliatus & exclusus Ma-
re non est mare. Vos estis mare acerrimum. In cestel-
laria: meretrix fortunati est oppidi simillima. non po-
test suam rem obtinere sola sine multis uiris. In sti-
cho qui potest mulieres uitare uitet. Apud declama-
tores inducuntur patres qui elogio testantur exhæ-
redatos a se filios ppter ea qđ meretrices amauerint.
In decalogo legis dominica p̄cepta decē dei digito
conscripta cōtinentur. Quibus recte uiuendi formu-
la præscribitur homines ad sanctitudinem instituū-
tur: inter q̄ illud ē memoratissimū, nō mœcchaberis

Quo uerbo non solum interdicitur nobis adulteriū cum alienis uxoribus: sed & ois fornicatio: quippe in canonicis scripturis: ut docet diuus Augustinus: & in Decretis. xxxii. quæstiōe quarta proditū est: nomine mæchiæ ois fornicatio omnisque illicitus cōcubitus significatur: Si quæ a pōtificibus decreta sunt seruari debent: quāto magis quæ a Deo tu qui scertor & meretricii amplexus affector es nō ne uides te facere contra diuinum interdictum? Sed qui præcepit non mæchādum. Idem in eodē decalogo haud quaque præcepit non bibendum. Ad hæc amor formæ rationis obliuio est insanix proximus. Turbat consilia. Altos & generosos spiritus frangit. A magnis cogitationibus ad humillimas retrahit: querulos: iracundos: temerarios: dure imperiosos: Seruili ter blandos: omnibus inutiles ipsi nouissime amori facit. Nam cum fruendi cupiditate insatiabili flagrat plura tempora suspirationibus: lachrimis: conquestionibus perdit: Odium sui facit: & ipse nouissime odium est. Hæc luculenta diui hieronymi per oratio quem non meretricariorum atq; amatorum rubore suffundat? Quis amasius talia audiens non repente se damnet: ueluti fœda uitiositate maculosum? Quis uenerius miles: non hæc in semetipso recognoscens ingemiscat. nāque amorē amatoreque quæ cūcta hæc uitia sectari solent: Cura: ægritudo insomnia: erumna. Ineptia: stultitia: & temeritas incogitantia: cupiditas petulantia: auditas: Desidia

inopia: contumelia & dispendiū. Amor carnificinā
cōmentus est. Amor amara dat: mores hominū
motos & morcos facit. Amatoris animus clauo cu-
pidinis fixus apud ædes meretricias retinetur. Viuit
que in alio corpore: adeo ut plautinū illud dicere me-
ritissimo possit. Vbi sum ibi non sum: Vbi non sum
ibi est animus. Quid nō ne in uulgari maledictō con-
uitioq; quotidiano est nomen scortatoris? non ne in
confesso est: Amorem furorem esse: & meretrices fa-
mosos? sectari autem rem furibundā nō ne fureū est?
Sectari rem infamē non ne infamiae proximum atque
confine? Ad hæc: amator sæpe crudeli feritate grassa-
tur ac furit ob riuilitatis suspicionem, meretricum
enim non est unū in seruire amantem: sed fouere con-
plures. Et ex multiplicibus racemis sibi facere uinde-
miam. Hinc bella iniuriæ: suspensiones in militia ama-
toria, hinc marius hellade percussa se præcipitat. hinc
amator non solum miser & erumnosus: uerum etiam
turpissimus criminofissimusque censetur. Quan-
to me magis iudices excutio: tanto plura succurrunt
ad taxandam meretricarii fratris fœditatem. Et in pri-
mis illud apostoli Pauli, qui euidenter ostendit ui-
cium fornicationis inter reliqua esse spurcissimum:
qui corinthios instituens ita proclamat: Fugite forni-
cationem, omne enim peccatum quodcunq; fecerit
homo: extra corpus est, qui autem fornicatur: in cor-
pus suum peccat. Adde quod qui cupit bibere non
erubescit id palam profiteri. Et manum in ppatulo

Porrigere ad poculū, qui uero desiderio rei ueneriæ
detinetur: furtim id agit & clanculū. Cum cupidita-
tis erubescēdæ depudescat, non credis id mihi? Au-
di nobilissimum philosophorum Aristotelem in pro-
blematis ita disquirentem. Cur homines rem agere
ueneriā cupientes confiteri se id cupere maxime pu-
det: bibendi autem aut edendi desiderio cum teneā-
tur: confiteri non pudet? Possem infinita prope con-
gerere: sed adhibendus est modus: quē in rebus om-
nibus utilissimum perhibent. Igitur o frater: Cum in
scortis male audias: scito hoc esse omni probro pro-
brosius: oī turpitudīe turpius. In tantū ut nullus igno-
ret scortari & ī meretricario cœnobio se & sua nequi-
ter p̄fligare: id dici & eē p̄stremissimū uitioꝝ: quā nec
ipse opinor frater īficiaris. Cū īprobos mos sit non
īprobitatē occulere: sed ex ipsa uitiositate gloriari:
Verum hæc de scortatore ac meretricario dixisse sa-
tis superq; sit. Transeamus agedum ad aleatorē, quē
non minus scæda uitii labe maculosum esse confir-
mo adeo ut multa quæ in illum dicta sunt: in hunc
peræque retorqueri possint. Et alia pleraq; quæ dū a
nobis p̄penduntur: quæso diligenter attendite.

Alea res damnosa est ac turpis: furtorū ac rapinæ
conciliatrix: malarum cogitationum parens: homi-
nis interioris carnificina: uirtutum atq; omnis hone-
stæ meditationis expultrix. Irarum maledictorumq;
in deos hominesque suscitabulum. Cui qui manci-
pati sunt, semper angore torquentur: semper tristitia

do illorum uultus innubilat: semper desperanter semper furenter omnia agentes conspiciuntur. Nimirum id uitium est quod scriptores omnes proscindunt infamant criminantur. Quod a legum conditoribus male mutatur. Aristoteles inclutissimus philosophorum quarto aethicorum uolumine aleatores infamat. Illiberales esse & sordido lucro uersari scribens. Apud iuriscōsultos titulus est de Aleatoribus. Quo animaduersio constituitur in eos quoque qui ludere cōpellunt. Senatus consultum uetus pecuniam ludere interdicit. Quin etiam. M. Tullius auctor est: lenticulā. M. Antonii colluscram lege de alea esse condēnatum. Qui hominem nequissimum ob id uocat Antonium: quod in foro atque in propatulo alea luderet. Oratius quoque aleam legibus interdictam tanquam rem improbā ostendit illo uersiculo. Seu malis uetita legibus alea. Non ne inter catulliana maledicta sunt Aleones quoque: sic enim prisci aleatores nominabant. Non ne confessum aleatorum in ludo talario turpissimum esse dixit Arpinas orator: Non ne alea pernox: non ne animosus aleator satyrico dēte perstringitur: Quisquis inuentor aleæ extitisti (tecum enim mihi res est) non rem uoluptariam ut uulgo creditur. sed pestiferam ac detrimentosam es commētus: quæ multos ad mendicitatem redactos. furaces. gressatores. sacrilegos fieri coegit. Et quoniam non est nobis hæc Oratio habenda apud imperitos iudices: neque in conuentu rusticano liberius pau-

lo de studiis humanitatis ac litteris interioribus di-
sputabo. Nec non ex secretariis platonis eruta in-
uulgabo. Plato philosophorum deus refert in phædro
fuisse dæmonem nescio quem ex uetustissimis diis ægy-
ptiorum: cui dicata sit ibis avis illa ægypti peculiaris:
Non autem ciconia ut uulgo creditur: quæ rostri adun-
citate per aluum sese pluens clysteris usum demonstra-
se mortalibus proditur: Dæmonem autem hunc theuth:
sive theutatē primū inuenisse Geometriam: Astrono-
miā: Arithmeticā: & litteras: eundem talorum alexque rep-
torē extitisse: Dignū ego amplissimo p̄conio Theu-
tatem iudico iudices quatenus litteras & disciplinas
ingenuas inuenit. Quod uero talarium ludū aleāque
primus ostenderit fœda suggillatione notandū cen-
seo: adeo ut mala bonis cōparata p̄ponderent: Nec
minus uiciositatis sit in alex cōmento quā bonitatis
in litterarū inuētiōe. Herodotus græcus: Liuius quē
M. Tullius patrē hystoriæ non cupar auctor ē Ly-
dos primos alex tesserarumque ludum: & cætera ge-
nera lusoria p̄terquā talaria excogitasse: Cæterū siue
theuh ut memorat Plato: siue lydi ut autumat He-
rodorus inuenere instrumēta lusoria: Vtiq; medius
fidius tradidere mortalibus inuentū perniciosissimū:
Cuius comites sunt traus: piuriū: Impostura: mendī-
citas: Et ex mendicitate mala mens malus animus.
Et consequenter ad scelera facinorosissima audēda
p̄cliuitas. piget cōmemorare quā multi hoc uitio te-
terio ad icitas egestatēque redacti sibi & suis fuerunt

dehonestamēto: Quāmulti dum furtificas ob aleam
manus habēt: carnificis laqueo strangulati mortem
oppetere ignominiosissimā. Ad hoc aleatores publi
ca pulsantur infamia. Et quia differimus apud aures
eruditas: eruditionisq; sitiētes: non erit absōnū si ab
illa orandi lege rhetorica paulū deuius excurram ex
cursione plausibili: Idq; ex declamatoria institutione
& ritu. Inter cæteras nationes studiosissimi tesslerariæ
lusionis aleatoresq; maximi Germāi fuisse p̄duntur
Aleam inter seria exercētes: tāta lucrandi per dēdi ue
temeritate ut cū omnia defecerunt extremo ac nouis
simo iactu de libertate ac de corpore contendāt: uic
tus uoluntariam seruitutem subit: Et quamuis iunior
quāuis robustior foret: alligari se patiebatur ac uēdi.
Ea erat ut iquit Cor. tacitus ī re praua peruicacia. ip̄i
fidem uocant: insitum hodieq; est germanis studiū
alex animosioris: In qua fidem collusori seruant: Et
pecuniam perditam perinde ac mutuaticam uictor
ri cum fide representant. Dirum prorsus illud est sy
dus natalitium: quo progenerantur aleatores: quo
homines fiunt rei prauæ ac calamitosæ mancipati.
Quicumq; in nona parte libræ habuerit horoscopū
is erit si Firmico materno credimus aleator popula
ri natione perspicuus. Utinā possent e uita ī totū ab
dicari tolliq; tessleræ & chartulæ lusoriæ sicuti iā pri
dē tali sublaci sunt: Et lusio talaria abdicata. Video
plerosque omnes ex uobis contracta fronte mussan
tes qđ talos talariaque ludum dixerim. exoleuisse: no

A

A

lite ob id ad murmurare: uera locutus sum iudices:
nullus est error in uerbo: sed uulgus errore p̄miscuo
implicatur existimans talos esse instrumenta lusoria:
quibus quotidie passim luditur. Cum tesserae ille sint
nominandae non tali. Et uti totam rem planius noritis
scitote talos fuisse quaternos in ludo talario: ex talis
quadripedum factos: qui in posterioribus tantum pedibus
eē produnt Aristoteli: Plinio: ceterisque physicarum di-
sciplinarum cōsultissimis: graeci talos astragalos uocāt.
Vnde & Astragalizontes dicti talis ludentes. In lu-
sione talaria quatuor tali efficiunt iactum felicissimum:
quē uenerium nuncupāt. Et a poetis uenus uocitat. In
ludo uero tesserario tres tantum tesserae sūt: quae ex sex
lateribus aequali latitudine planiciarum quadratae cō-
fiunt: graeci cubos appellāt quā & nostri: ut. M. Varro
Gellius: Macrobius: Vitruuius tradiderunt. Inde cy-
beuticos dictus aleator. Tesserarius ludus nunc ubi-
que gentium: ubique locorum in usu quotidiano frequētis-
simus est: tres tesserae siue cubi: quos taxillos docti in-
doctique falso nomenclant: in alueolum iaciunt: sic enī
tabula aleatoria nuncupatur. Cum talis quatuor in ludo
talario antiquitus uterentur. Hinc scite apud epigram-
matistā tesserae numero talorum impares sese esse profi-
tetur. Utinā ergo ut domum repedem: utinā tessera-
rius ludus: & oīs alea damnosa ac praecipua abdicari
posset & tolli. Utinam aleatores: quorum uita & ars lu-
dus ē: exterminari atque interdici ne res quae uoluptatis
causa ut aiunt repta ē in maiestudine: luctum: egestatē

mortales impingeret. Dic quæso aleator non erube-
fcis: uel si erubescere nō nosti nō ne pallefcis: nōne in-
gemiscis: quoties audis te aleatorē nomine p̄brosif-
simo uocitari: quoties digito prætereūtiū ob insigne
uitiū demonstraris: Equidē malo uinolent⁹ dici quā
Aleator quā scortator: malo illo liquore mulceri qui
lætificat deos & homines: sine quo læticia esse in cō-
uīis nō potest. Vnde & læticiæ bacchus dator a cele-
berrimis auctoribus dictus. qđ si uitiū est ut iūti uo-
lunt profecto est ignoscibile: neq; ullis legibus inter-
dictū. Quinimo platonicae leges: quibus nullæ san-
ctiores: uinolentiam & pocula largiora permittunt:
perinde ac fomitem: quēdam ingenii uirtutisq; incita-
bulum. Asclepiades nobilissimus medicorum uini uti-
litatem æquari uix deorū potētia posse pronunciauit.
Vinū eloquētes facit: & ut iquit Oratius flaccus: Fœ-
cundi calices quē non fecere disertū? Cui subscribit
poeta alter lepidissimus scribens possū nil ego sobri-
us: bibenti succurrūt mihi quindecī poetæ: Et cū alea
atq; fornicatio plenæ sint āxitudinis & curæ: Contra
uinū tristitiā discutit & nubila humāi aī serenat. Estq;
remedium curarum: quæ anxiferæ sunt & edaces pre-
sentissimum: qđ lyricus poeta cōmodissimo epithe-
to dixit obliuio sum. Vitā beatā nulla res alia magis
efficit: quā animi securitas mētisque trāquillitas: Hāc
nobis uinum parit: somno accōmodo datum & securita-
tibus. Hoc certe fuit nepēthes illud quod homerica
Helena thelemacho p̄pinauit obliuionē tristitiæ ue

niāq; afferēs. Quod utiq; oībus mortalib; foret ppi
nādū: Vñ & nepēthes ab effectu nūcupatū. Quod
eo tristitia & luctus oīs aboleat. merito Bacchū ob
A tā suaue inuētū deū fingit antiquitas: Merito in cælo
est uindemiator collocatus. merito Bacchus ipse li
ber pater nominatus nō tā ob licētiā linguæ neq; ob
libertatē boetiis datā: quā qđ liberat seruitio curarū
animū. Et ut morbis quibusdā. Ita tristitiæ medet. p
inde sactissim; & uitior; obiurgator seuerissim; Se
neca percipe nō dubitat liberaliores potiōes eē hau
riēdas & aliqñ usq; ad ebrietatē ueniēdū. Ad hæc nō
ne maximi heroū: regum: philosophorū ebriofī atq;
bibaces fuisse mēorātur? Quor; exēplis illustribus
B ebrietas ipā hōestat. Et uitiū ebrietatis si mō id uitiū
est: fit imitabile. Herculē iter heroas famigeratū quo
nihil illustrius: ebriū & cassabūdū fuisse accepimus
ideoq; sciphum illius poculū esse ut liberi patris can
tharum: ob hoc fictores Herculem cum poculo figu
rant. Alexāder magnus: quo nihil maius: uini auidissi
mus fuit ad temulantiāq; pcliuior. Cato quoq; qui
exēplar uirtutū & norma ē ut q sapiens dictus: ita re
uera fuit: uino indulfit: ebrietatisq; hilaritate demul
ctus interdū est cuius olim ebriū uelatum caput cum
quidam quibus obuius fuerat retexissent: erubuerūt
Nimirum quia ebrietas quoque in Catone uisa est
uenerabilis. Ergo igitur cum uiri tam clari tam ma
gni: tā sancti uino indulserint cū uinolēti frequenter
extiterint: cur pudeat me & dici & esse temulentum?

Cur in me sit criminofum quod nō ſolū excuſatur ex
emplis ueꝝ etiā defenditur. Denique cum mihi dāno
ſum ſit iudices ſi id facio quod Hercules: quod Ale
xāder: quod Cato factitauerūt. Quorum auctoritas
tanta eſt ut ebrietatem honeſtam magis efficere poſ
ſint. quā ipſi ex ebrietate turpes fieri.

Habetis: perorationē meā in duos fratres alterū
fornicariū alterū aleatorē. Quorū alterutrum ueſtra
pronunciatiōe dānari neceſſe eſt: ſi nouiſſimam deſū
cti teſtatoris uolūtātē tueri uultus q̄ animis ueſtris
nihil debet eſſe ſacratius. quāto enī uinolentia mi
nor ſit uitioſitas fornicatione uel alea: uel utroque
ſcitis. Et h̄ ſcio uos ſciī. Quo circa pnuntiate iudices
queſo uel ī hunc uel illū. ut ego ſentētia ueſtra abſolu
tus poſſim paternis bōis p̄frui comiter atque hilariter
ut indulgēs uino excuſabilis ſim exēplo Herculis Ale
xātri & Catōis quos uitæ duces h̄re nō ſolum uenia:
ſed etiam laude dignum eſt. Dixi.

Scottatoris & Aleatoris reſcriminatio aduerſus.
Ebriofum.

Q Sopi fabulatoris elegātiſſimi apologus iudi
ces narrat: homīes duas māticas habē. Alterā
anteriorē alterā poſteriorē. in priore aliena uitia mit
ti. in ea quæ a tergo eſt: noſtra occultari: quo apolo
go ſciēter & feſtiuiter ſignificat̄ mortales obſeruare
pāpulas alienas in p̄priis ulceribus incurioſos. i. alie
nis peccatis noſcēdis oculatos eē: in ſuis talpas. Ne
minē uidere quid māticæ in tergo ſit. Hoc cum in ple

risque aliis: tum hodierno die in fratre cognouim⁹: q̄
in negotio suo hebetior: In alieno acutior festucā in
oculis nostris aspiciēs trabē nō uidet ī suis: qui copio
se & elegāter ī meretricarios aleatoresq; porās ebrie
tatē: cui obnoxio ipse ē: nō solum dixit eē ignoscibi
lē: uerū ēt si diis placet q̄si expetibilē: atque dignā lau
de ē conatus afferē. Nos uero iudices nihil uerucas
nostras cōuelātes simpliciter īgenueque fatemur ma
lum eē scortari. Et forum aleatorium calefacere. Sed
mai⁹ malum temulentia esse contēdimus: Idque cui
dentib⁹ argumētis planum faciem⁹. Vos q̄sum⁹ ut
sicut attente fratrem audiuitis: in fratres inuehentem:
Ita lubētib⁹ animis nos audiatis fratrem relaxantes:
ut si quam ille uoluptatē maledicendo cepit: eādē ma
le audiēdo penit⁹ amittat: qui cum dixerit qd̄ uoluerit:
nō iniquum est si audiet qd̄ noluerit. Vestrum erit
officium iudices cā utrinque porata collatiōe uicioꝝ
de quib⁹ agit: scā solerterque pp̄esa: ferre sententiam. Hō
ut hic ordiamur ex aīo & corpe cōpact⁹ nihil hēt p̄
suis cariusque quā semetip̄um. Vñ sit ut animi ac cor
poris incolumitatem diligentissime custodiat: Et ea
cum primis appetat: q̄ greci τα πρωτα φυσσωσ latini
prima naturæ siue primigenia appellant: in quibus
numerantur ualetudo: sensus integri: & omnium par
tium conseruatio: quib⁹ nō pauci summum hominis
bonum metiunt. Et cum uitæ ars prudentia sit: quæ
inter bona animi potissimum elucet eā p̄cipue inco
lumen seruare debem⁹ ut uiuendi ratione cōstem⁹.

Hæc igitur animi & corporis scolumitas cum sit rerū
oīum p̄ciosissima. Cum bona animi & corpis sint ma
xima bonorū: q̄s nō uidet id uicium longe mai⁹ eē ha
bendum: quo maiora & plura hoīs bona p̄fligātur?
Atqui cūncta hæc ebrietate cōcutiunt: & uini crapu
la hebetescunt. Temulentia mentem obnubilat. Cor
poris ualitudinem p̄fligat: nec nō est rei famæq̄ dis
pendium. Vetus uerbum est sapientiam uino obum
brari. Quod uigorem animi impedit ad procinctum
tendentibus. qua in re subit admirari priscorum dili
gentiam: qui significatissimo uocabulo uinum teme
tum appellauere. Ex eo quod teneat mentem ac ten
tet. Vnde & temulentia ebrietas nominata. Quid
per decs fœdius: quid turpius eē potest: quā quod ho
mo extra hominem extraq̄ humanum intellectum p̄
uinolentiam collocetur: semet ipsū ignoret: nec
plus sapiat quā bim⁹ puer aut anniculus? Vini calen
tis aspergine sanitas mentis expugnatur: fitq̄ rerum
omnium obliuio morsq̄ memoriæ. Non est temulē
ti animus in sua potestate merus uino & ebrietate
deuictus: quod neq̄ fornicario accidit neque aleato
ri. Et ut eleganter diffinit. Seneca grauisimus uino
forum censor nihil aliud est ebrietas quā insania uolū
taria: nō ne hoc probrum omni probro maius est ho
minem ultronea insania oblectari? Cuius peculiare
bonum est sapere & sanitate mentis perfrui. Ad iuce
ex uino uertigies capitis: tecta mobilia: gradum erra
bundum. Nam ut ait scitissime Plautus luctator do-

losus est uinū: pedes captat primulum: merito dixit
A Androcipes sapientia clarus: sicut uenenū est homi-
ni cicuta: Ita & cicuta uinum: intelligi uolens ueneni
uenenum esse uinū. Quā multi morbi atq; egritudi-
nes ex uini intemperantia proueniant quis ignorat:
Cum hinc ulcera oculorum: neruorum resolutio tre-
mulæ manus: Cū hinc caufones id est febres æstua-
tes: Cum hinc pedes ulcerosi ac podagrici: aliaq; in-
numera morborū genera proueniāt: unde merito di-
ci pōt: ebrietatem pœna premit comes. p̄terea quod
nō minus turpe est uino fetent ora nimio. & graue o-
lētia hanelitus inficitur. Vis uidere quā noxia ac pe-
stifera res corporibus sit uinū: ubi quispiam egrotat:
statim ex prescripto medicorū: uini potu iterdicitur.
Tāquā id fomētum incētiūq; morbi sit. Ad hæc rei
suæ male consuluit homo ebriosus: dum uina pre-
ciosa cū dispendio patrimonii undiq; conquirat: dum
uinū pluris quā aurū facit: Idq; iucūdius quā solēitue-
tur. Videmus quotidie multos: nec enim in re notis-
sima exēplis opus est: ad inopiā egestatēq; redactos
ebrietate sumptosa. Tanto labore & impendio con-
stat quod mentē mutet: ac furorem gignat. Et ira sæ-
pe causa est: ut patrimonia & opes decoquantur, ut
uacantes potibus cōsumātur: sicut. Salomoni plane
credi conuenit. Quāta autē labes infamiæ: quantum
dehonestamentum subsequatur id uitium homo ne-
mo non nescit. Cū opprobatio ebrietatis inter cæte-
ra conuitia sit maledicentissima: cū quotidianū hoc

maledictum tāquā maximū in altercationibus audia-
tur: Achilles homericus nō p̄brum ullum fædius inue-
nit: quo p̄scideret Agamēnonē illum regē regū: quā
ut οἰνοβαρῆς hoc est uino p̄ssus atq; uinolētus appel-
laret: Oī diui Augustini mater: cū ab ancilla p̄ amaru-
lētā insultationē merobibula uocaret tā fædū: tā eru-
bescēdum id maledictū eē cognouit: ut cōfestim dam-
nata ebrietatis fæditate ad sobrietatē sese cōtulerit, bi-
beritq; deiceps uinū aquatissimum dilutissimumq;
Excutite iudices iudicia mortalium: Interrogate pas-
sim oēs: Audietis hominem ferme neminē esse: qui nō
scortator & aleator a cōuitatoribus compellari ma-
lit quā temulentus: adeo cunctis inoleuit itellect⁹ rei
fædissimæ spurcissimiq; conuitii. Adde quot rixas:
quot cædes: quot faciōra p̄nitēda: fecerūt hoīes ui-
no inflāmati: & bacchi hirsu p̄cussi. Nam uinū ut li-
bris esdræ testatum est seducit mentem: & uinolenti
sumunt gladios: qui cum e uino emerferint & surrexe-
rint: non meminerunt quæ gesserunt: ille Alexander
magnus cuius paulo ante o frater exemplo gloriaba-
ris: non ne clytum charissimum sibi ac fidelissimum
inter epulas transfodit? Non amicos in temulentia
plures interemit? cuius exemplum scriptores nō ideo
referunt: ut non ad ebrietatē inuitēt prout tu opina-
ris: sed ut ab ebrietatis deterreāt. Cogita quas clades
ediderit publica ebrietate: hæc gētes bellicosas hosti-
bus tradidit: hæc cōtumacissimos & iugum recusan-
tes in alienum redegit arbitriū: hæc inuictos acie me

sciente homo hominis nomen amittit: & nihil fere dif-
fert a brutis animantibus ex quo fit omnium deterri-
mus foedissimusque. Quod autem frater uinum pro
no laudis extulit & ex ea sententia Asclepiadis uix
deorum potentia æquari posse pronunciauit uolles-
lis pugnat non gladio cum neque nos inuiti iudices
bibamus: neque uinum culpemus: sed uinolentiam:
Scimus duos esse liquores corporibus humanis gra-
tissimos intus uini foris olei: scimus nihil uiribus
corporis esse utilius uino si modus adsit: scimus uino
stomachum recreari: appetentiam ciborum inuitari:
tristitiæ curam hebetari: algorem expelli somnum cõ-
ciliari: sed si modice: uel potius intra modum hauriat
fuit ergo sup uacanea illa in uini laude excursio quod
nullus infamat: Verũ enĩ uero ebrietas qua de agit:
ebrius qui culpatur: qua excusatione excusabilis fieri
põ: q̃ defensione defendi: an auctoritate platõis te ipsũ
tutabere: quẽ ueluti temulentiæ suasorẽ ac magistrum
citaisti: falso: scito. n. hõc frater lege platonica ebrie-
tate istã turpissimã: q̃ labefacere & i minuere hoĩum
mentes solet: cuius reatum hodie tu sustines: minime
laudari: sed liberaliorẽ paulo iucũdioremq; uini iuita-
tionẽ: q̃ fieret sub quibusdã q̃si magrĩs cõuiuioꝝ sobri-
is ñ improbari: imo ut scias decreta platõica nõ a te staũ
sed a nobis: itellige quãtope ab illo culpetur ebrietas
decernit diuinus p̃his pueris meꝝ aquæ potũ: uinoq; in-
terdicto uetat ignẽ igne icitari. idẽ iubet sponsum &
spõsam dare opã liberis & abstemios eẽ ut cõceptus

fiat solidus & quietus: cum ebrii tanquam mēte capti ad generationē sint inutiles: quippe cum uerisimile sit ex temulētis foetis tā mēbris quā moribus tortuosos progenerari. Quod Hercule bibacē: Alexandrum temulētū Catonē uino hilarari solitū: teque illorū imitatorē esse gloriabundus memorasti: dic quæso o frater placent ne tibi tāti uiri pro acchetypo & exēplari quā sequis? Age dū imitare illos totos: & sicut uicii affectator uideri uis: sic imitator esto uirtutū. proge per illorū cuncta uestigia: effinge nobis ac redde monstrorū profligatione Hercule: regū magnitudine Alexandrū: morum sanctitudine Catonē: Tunc in te tam ignoscibilis erit ebrietas quā fuit in illis: Tūc nēo tibi negociū faceffet: Tūc nobiscum tibi nulla erit controuersia de paterna hereditate: Cedemus ultro bonis: eris tu extra omnē iudicii aleam sequestratus. Nos duo inter nos disceptabimus: uter ex nobis sit exhæres pronuncianus. te in tuto: te in uado salutis collocato. Sed quæ est ista peruersitas improbitas: iniquitas: uelle magnis heroibus uiciositate esse consimilem: uirtutibus uero longe dissimilem? uelle sequi fugienda: fugere sequenda? uelle mala imitari: bona non aspicere? placet tibi in Catone ebrietas? placeat & grauitas: frugalitas: integritas: doctrina: mores: cæteræque uirtutes omnes: quorum dictus est norma: auctor exemplar. Scito tamē magnos illos uiros non uino ingenium mentemque: ut tu: quotidianis ebrietatibus ingurgitasse. Nec enī in pectoribus magnis ullum esse potest honestorum

turpium consortium. Sed p fomento laborum quos
dies noctesq; exanclabant sese interdū largiorib; po
culis inuitasse: Quorū labecula uirtutibus obumbra
tur. Ad quos cū tu nulla ex pte laudabili aspices : de
sine illoꝝ exemplis tua pbra fulcī: Quorum uirtutes
non assequeris: Desine illos iactitare qui abste hoc in
iudicio nominati faciunt cām tuam sãdiorem: turpio
rem: deteriorem: quã si nusquã nominasses. Demira
mur o frater te in hac nominatione silēter pterisse Ti
berium Cæsarem: cuius ut pote maximi Romanorū
imperatoris exemplo cã tua roborari potuisset: q; pp
nimiam uini auiditatē: pro Tiberio Claudio Neroro
ne: Biberius Caldus mero uocabatur : qui pisonem
uerbis Romæ pfectum fecit: qđ biduo continuo dua
busq; noctibus p potationē apud se ipsum continuaf
set. Atqui exempla uiciosorum quãuis illultria magis
officiunt uinolentiã reo quã patrocinantur. Quod si
iudices in uiciis defendendis atq; excusandis ualeat
auctoritas principum: nos quoq; maximi imperato
res excusant. Namq; memoriã pditū est Cæsarem
Augustum: qui uiuus habitus est diuus: quo nihil ma
ius: melius ue terris: fuisse alex cupidissimū: & diebus
festis: p festisq; lusisse: Claudiū quoq; imperatorem d
arte alex librum composuisse: cuius studiosissimus
adeo fuit ut solitus sit ēt i gestatorio ludere: Meretri
carios uero extitisse tam multos: ut Salomon quo
nil sapientius: greges concubinarum prope innume
rabilium habuisse prodatur: ut Cæsarem dictatorem

omnium mulierum uirum dictitauerint . Sed nobis uita nostra diluere exemplis principalibus non est in animo: nec libet ea defensione: que haud dubie potentissima est: uti: ut dicamus nihil esse in rerum natura tam necessarium: tamque expetibilem quam uenerum concubitus: Quo ex terris sublato cuncta animantium generatissime deficiant atque intermoriane necesse est. excedat age dum: ut Senecae uerbis utar: rebus humanis uenus: orbis iacebit squalido turpis situ. Tolle ex commerito mortalium meretricias amationes: cuncta uidebis misceri perturbarique libidinibus incestis. non iuuat in iudicio coram uobis iudices allegare aleam illic esse uitae uoluptariae atque aiorum oblectamentum qua ociosi mortales aestiuorum dierum aestus torrentissimos fallunt: qua a cibo a mensa salubriter utuntur. cum id horae ex precepto maximorum medicorum omnis animi corporisque agitatio sit inutilis. Sed nobis nihil profint haec adminicula iudices ad causam nostram roborandam: imo simpliciter & ingenue profiteamur nos esse criminosos: nos uitiosos: sed criminosiorem: sed uitiosorem esse fratrem indubitanter asserimus: idque uidemur argumentis satis probabilibus hactenus demonstrasse. Verum ut uobis iudices hoc magis liqueat: ut feditas tanti uicii fiat manifestior: denique ut scrupulus nullus mentibus uestris inhaereat: quin uinolentum: fornicatio & luxure feditiorem uitiosoremque iudicetis: libet hoc potissimum in loco rhetoricari. Et quoniam aduersari per exempla sententiasque nobilium scriptorum expatiatus est: nos

quoque exēplis nos dictis philosophorū oratorū eccle-
siasticorum: edocēter explicabimus ebrietatem fuisse
semper apud priscos detestabilē: proscissamque conui-
tiis ab optimis quibusque perīde ac insigniter pernicio-
sam. Erunt hæc non iucunda cognitu: nec inutilia re-
latu: nec eruditis auribus aspernāda: uos modo ut at-
tente p̄terita audiūstis ita attēte ac libentibus aīs reli-
qua auditote. Lacedæmōi illi frugalissimi: & lycurgi
legibus bñ instituti cū ab ebrietate perinde ac re fædi
sima iuuetutē abducere uellēt: hūc morē obseruabant **A**
ut in festiuitate seruos qui ilotæ uocātur largo mero in-
gurgitados in conuiuia iuuenū deduci iuberent: ut illi
spectātes ebriorū turpitudinē ebrietatē ueluti rem fæ-
dam ac deformē phorrescerant. Plato: Aristoteles: Eu-
sebius: & maxius medicorū Galenus: dilaudāt legem
chathaginēsiū: qua dum militant & castrēsib⁹ reb⁹
incumbūt uinum nullus gustare pmittit: sed oēs toto
militiæ tēpe aquā bibunt: tanquā uino ad ferēdū labo-
rē hoīes remollescāt. Cæsar auctor ē Sueuos germa-
niæ populos uinū ad se oīo ip̄portari non sinere: qđ ea
re subneruari corpa arbitrauit. cheremō stoic⁹ narrat
priscos ægypti sacerdotes carnibus & uino sem p̄ ab-
stinuisse: ex eo tempe quo cepissent diuio cultui opa-
ri: ut sensus tenuitate forent uegetiores. Ioseph⁹: Phi-
lo: Eusebius: Hierōymus pdiderunt Escos in iudæa
abstemios fuisse & iuinios quotidianūq; ieiuniū uer-
tisse i naturā apud Romāos atq; oī i latio femiæ æta-
tē abstemiā egisse: hoc ē uino abstinuisse memorāt.

Quod stulla inuenta esset uinū bibens: morte mulcta
batur. Vt auctor est Dionysius ī libris antiquitatū . ex
nris quoq; celeberrimi scriptores scripsere uxorem
Egnatii qđ uinum bibisset ex dolio interfectā fuste a
marito. eūq; cædis a Romulo absolutum: Fabius pic
tor in ānalibus suis tradidit matronā qđ loculos ī qui
bus erāt clauēs uinariæ cellæ resignauisset: a suis īedia
mori coactā. Cn. Domitius iudex mulierē dote mul
ctauit: qđ uinū bibisset uiro insciente. ob hoc propin
qui ut īquit. M. Cato & repetit Tertullianus ī Apolo
getico osculū feminis dare soliti erant: ut spiritu indi
carent: an uinū olerent: & medius fidius usu uini im
modico ianua uirtutis claudit: uitiis aperitur. Apollo
nius Tyaneus: quo nil sanctius nil diuinius inter ho
mines: fuit hydropota hoc ē aquæ potor uinū tāquā
ingenii pestem reformidās. Diu⁹ Hieronymus præ
cipit uirgini christianæ: uinū tāquā uenenū esse fugiē
dū: idem clericis uino prope interdicit: qui scribēs ad
Nepotianū nunquā inquit uinū redoleas: ne audias
illud philosophi: hoc non est osculū porrigere: sed ui
num propinare. M. Tullius inter pleraq; alia probro
sa: quæ pisoni obiectat: id quoq; maximo probro dat
q; uinolentus ore fetido teterrimam propinā inhalas
set. Quid multa? deus in leuitico ad Arrō archiie rea
hoc est pontificem uinum inquit & omne qđ inebria
re potest nō bibetis: tu & filii tui qñ intrabitis taberna
culū testimonii ne moriamini: quin etiam dei cōsecta
neus electionis uas: & scripturarū sanctarū armariū

apostolus Paulus uinolentiam damnans epistola ad
Timotheum præcipit episcopum sobrium esse debe-
re: minimeq; uinolentum. hinc in decretis canonicis
est illud memoratissimum: Vinolentum sacerdotem
& apostolus damnat & uetus lex phibet. Sacerdo-
tes qui ministrat in templo dei prohibentur uinum bi-
bere & siceram: ne crapula & ebrietate corda eorum
prægrauentur. Sicerca autem hebreo sermone ois po-
tio nuncupatur: qua quis inebriari potest: Quicquid
inebriat statum mentis euertit. Ante diluuium hoies
erant sicci sobrii inuini nullo uini usu nulla cultura ui-
nearum: post diluuium ut sacris litteris proditum est
primus Noe plantauit uineam: bibensq; uinum illico
inebriatus est. Itaq; nec uinum suo pepercit auctori.
In pentateucho quoq; legimus ebrietatē incesti cau-
sam fuisse: Cum patrem lotopeam filia inebriassent:
innoxq; ex ebrietate ad incestum concubitum infan-
dumq; illexissent. Ex illo tempore mortales uini fer-
uor: ex feruore ebrietas ex ebrietate inuerecundia: ice-
stum: furor inuasit: Tunc temulentia uariis moribus
mentes hoium concutere cepit: Ita ut alii fierent rixo-
si & furentes: alii iocosi & loquaces alii somnolenti alii
lachrimabundi. Et, n. uinū eandē uim hēt quam bilis
attra uariam scilicet & multiformem: sup qua re nobi-
le est pblema nobilissimi philosophorū Aristotelis:
Vnde uidetur Oratius flaccus illud mutuatus. O na-
ta mecum consule manlio: seu tu quærelas siue geris
iocos: seu rixas: & insanos amores: seu facilem pia te

A

B

A Ista somnū: Dionysius qui uulgo Bacchus quem ethnici scriptores uini repertorem perhibent: cornutus figuratur: non tam quod boues cornigeros iugo copulauerit: ut Diodorus credidit quam quod ex uini feruore temulenti ad temeritatem procliuiter erigantur fiantque impetuosi: & quasi cornupetæ. Tunc pauper sumit cornua. Tunc humilitatis oblitus erigitur in tumorem. Quod uero bacchum inter deos relatum & uindemiatores inter sidera collocatum iactantulus frater gloriosa predicatioe narrauit: nihil sane id ad causam ipsius fulciendam proficit. Aut si comenta poetica pro argumentis ualent: ualeat & illud: Quod Venus nostra clarissimum sibi in caelo sidus uendicauit: quod Venus inter caelicolas dominatur: cuius natura cuncta generantur in terris: Quam alma quam diuum hominumque uoluptate celeberrimi conditores appellant. Ad haec Anacharsis ille: qui apud socordissimos scythas sapiens natus est: prodidit uitem uuas tris ferre primam uoluptatis: secundam ebrietatis: tertiam contumeliarum. Esopus fabulator consimile quiddam dixisse traditur. Celebre est illud sapientis uiri: siue is esopus: siue anacharsis: siue alius quispiam fuerit: dictum super mesam: prima inquit cratera ad sitim pertinet: secunda ad hilaritatem: tertia ad uoluptatem quarta ad insaniam: si quartum poculum potores reddit insanos: quid quater quaterna: quid quater dena pocula efficiant: non ne supra omnem furorem: supra omnem insaniam reddent insanissimos: Atqui constat uino

lentos homines quanto plus biberint tanto plus sitiē
Et ex bibendi consuetudine augeri auiditatem. Vt
merito hoc genus homines ad perdenda uina geniti
esse uideantur. Nouellius mediolanensis tribus con- A
gūis e potis uno impetu tricongius cognominari nō
erubuit: gloriam scilicet ex uitio fœdissimo captans:
& cum omne uitium tanto criminofius sit quanto
maior est ille qui peccat: qua nota: quo probro uel
licandus: proscindendusque est Bonofus Roma-
nus imperator: Quem miramur a fratre præteritum
esse in mentione uinolentorum. Qui bibit quantum
hominum nemo: De quo Aurelianus dicere solebat
non ut uiuat natus est sed ut bibat: qui quantum bi-
bendo turpiter ingesserat: tantum meiendo turpius
egerebat: qui superatus a Probo cum uitam laqueo
finiens se pensilem fecisset iocus innotuit. Amphorā
pēdere non hominem. Proclamat Solomō luxurio-
sa res uinum: & tumultuosa ebrietas: quicūq; his dele-
ctat nō erit sapiēs. Idē interdicit ne simus in cōuiuio
potatorū. Subrisimus paulo ante iudices audientes
fratrem incontinentes atque intemperantes appellā-
tem eos: qui aphrodisia colūt indulgentq; rebus ue-
neriis: citatēq; Aristotelis testimoniū ex pblematis:
tāquā Aristoteles solos ακολαστου και απρατενο. i. in-
temperātes & incontinētes homines uenerios mulie-
rariosq; appellādos eē cēseat. Agedum recita quæso
bone frater totū Aristotelicum problema: uidebis te
quoq; eodē loco habēdum eadē sugillatione: notan

dum: eisdem uocabulis nominandum esse. Et. n. ut res
tota iudices colliqueat: scribit inclytissimus philoso
phorum: quique esse hoium sensus p quos uoluptas
queratur: omnemq; ex his imodicam uoluptate turpe
atq; improba existimari. sed. n. inquit quæ nimia ex gu
stu & tactu e: ea uoluptas omnium reꝝ fædissima est:
eosq; maxime qui duabus istis belluinis uoluptatibꝫ
se dediderunt incontinentes appellare solemus: tan
quam i pecudum ferorumq; animalium numero habea
tur quisquis est his ferinis uoluptatibꝫ deuinctꝫ. Cū
cæteræ ex tribus aliis sensibus prouenientes hominū
esse tantum propriæ uideantur. Hæc sunt Ariltoteli
ca: hæc ex promptuario philosophico deprompta:
Vbi non minus uoluptas gustatus: qua haud dubie
potus quoq; coninetur: q̄ uoluptas tactus concubi
tusq; taxat. Quā autē ridiculū sit id alteri opprobare
qđ in te statim retorqueri possit nullus ignorat. Verū
ante quam digrediamur ab huiusce fædissime uitio
sitis insectatione: subiiciemus opera ebrietatis
utentes non nostris uerbis sed plinianis: quæ in
ore in pectore omnium habenda sunt: dignaq; quæ
ubiq; non ibi tantum memorentur: ad castigandam
hanc inexplebilem bibendi auuiditatem. Audite ergo
Plinium in temulentia uitia sic perorantem. Tunc
auidi matronam oculi licentur. Tunc animi secreta
proferuntur. Alii testamenta sua nuncupant. Alii
mortifera loquuntur: redituraq; per iugulum uoces
non continent: quam multis ita iteremptis. Vulgoq;

ueritas iam attributa uino est: interea ut optime cadat
solem orientem non uident: ac minus diu uiuunt. Hic
pallor & genae pendulae: oculorum ulcera. Tremulae
manus effundentes plana uasa & quae sit poena praesens:
furiales somni & inquietas nocturna. premiumque
summum ebrietatis libido portentosa: ac iucundum
nefas. postera die ex ore halitus fatidi: ac fere rerum omnium
obliuio: morsque memoriae. Rapere se ita uitam
praedicant cum priorum diem quotidie perdant: illi uero
& uenientem. Haec pliniana in temulentos peroratio
haec castigatio censoria tam seuera tam luculenta: tam ue
ra: quem non reuocet ab ebrietate ad sobrietatem? a
meracis potionibus ad dilutissimas aquatissimasque
a uinaria coena ad prandium caninum? Quis haec au
diens. Quis haec legens non repente temulentiam fugi
at ac excretur: perinde quasi uitiorum omnium foedissi
mam spurcissimam: defamatissimam? Quis iudex ea
auctoritate: ea sapientia praeditus: qua uos estis: non
euestigio pronunciet contra ebriosum contraque ebie
ritatem? Sed iam tempus est canere receptui: ne dum ui
ce talionis implodimus: dum fraternam taxationem re
taxamus: dum mutua flagitii exprobratione par pari
referre studemus: imodici atque immoderati fuisse ui
deamur. Adnotasse uos iudices iam dudum credimus
aliquanta nos: quae obiecitauerit frater irrefutata irre
percussaque quasi dissimulanter praeterisse. Ita est iudi
ces: nec inficias imus. Nam eius tantum est: qui se impec
cabilem & ut graeci dicunt ἀναμαρτητόν ostendere

uelit: pbra & criminationes ois singilatī diluere atq;
refellere. Nos uero nostras noxas: nra flagitia neque
inficiamur ut ifontes: neq; excusamus ut multi neq;
iactamus ut frater. Fædū & turpe est ludere & forni-
cari. Erubescendum nomen est meretricariū & aleato-
ris. Crimē utriusq; nostrum ifame: detrimētolum: re-
phēfibile ēē nō negamus: atq; etiā ultro profitemur:
sed uitiofitatē fraternā nostræ uitiofitati: nostrisq; fla-
gitiis afferimus esse antepōnēdā. Diximus ex ebie-
tate nō solum famā & opes labefactari: quod ī nobis
potissimū carpsit frater: sed mētē animum sensus oēs
cōcuti: mutari: perturbari euidentissime docuimus.
Qua fæditate nil fædius: quo uitio nil uitiosius eē aut
dici potest. Ostendimus quantas clades exitia funera
mortalibus ebrietas intulerit. Catalogo quoq; quasi
quodam p exēpla: per auctoritates: per dicta nobili-
um conditorum decurrimus indicātes quemadmo-
dum temulenta omnibus sæculis supra omnem uitio-
fitatē dānata conscissa infamata ē: Quod superest ue-
stræ prudentiæ ē iudices: uestræq; grauitatis diligēter
crimina nostra pēsitare: & uelut in librili collocata p-
pendere: & quem ex nobis tribus turpiorem fædio-
remq; iudicaueritis: in illum pronunciare.
Nihil. n. ueremur: quin secūdū nos pnuncietis: quin
uobis: qui sapiētissimi estis: idē uideat: qđ tot scripto-
ribus celeberrimis uisum ē. Qđ rationes suadēt: exē-
pla corroborant: sensus cōis affirmat. Itaq; cām no-
strā iudices fidei uestræ prudentiæq; cōmittimus: &

si apte cognoscitis: sicut p̄fecto nostis ebrietatem lō-
ge fædiore eē atq; uitiosiore: exhæredate q̄sumus
fr̄em: & nos iudicio ūro liberaŕ: Sententijs absoluite:
et hæreditate p̄na b̄nficio ūro perfruamur. Diximus.

F I N I S.

Ad Clarissimum Ioannē Vartimbergēsem schola-
sticū Boemū Philippi Beroaldi bononiēsis epistola.

Ultra me amabilissime mi Iohānes ut tibi li-
m bellum hunc nominatī dedicē hortantē & i-
uitant Tua erga me mihi p̄spectissima beni-
uolentia: Mirus studioꝝ amor: Genuina probitas: hi-
laris comitas: Mores defecati: Quæ sunt uera homi-
nis honestamēta. Ad hæc nobilitas familiæ Vertiber-
gensis apud Boemos honoratissimæ: quæ Arcto co-
gnationis nexu copulat̄ cum illustrissimis principi-
bus Rosensibus: quibus Affinem esse & necessarium
maximus est honos: quos ego summa reuerentia di-
ligo: quorū beniuolentiā cū primis gloriōsior: hortamē-
tū quoq; non minimū fuit meum illud solemne: quo
nobilibus scholasticis transmōtanis hoc genus libel-
los nuncupatim dicare cōsueui. Imprimis uero aurem
uellit tua illa: qua i me p̄liberaliter es usus munificen-
tiā: quā effectū ē: ut cū p̄ceptorī discipul⁹ debere con-
sueuerit: Ego tibi discipulo doctor plurimū debeŕ me
profitear. Vitiū autē ingratiudinis quā tetrū: quāq; i

amabile sit: homo nemo nō nouit. Sapiētis uiri uer-
bū est: ingratus ne sis: Persæ in ingratos seuerissime
Animaduertunt. Apud athenienses aduersus ingra-
tos actio cōstituta est. Igitur ne malum nomen sim:
Ne ingratum agam: quo in uicio nihil mali non inest.
Tibi peculiariter dono: dicoque opusculum hoc quā-
tulumcunque est: & pro argentaria liberalitate char-
tariam remunerationem rependo ac repono. Quæ
tamen talis est: ut apud ingenuos uirtutisq; cultores:
qualis es tu: auro gratior esse & soleat: & debeat: Te
rogo ut id quicquid est ex chartacea supellectile no-
stra depromptum hilario uultu: & obuiis ut aiunt ma-
nibus excipias: ut post sanctiores iuris pontificii pagi-
nas: post ebibitam seriæ lucernæ fuliginem: summas
in manum libellum hunc non minus uarietate rerum:
quā breuitate expetibilem. Philosophica est icude for-
matus: & ex illius philosophiæ secretariis erutus: quā
græci pareneticem: Nostri præceptiuam appellāt. Ti-
tul⁹ ē heptalogos ex græca scilicet festiuitate: Quod
si latinam inscriptionem mauis: septem sapientes in-
scribito. Sed quid nugis hisce meis lenocinor: cum
tu libellos id genus libentissime lectites: sine sine le-
cturias: cum mei nominis meæq; quantulacunq; est:
eruditionis amator: laudator: admirator semper exti-
teris. Ego uero amicitias proborum: inter quos ipse
splendescis: sitienter expeto: diligenter colo: perenni-
ter seruo. Vale. |

PHILIPPI BER OALDI HEPTALOGOS SIVE SEPTEM SAPIENTES.

Agnum miraculū est homo Viri ornatissimi: Maximū miraculum est sapiens homo: qui ad beate uiuendum se ipso contentus ē: qui supra fortunam collocatus instar liquidi cæli imperturbatus defecatusq; degit: Cuius serenitatē nulla tēpestas obducit: Cui cū deo uirtute conciliāte cognatio est: qui ut celeberrimi conditores dixerē: Est mortalis quidam deus: Et cum raritas ipsa conciliet rebus admirationem: Tam raro hominem sapientem uidere contingit ut sepius mulam peperisse arbitretur Arpinas orator: quam fuisse sapientem Antiquitas multos quidem multiugis uirtutibus præcellentes perdicat: Sed ex his septem tantum sapientum nomine censentur: Adeo ex infinitis milibus mortalium rari extitere digni tanto cognomine: Nec hi quidem ipsi qui nominati sunt ut inquit. M. Tullius sapientes: fuerunt: Sed similitudineam quandam gerebat speciemq; sapientum: Horum sententiæ quædam catholice circunferuntur: quæ non tã hominū quã oraculorū sunt existimandæ. Quid enim aliud est oraculum quã uolūtas sententiæq; diuina hōinis ore enūciata: Et quos tandem antistites sanctiores inuenire sibi diuinitas potuit: quã Solonem: Thalem: Chilonē: Reliquosque in sapientum albo conscriptos: per quos humano generi p̄cepta saluberrima traderētur. Qui

uerborū p̄ci rerū foecūdi bracteata dicta nō parū mul-
ta sententialiter p̄tulere: Quæ breui p̄ic do cōclusa la-
tissimā cōtinēt explicationē: instar legū: q̄rū scriptum
angustū est interpretatio diffusā. Ex his ego hodierno
die singula singulorū apopthegmata delegi: q̄ in hoc
frequētissimo auditorio cetūq; uiroꝝ celeberrimo ex-
plicarem: Quæ iter cetera sunt illustriora & magis fa-
migerata: quibꝰ nihil sanctius: doctius: cōducibilius
excogitari posse cōtenderim. Ecclesiastici cōcionato-
res multa quidē salubriter p̄ pulpitis: p̄ tribunalibus:
in p̄patulo: in delubris religiosissimis p̄cipere cōsue-
uerūt: Sed nihil ē in sermonibꝰ illorum p̄lixis clamo-
sisq; septē sapientū Ethnicorū breuibꝰ sententiis p̄fe-
rēdū: ne dicā cōparandum. Quod idē uos ubi perax
uero sensuros esse nil ambigo: Cunctosq; in sniam
meā nō tā pedibus quā aīs ituros, asseuerāter affirmo.
Itaq; dum septena septemuiratus decreta a nobis edi-
serunt uos q̄so diligenter attēdite. Hodierna hæc ora-
tio ad duas metas diriget: utilitatē & uoluptatē. Uti-
litas fructū animis: uoluptas delectationem auribus
suppeditabit. Initium autē hinc auspicabimur non ex
scripto p̄nūciantes: sed p̄ut res suppētēt: Ita uerba re-
bus accōmodātes: Male. n. ut decenter iquit Asinius
pollio uerbis eueniat: si rem non subsecuntur.

Septenarius numerus quem græci modo hebdo-
mada: modo heptada appellant: uirtutibus potestati-
busq; inumeris p̄ditus esse traditur: de quo nonnulla
carptim libasse ab re: quā molior non fuerit alienū. Et

illud imprimis: quod is numerus septem in caelo facit
stellas: quas graeco uocabulo plāetas uocamus: quasi
erraticas: Nigidius erroneas appellat: septem in tauro
uergiliae. Septem in polo arctico triones sunt. Septē
circuli circum axis longitudinem. In zodiaco quoque
potentia septenarii potentissima. Namq; solstitium a
bruma: æquinoctium ab æquinoctio fiunt septimis si
gnis. Et cum in genituris quattuor sint mundi cardi
nes ut docet Firmic⁹ maternus: medium caeli: imū ce
li: ortus horoscopi & occasus: Oēs hii septenario nu
mero & diametrali radiatōe sese uicissim cōtuentur.
Quin ē septimus conspectus qui fit a septimo zodio
hoc est signo plenissim⁹ potētissim⁹q; habet: qui ut
auctor ē Censorinus quosdā iā maturos infantes edu
cit i lucē: qui graece εἰς ἑπτὰ μῆνας latine septimestres ap
pellantur: quia septimo mēse nascunt: Ante quē neq;
masculus ne foemīa salubriter nasci pōt. Ad homines
quoq; gignēdos cōformādosq; uis numeri septenarii
p̄tinetur. M. Varro Gellius: Macrobius: Caterique
clarissimi cōditores p̄didere. Nā cū i uterum mulieris
genitale semen datum est: primis septem diebus con
globatur coagulaturq;: sitq; ad capiendam figuram
idoneum: Egressus quoq; ex utero materno nume
rus septēnarius suscipit ac comitatur. post partum an
uicturus sit infans septima hora decernit. A septimo
die nomīa infantibus iponuntur: tanquā saluti puerili
tunc primum sciendum sit: ut docet Aristoteles in se
ptimo de aīalibus: plurimis aīe diē septimum peunt.

bus. Post septimū mēsem fiūt dētitiones scipiūtq; dē
tes mādibulis emerger post annos septē primi dētes
cadūt. Aliis ad cibū solidū subnascētib⁹ atq; succeda
neis: Septio quoq; āno plene absoluitur itegritas lo
quēdi: uñ & septē uocales apud græcos in usu sunt li
cet quinq; p septē latinitas tm̄ usurpauerit. Annis ue
ro bis septēnis pueri pubescūt. fitq; initiū generatōis:
qd̄ & Albertus magnus memorat ī octauo de aīali
bus: Annis ter septēnis gēitura fit pollēs atq; robusta:
& ut iquit Plinius noster. Crescit hō in lōgitudinē: q̄r
ta annorū hebdomade: ī latū quoq; fit crescendī mo
dus: quāta oē uiriū & roboris cōpletur argumētū: In
septio ānorū septēario ut saltuatim dcurrā sūmatim q̄
delibē: prudētia & lingua cōsumatur: ut refert Aristo
teles in septio politicoꝝ: & ut ānotāt eruditi septem
septies multiplicati faciūt ætatē: q̄ pprie pfecta hētur
& d̄r: Cū uero decas heptadi iūgitur. i. decies septem
āni cōputātur: qui septuagita sunt: hæc a phisicis cre
ditur meta uiuendi. Et hoc uitæ humanæ perfectum
spaciū terminatur. Quod si quis excesserit ab oī offi
cio uacu⁹: ut iquit scitissime Macrobi⁹: soli exercitio
sapientiæ uacat: Et oēm usum sui in suadēdo hēt: alio
rum muncrum uacatiōe reuerēdus. Præterea medici
autunāt in hoībus uenas uel potius arterias numero
moueri septennario: Discrimina ēt piculoꝝ in morbis
maiore ui fieri putāt diebus septimis: eosq; maxie ob
seruāt: quos ἡριτικουσ ἡκρισι μουσ .i. iudiciales appel
lāt ppter ea q̄ ut interpretatur Cornel. Celsus tunc de

A

ægris iudicatur. Hippocrates septimū quencq; diē ut
efficacissimum ap̄hendit: liber Galeni est de diebus
creticis siue criticis: quo septimum diē diebus oībus
iudi. salibus antecellere tradit potentia & nobilitate
Vex ut dies in morbis septimi maxime crisi id est
iudicatorii sunt: siue ut elegantius loquar decretorii:
Ita per omnem uitam septimus quisq; annus priculo
sus: Et uelut crisis est. Quem scriptores climacteri
cum quasi scalarium siue scāsilem nominant. Sed ex
his generhliaci difficilimos piculosissimosq; Clima
cteras duos perdidere: annum scilicet unde quinqu
gesimum: quē cōplent anni septies septeni: & ānum
sexa gesimum tertium: quē hebdomades nouē cōfici
unt: qui ab ægyptiis Androclas dictus est: ex eo qđ
omnem uiri substantiā frangat atq; debilitet: Cuius
mentionē facit & Firmicus maternus tertio mathe
seos. Et olī diuus Augustus epistola quadā gaudium
animi, testatus est: qđ tertium & sexagesimum annum
euasisset cōmunem seniorū oīum. Præter hæc sum
mus modus adolescendi humani corporis est septē
pedum. Et quibus inedia mori decretum est: septimo
demum die moriuntur. Adde qđ septem fuerūt specta
cula in orbe terrarum mirāda: qđ septem curricula lu
dorum circēsium solemnia: qđ septem duces ad oppu
gnādas thebas profecti: Et ut hæc tā longo repetita
pr̄ncipio ad rem nostram accomodentur: Septem
sapientes græciæ famigerati extitere: quibus nomen
istud dedit superior ætas: ut Ausonii uerbis utar nec

A

B

secuta sustulit: quorum nomina sunt hæc: Solon Ati-
cus: Chilon lacedæmonius: Cleobolus Lindius Tha-
les milesius: Bias priæneus: Pittacus mithileneus: Pe-
riander Corinthius. Hi non parum multa sapienter
& salubriter præcepere publicæ mortaliû utilitati pro-
spicientes. Ex quorum thesauris totidem aureas sen-
tentias: quot ipsi sunt sapientes. hodierno die prome-
mus orsi a Solone nomothetâ: hoc est legum condi-
tore clarissimo sapientissimoq;: Cui ut inquit Ausoni-
us: Fama septem sapientum palmam dedit.

Est igitur Solonis ista sententia: ac salutare docu-
mētū τέλος ὁρᾶν ἀκροῦ βίου hoc est spectare uitæ iu-
beo cunctos terminum: Id Cræso regi dictū omnes
homines sibi rictū putent: iubet Solon spectandum
esse finem uitæ. & ex eo beatos aut miseros mortales
dicēdos. Tanquam ante supremum diem beatus ne-
mo. dici merito possit Sententiæ Solonis subscribit
Ouidius illis uersibus uulgatissimis: Sed scilicet uli-
ma semper Expectanda dies homini est: diciq; bea-
tus Ante obitum nemo supremæq; funera debet. Itā
est profecto: ut inquit uerissime plinius. Alius de alio
iudicat dies: suprem⁹ de omnib⁹: ideoq; nulli credē-
dum est: & si uerum facere iudicium uolum⁹: ac repu-
diata omni fortunæ ambitione decernere: mortalium
nemo dicēdus est felix. Tu qui robore corporis & ua-
litudine p̄sperrima te beatū ducis respice uitæ termi-
nū: nescis quid uesper serus uehat. Namq; febricula:
uulnuscūlū: uipæ denticulus ulcusculum possunt uel

Milōis uires: uel Iunii ualentis lacertos: uel Rusticel-
li romani Herculis robur subneruare: & unius diecu-
læ spatio oēm qua prius si debas fortitudinem depo-
pulari. Quī tātulo cāu extingui potes: Et sicut Ana-
creon acino uuæ passæ strāgulari: Sicut fabius sena-
tor in lactis haustu uno pilo suffocari. Scito nihil fra-
gilius homīe esse: nihil imbecillius. Tu qui latifundia
ingentia possides: & diuitiaꝝ opulētis suffarcinatus
incedis ostentator insolēs: & iactāticulus spectā uitæ
exitū: Scito bona fortunæ mobilia eē: fluxa: instabilia
quæ prout repente dātur: sic etiā repente adimuntur
Cogita multos te ipso longe opulentiores aquā & pa-
nē emēdicasse: & ut Senecæ uerbis utar locuples es
nūquid Pompeio: cui defuit panis & aqua: qui fame
& siti periit. Tu qui fortunæ alumnus simo partum te
esse existimas: qui principatu & opibus polles: Cui
ex animi sententia cuncta prosperrime succedunt: si-
nem uitæ respicito: Cogita quod quiuis beatus uersa
fortunæ rota ante uesperam potest esse miserimus
Cogita multos in medio cursu florentium gloriarū
fuisse pessundatos: Et a summo culmine dignitatis
excussos: Ex beatissimis: ut uulgo credebantur: factos repē-
te miserimos. præsto sunt innumera elicitationis fluxæ
& fortunæ uariātis exempla. Ex quibus duo: aut sum-
mum tria ad præsens rettulisse suffecerit.

Dionysius Syracusanus gentium quondam ter-
ror regno deuolutus Corinthi ludum litterarium ex-
ercuit: seq; eo artificio sustentauit filius Persei mace-

A donū regis artem ferrariā ob quærendum docuit uin-
ctum: Verum ne longum faciā Cræsi lydorum re-
gis opulentissimi historiā breuiter summamq; per-
currā: ad hoc negociū prope peculiariter pertinentē.
Solon decēnali illa peregrinatiōe cum Sardis ad Cre-
sum peruenisset hospitaliter in regiā exceptus est: Et
cū iussu Cræsi oēs thesauri omnisq; regia suppellex
eius oculis contemplanda præberentur: Et cum ipse
rex omni ornatu pretiosissimo sese excoluisset: subli-
miq; in solio cultissim⁹ sedisset: ferunt interrogatum
Solonē ecquod formosius unquā spectaculum uidis-
set: Respondisse Gallos gallinaceos: phasianos: atq;
pauones se uidisse. naturali enim eos flore & inenar-
rabili formositate uestiri. Preterea: quod facit ad cau-
sam: Cræsus Solonem percontatus est quem homi-
num beatissimum: uel ut quidam tradunt quē homi-
nem se ipso beatiorem uidisset: Tunc Solō citra assen-
tionem omnem Tellum municipem suum se uidisse
respondit docens Tellum optimum uirū fuisse filiosq;
ac nepotes probatissimos: habuisse: qui cum itegerri-
me sanctissimeq; uixisset: & hoc eui qd̄ longissimum
mortales degunt feliciter traduxisset: pugnās strenue
pro patria hoste in fugā uerso mortem pulcherrimā
oppetierat. Iterū Cræso sciscitāte quemnā secundum
a Tello beatissimum uidisset: Cleobem inquit & Vi-
tonem: qui cum dies festus iunonis apud argiuos fo-
ret: opporreretq; matrem illoꝝ ad solemne sacrificium
curru uehi: morarenturq; iumenta: tunc ipsi iugum

iubentes: & uicariā boū opum obeūtes: in fanum ma-
trē aduexerūt: oībus tantā pietatē laude celebrātib⁹
Tunc mater p̄cata deū dicitur: ut illis premium daret
pprietate qđ maximū hōi dari posset a deo. post hāc
p̄cationem epulati cū parēte adole. cētes cum somno
se dedissent nō sunt āplius excitati inuentiq; sunt ma-
ne mortui: optiō genere mortis defuncti. Tunc Cræ-
sus idignabūdus cōturbatuq; a deo ne iquit o Solon
tibi p̄ nulla cōtēnitur nostra fœlicitas: ut ne priuatis
quidē uiris nos æquipandos ducas? Et Solō cuius in-
geniū minie erat adulationibus accōmodatū o Cræse
iquit calamitosus est hō: neq; āte obitū beatus ē dicē-
dus: Cū uiuētis fœlicitas: ut certantis uictoria īstabilis
īcertaq; sit: Et oīs rei oportet īspicere exitum: quo sic
euasura: quoniam multos deus: quibus fortuna sub-
scripserat arriseratq; paulisper: radicitus euerit. Hæc
cum Solon prope diuinitus differuisset: dimittitur
pro indocto despectissimōq;: qui bonis presētibus p̄-
termisissis iuberet spectandum uitæ terminum. Sed
quā uera foret Solonis sententia euentus ostēdit. Nā
que haud ita multo post Cræsus cum Cyro persarū
rege depugnans p̄lio superatur: capiturq;: atq; icēdio
destinatus pyræ flagranti superponitur. Tunc cum
mentem subiisset Solonis recordatio dictitanti ex ui-
uentibus beatū esse neminē: Ter ingenti sono excla-
mauit o Solon: Solon: qui interrogatus quam ciendi
solonis causam haberet seriem per omnē cuncta Cy-
o edisserit, miseratur ille uimq; fortunæ uidens cum

se quoq; hoīem eē nosceret laudat Solonē: Cresum
in amicis hēt: quē secū iubet reliquum qđ eēt uitæ de
gere. Ita uisus est Solon eadē orōne alterꝝ seruasse ex
regibus: cautiorē & prudentiorem alterꝝ reddidisse.
hæc ex Herodoto. Plutarcho. Laertio. Luciano. Au
sonio. M. Tullio cæteris. hinc exiit illud satyrici poe
tæ: Et cresum quē uox facunda Solonis: respicere ex
tremæ iussit spatia ultima uitæ. Secūdū hanc Solonis
sniam uidet̄ dici posse beatus clarissimus iuris con
sultorum & legalis doctrinæ thesaurus socer meus
Vincentius Paleotus: nunquā a me sine honoris præ
fatione nominandus qui animi dotibus cultissimus
diu inter legales professores obtinuit in hoc gymna
sio primatum. Stare aut̄ in fastigio: eē summi subse
lii uix quā dulce quā iucūdū sit sciunt illi qui eminet̄: qui
bus datū est in doctrinæ arce cōsistere. idem diuitias
bono mō ptas reliquit luculētas: quales inter felicitatis
munera numerat Plato: & metellus expetiuit: Dom⁹
uero Iurisconsulti cū sit totius oraculum ciuitatis: Ia
nua & uestibulū soceri mei perinde ac alterius. Mutii
Sceuolæ maxima quotidie frequentia consultorum ac
summorꝝ hoīum splendore celebrabatur. p̄cipi aut̄
placuisse cum maxima laus sit summusq; honos: so
cer meus illustrissimo principi nostro Io. Bentiuolo
a deo carus: a deo iucundus fuit: ut sine illo cœnare iu
cunde non posset ut edulia omnia sine illius cōdimen
tis insulsa ingratiq; saporis esse uiderentur. erat. n. fa
bulator elegantissimus: ac fandi dulcissimus: qui cun

ca principalis mētis nubila dictorū tempeſtuitate di-
ſcutteret: & facetosa urbanitate exhilararet: qui meri-
to uir oīum horarū dici poterat: id qđ de Aſinio Pol-
lione ſeriis lociſq; accōmodo dictum eſt. Ad hæc
cum omnis beatitas ſine ſobole māca ſit & mutila:
ut auctōr eſt Ariſtoteles in primo æthicorum: ex hac
quoq; pte ſocer meus felix cēſeri poteſt: qui cum ex
duabus uxoribus primariis femiis liberos ſex & tri-
ginta ſuſceperit: undecim ſuperſtites reliquit: & cum
meta uiuendi homini eſſe dicatur annus ſeptuageſi-
mus: cunq; felicitas ſit in felicitate mori ipſa hunc ter-
minum transcendens annos impleuit tres & ſeptua-
ginta: ſenioq; beatiffimo atq; honoratiſſimo degens
nuprime deceſſit alui profluuiō: quod gen⁹ mortis ſa-
ne leniſſimū eſt: quo & maximi romanorum impera-
tores obiere. Accessit & hic quoq; cumulus conſumā-
dæ hominis felicitati: ut feretrum ſubierint filii octo-
piētiffimi: ut paternum cadauer. in ædem diui Iacobi
ad ſepulchrum uſque humeris hora ueſpertina ex ritu
priſcorum deportauerint: miniſterio ueſpillonum ac
ſandapilatorum laudabiliter fungētes: quod uni Me-
tello macedonico contigiffe inter rara felicitatis hu-
manæ exempla memoratur: Libuit ex amoris affectu
qui potentiffimus eſt: quo ſocer genero parentis lo-
co eſt: in hoc diuerticulum non minus fauorabiliter
quam tempeſtiuiter excurrere: ut quē uiuētē reuerē-
ter colui: pieq; dilexi: eundem defunctum pro uirili p-
te cōmēdem poſteritati: quāquam uiuit uigetq; fama

doctrinarum: florēt: atq; ī māibus hēntur consultissima
ipsius rīsa. Sed cū ad mētionē defunctorū testemur:
ut inquit Plinus memoriā eorū a nobis nō sollicitari:
Iam ad ppositū redeamus. Ultra mundanū Deū pre
cātes ut manibus soceri tribuat certum ī cælo locum
ubi beati sēpiterno æuo pfruātur: ut ita iter īmortales
beatissime agat: sicut inter mortales felicissime uixit.
Aristoteles in priō Ethicorū Solonis hāc de spectan
do uitæ fine sniam reprobat reprecutitq; ut absurdā qui
beatos uiuentes dici debere autumat nō defunctos:
cū felicitas opatio qdā sit. Solonis & illæ sentētia sūt.
Rege cum prius didiceris regi: Rōnem ut ducē seq̄
re. Nolito malis cōgredi. Deos uenerare. pntes reue
rere. leges aranearū telis simillimas eē dicebat. Vt. n.
illas infirmiora aīalia tenere: ualentiora transmittere:
Ita his humiles & pauperes cōstrigi: diuites & p̄potē
tes nō alligari. Quidā hoc Anacharsi attribuunt. idem
eos: qui apud principem plurimum pollerent essent
que maxime fauorabiles calculis ratiocinatorū com
parare solebat: Nāq; ut illi iterdum maximum nume
rū interdū minimum designant: ita & illos prout prin
cipibus libitū fuerit: aliquādo illustres & inclytos ha
beri. Aliquando obscuros & ignobiles: Quandoq;
posse totū: quādoq; minimum. Cui consimile Orōtis
Artaxerxis generi apophthegma accepimus. Sed iam
tempus est ut primocurriculo decurso lae dæmoni
um cursorem spectemus: Quemadmodum celeritate
quādā peculiari ad metam festinabundus properet.

Laconibus sp breuiloquiū cordi fuit: qđ laconi /
smon uocant: unde chilon breuiloquus sic inqt γω
oi σαυτοϋ. Latine dr nosce te ipsum: siue ut interprať
diuus Hieronym⁹ scito te ipsum: hoc chilōis pceptū
tā salutare est: tanq; ad cūctos generaliter ptinēs: ut ī
tēplo apollinis delphici lris aureis consecratū merito
fuerit: ut & ipsi deo ascribat: qui consulenti ad beatita
tē quo itinere pueniret: si te inquit cognoueris. Igno
rantia. n. sui ut inquit Plato uolumine de legibus ter
tio pniciosa est. Plautus in pseudolo ait in foro uix de
cimus quisq; est: qui ipse sese nouerit a deo pauci sūt
qui nouerint semetipsos. Nos igitur in præsētia fece
rimus operaprecium si curiose trutinabimur atque
dispiciemus quemadmodum homo seipsum noscat.
Cuius sententiæ intellectus atq; interpretatio latissi
me diffunditur. Et ad res ppe sexcentas apposita est.

Solomon in cantico canticorū ad animam quasi
ad mulierem sub cōminatiōe loquens dicit. Nisi co
gnoueris temetipsam o pulchra inter mulieres. Ad
monetur anima ex Solomonis pcepto: ut noscat se
metipsam. ut impleat chilonis oraculū. γωσι σαυτοϋ
nosce te ipsum. dicitur aut aīa qui est hō uerus: & hō ī
terior ab ecclesiasticis scriptoribus nūcupatur. Agni
tionem sui cape si intelligit quid sit: & qualiter mouea
tur: id est quid in substantia: quid in affectibus hēat:
utrum sit sanguis ut Zeno credidit: An spiritus ut
Hippocrates: utrum ignis ut Hipparchus: an aer ut
anaximenes: An enthelechia ut Aristōteles. An eslē

A

B

τιαυτο κρητος idest se ipsum mouēs ut Plato: Vtrū
facta sit: an oīno a nullo sit facta: & si facta quō facta
utrum per traducem seminis corporalis ut origo eius
pariter cum origine corporis traducatur: quod sentit
Tertulianus: & idem sensisse Lactantium auuina
Ruffinus: An pfecta extrinsecus ueniens parato iam
& formato intra uterū genitalē corpori induatur: Et
utrum nuper creata ueniat i corpus: An prius & olim
facta ob aliquam cām ad corpus sumēdum uenire exi
stimetur: quid credidit Origines Adamantius. Ignora
tur enim quæ sit natura Animi: ut inquit Lucretius:
Et auctor est Lactantius: nōdum inter philosophos
conuenit quid sit anima: nec unquam fortasse conue
niet. Item homo cognoscit semetipsum quando dis
quirat an mortalis sit: & una cum corpore intereat: ut
Epicurei persuasissimū habuerunt: & Sadducei exi
stimabant: Bn immortalis: ut omnium nobilium phi
losophorum scholæ cōclamant: num aliud post mor
tem corpus assumat: quod Pythagoras asserit: & py
thagorici dogmatis assertores affirmant: apud quos
palingenesia id ē regeneratio & metempsychosis hoc
est transanimato celebrantur. Præterea cognoscit se
ipsum homo quando noscit quæ agenda sint: quæ
cauenda: quid sibi desit: quid abundet: quid emen
dādum ut uituperabile: quid seruandū sit ut laudabi
le. M. Tullius in prima Tusculana præceptum iquit
Apollinis quo monet ut se quisq; noscat: non præci
pit ut membra nostra: staturā figuramq; noscamus:

neq; nos corpora sumus: sed cū dicit nosce te hoc di-
cit nosce animum tuum: Nam corpus quasi uas est
animi aut aliquod receptaculum. ab animo tuo quic-
quid agitur: id agitur a te. Item in epistola ad quintum
fratrem. illud γυνώσκει σαυτον: noli putare ad arroganti-
am minuendam solum esse dictum: uerum etiam ut
bona nostra norimus. Item in quinto de finibus bo-
norum: iubet nos potius Apollo noscere nos metip-
sos. cognitio autem hæc est una: ut uim nostri corpo-
ris animiq; norimus: sequamurq; eam uitam: quæ re-
bus ipsis perfruatur. Plato in Charmide præceptum
hoc interpretatur nosce te ipsum: id est temperate ui-
ue tanquam se ipsum cognoscere temperantia quæ-
dam sit: Et ita homines templum ingredientes singu-
lari hac sententia deus alloquitur: nihil aliud præci-
piens. quam uiuere temperanter. Præterea illud γυνώσκει
σαυτον illum habet intellectum: ut norit quisq; quid
se potissimum deceat: quod ad omnem sexum ad cō-
ditiones omnis hominum referri potest. Tu qui prin-
ceps es: Cuius nutu cuncta geruntur: nosce te ipsum.
Cogita te esse ποιμεναλον hoc est pastorem popu-
lorum: cuius tutelæ salus subditorum cōmissa est. No-
scito Princeps te esse animam ciuitatis illam cor-
pus tuum. Te omni indulgentia fouere oportere ci-
ues tuos & reipublicæ magis quam priuatæ consu-
lere. Ut gubernatori cursus secundus: medico salus
imperatorii uictoria: sic principi & reipublicæ mode-
ratori beata ciuium uita proposita est: ut opibus

firma copiis locuples uirtute honesta sit. Olim legati
scytharū Alexādro magno dixerūt: si deus es tribueſ
mortalibus beneficia debes: non sua eripere: Sin autē
homo es id quod es semper esse te cogita. Stultum est
eorum meminisse ppter quæ tui obliuiscaris. Tu qui
magistratus es nosce te ipsum. intellige te gerere per
sonā ciuitatis debere: Et iura fidei tuæ esse commissa.
Tu scolastice qui legū: qui pontificii iures: qui philoso
phiæ: qui medicinæ qui eloquentiæ es candidatus: sci
to te ipsum: nosce te intus & incute ut dicitur: ingeni
um tuū solerter introspicce: & uide cui disciplinæ sis ido
neus. Nā scite præcipit oratius: Tu nihil inuita dices
A faciesq; Minerua id est aduersante & repugnante na
tura: ut interpretatur. M. Tullius. Olim Isocrates epho
rū discipulū a forensibus causis subduxit componen
dis historiis accommodatiorem ratus. male enim respō
dent coacta ingenia. reluctante natura irritus est la
bor. Ideoq; ut monet Seneca: inclinandum est eo:
quo te uis ingenii refert: hinc probari accepimus Ala
bādēsem apolloniū: qui cum mercede doceret: tamē
nō patiebatur eos quos iudicabat nō posse oratores
euadere operam apud se perdere. dimittebatq;: & ad
quā quēq; artem putabat esse aptū: ad eam impellere
atq; hortari solebat. Scriptor in omni genere doctri
narū noscat semetipsum & ingenii sui uires antē ppē
dat: & ut salubriter præcipit orati⁹. quid ferē recufent
quid ualeant humeri diu secum uerset. qua in re diū
boni quā multi peccant atq; cecutiunt: qui nec se satis

noscunt nec sua. Tu qui inhias honores: ambis præfe-
 cturas nosce te: & dic tecū nūquid sis dignus illis fa-
 scibus: ad quos tam sitienter anhelas. Recordare id
 quod olim dixit Metellus Mario: quem ad consulatū
 festinantem & quod id missionem flagitantem monuit
 ne super fortunam animum gereret. Nō omnia om-
 nibus cupienda esse. debere illi res suas placere. Opi-
 fices: cerdones norint semetipsos. meminere tene-
 re se intra pelliculam. Et ut inquit ille in propria pelle
 quiescere. Sator ne supra crepidam iudicet: ut præcepit
 Apelles. Quod medicorum est, præmittant medici: tra-
 ctent fabrika fabri. Naturæ noscat semina quisque suæ.
 unusquisque sua nouerit ire uia: & ut uetus uerbum est:
 Quam quisque nouit artē in hac se exerceat. Sulmonē
 sis poeta in libris de arte huiusce oraculi sic meminit:
 Fama celebrata per orbem Littera cognosci quæ sibi quæque
 iubet. Vbi monet iuuenes ut in amatoria palæstra no-
 rint semetipsos. Nam qui sibi notus erit solus sapienter
 amabit. Satyrographus e cælo descendisse perdidit. hoc
 γυναι σαυτον. Quod præcipit intimis præcordiis esse figen-
 dum & memori seruandum pectore: siue coniugium quæras:
 siue causam agas: siue senator esse uelis. Neque enim lori-
 cam poscit Achilles Therites. quin et si quid empturus
 es nosce te: nec multum cupias qui piscis est præciosissimus:
 cum sit tibi gobio tantum in oculis. buccæ noscenda
 est mensura suæ seruandaque rebus tam magnis quam
 minimis. uersiculus græcus est uice prouerbii cele-
 bratus. το γυναι σαυτον σαυ ταχου εστι χριστιμου quæ signi-

ficat nosce se ipsum ubiq; esse frugiferū. Et nullū me-
hercule pōt esse p̄ceptū conducibilius: & quod ī uni-
uersum ad omnia melius accōmodari possit quā hoc.
Quod si unusquisq; uestrum: in omnibus actionibus
suis habuerit in memoria atq; in pectore: pleraq; age-
tis utilius inoffensiusq;. Chilonis & illæ sententiæ ce-
lebrantur. In uia non festinandum. Interloquendum
non agitandam manum: quoniam id uecordiæ spe-
cimen est. Linguā in conuiuio continendā. Dānū po-
tius quā tutpe lucrū eligendū: Iracundiā supandam.

Sed iā a Chilonis curriculo ad Cleobulum stadio-
dromon trāseamus. is igitur snīam illā bracteātam &
uere aureā condidit *οπισον μετρον*. Quod latine inter-
pretatur optimus est modus. huc p̄tinet illud quoq;
græce dictū. *μηδεν αγρα*: id est nequid nimis: quod tā
celebre factū est: ut comico quoq; Terentij uersiculo
exp̄ssum sit: id arbitror apprime in uita esse utile: ne-
quid nimis. Plinius chilonis p̄ceptū eē autumat nihil
nimium cupere: Sed id siue ab hoc siue ab illo dictum
sit par̄ refert et nihil ad nos: dūmō cōstet dictum esse
& sapiēter & a sapiēte. Porro autē quid sapiētis: quid
salubrius p̄cipi pōt: quā modū esse optimū. eūq; in re-
bus oībus custodiendum. Nā loquēdi & tacendi: uigi-
landi & dormiendi optimus est modus. studia labo-
res: cultus: supellex: deniq; quicquid ī oī uita ē modum
istum mediocritatēq; requirant: tāquā rē rerū oīum op-
timā saluberrimāq;. Plinius p̄nciosissimum esse iquit
in oī uita quod nimium Plautus in penulo modus oī

bus in rebus sors optimus est habitu: nimia oia ni-
mum exhibet negocium hoibus ex se. Plini9 minor.
Optimus inquit modus e. quis negat? Quintilianus
in quarto: modus ubiq; custodiendus e Plato in Me-
nexeno p̄cipit pendum esse ueteri prouerbio quod e
μηδεν αγαυ: idest nihil nimis: ut siue pecunias ho na
cisca ac filios: siue amittat: neq; laetitia imodica ex-
ultet: neq; dolor nimio coflictet: Philosophi tradunt
uirtutes esse mediocritas: quod graece dicunt. Τασ α-
ρετα μεσοτητα εινα Aristoteles i ethicis quid aliud do-
cet qua uirtute ee mediocritate i meditullio excessus
ac defectus collocata: ut quicquid a modo medioq;
recedit in inter uitia sit annumerandum. quod oratius
poeticis numeris eleganter complexus est: Virtus e
medium uiciorum & utriq; reductum. Item in sermo-
nibus. Est modus in rebus sunt certi deniq; fines.
Quos ultra citraq; nequit consistere rectum. Scho-
la omnis eruditorum clamat cuncta ferme ad medio-
critatem referenda: qua merito aurea appellat: qua
oratiano praconio sic extollitur. Aurea quisquis me-
diocritatem deligit tutus caret obsoleti sordibus tecti
caret inuideda sobrius. aula marc9 Tullius mediocri-
tate i uestita sicut i plerisq; reb9 optima ee p̄cipit hic
nimis Hesiodus dimidium pl9 toto ee itelligi uoluit
cu ait πλεον ημισ υπαντοσ q̄ uidelicet moderatu imo-
derato meli9 e: & ita plato enodat hesiodicu scriptu
q̄ libro tertio d̄ legib9 & i q̄rto de repu. scribit rectis-
sime dictum ee ab hesiodo dimidium pl9 ee qua totu

quãdo uidelicet totum cõprehendere noxiũ est: dimi-
dium uero tẽperate se habet: docetq; p̄cipatum mo-
derate constituendum esse & ad mediocritatem redi-
gendum. Cõsimiliter Aristoteles i quarto politicorũ
dimidium esse plus, toto docet, ex eo qđ gubernatio
moderata durabilior est & melior quã immoderata.
Extat i appẽdicula cõmẽtariorũ nostrorũ i trãquillũ in-
terp̄tatio explicacior sup hoc hesiodi paradoxotato.
Quod moderatũ imoderato anteponẽdũ & optius i
p̄cipatu modus sit euidenter ostendit exẽplum Theo-
põpi dignum memoratu: qui cũ esset Rex sparthão-
rum ephoros primus instituit: Qui ita regia potestati
A apđ lacedæmonios oppositi sũt: sicut apđ Romanos
Tribuni plebis consulari i perio obices & refractarii
opponebãt. ob id cũ uxor maritũ criminaret dicens
eũ relicturum filiis minorẽ potestatẽ: ferẽ Theopõpũ
laudabilẽ uocem emisisse: Relinquã inquit minorem
B filiis potestatẽ o uxor sed diuturniorẽ. hoc idẽ sensit
Alexãder Romanorũ i peratorũ moderatissimus: qui
cũ ei mater Mãnea & uxor memia nimia ciuilitatem
ac moderationẽ i p̄cipatu agẽdo obiectarent & sæ-
pe dicerẽt: molliorẽ tibi potestatẽ & cõtẽptibiliorẽ im-
pii fecisti: Scite respõdit: sed securiorẽ atq; diuturnio-
rẽ. huic dies nũquã trãsit: quo nõ aliqd mãsuetũ: ciui-
le: piũ fecerit: qui ueluti sniam illã p̄bãt. quã dicitur.
moderata durant. Tantæ fuit moderationis ut omni-
bus se blãdum affabilẽq; p̄beret. Aristoteles in pro-
blematis ad medicũ pertinẽtibus secũda inquit ua-

tudo mediocritas quedā ē frigido & calido: hūido: &
siccō: ex quibus corpora mortaliū cōpacta sunt. Tem
peratis & mediocritate quadā cōgruētibus: quorū de
fectus: uel excessus morbos gignit ut medici tradūt.
Et ut auctor est Plato ī Timeo elementa siue princi
pia ex quibus constamus: per excessum defectūq; ex
proprio loco in alienum translata intestinam quandā
seditionem & ægritudines inferunt: Inde enim fit ut
immodice aut calefant frigida: aut madescāt arida.
Et cætera omnia similiter permutentur. Et ita medio
critate ac temperamento de corporibus subducto
mutationes uariæ: morbi: corruptiones prope īfinitæ
irroborent atq; inualescant. Huius platonice senten
tiæ testimonium citat Galenus in primo de elemen
tis: cui subscribit schola medicorū. Et cor. celsus asti
pulatur: qui sic refert in primo. ex quattuor principi
is uel superans aliquid uel deficiens aduersam ualitu
dinem creat. Columella quoque libro quarto agrico
lationis opus est inquit inter has tam diuersas iæqua
litates magno temperamento: quod in corporibus
nostris quoque desideratur: quorum bona ualitudo
calidi & frigidi: humidi: & aridi: densi & rari cer
to & quasi exanimato modo continetur. Galenus
in libris complexionum. Complexionem æquabilē
ac moderatam dicit esse optimā. Nō me præterit cau
sas morborū plurifarias a medicis pponi: quarū alias
uocāt abditas alias euidentes: & Hippocrates in libro
de flatibus spiritū morborū oīum patrē & auum nun

cupat: uerū ex cūctis id colligitur qđ initio ppositū ē
sanitatē mediocritate subsistere: optimū esse in rebus
humanis modū: immoderata reprehensibilia: qđ adeo
uerū est: ut sapiens insipientis æquus iniqui nomē se-
rat ultra quā satis est uirtutem si petat ipsam: ut ex res-
mediis uitia fiāt si nimia & imōdrata sit medicīa. Qua
propter diligēter etiā atq; etiā caueant medici: qui ui-
tæ nræ necisq; imperatores sunt ne ī potionibus me-
dicamentorū ppinādis excedant modū: ut catapotia
ut alexipharmaca: ut antidota mixturis rerū medica-
rū salutarī tempamento cōpositis ppinentur: ut poti-
us ītra modum medicina salutariter coherceatur quā
supra modū lætaliter exuberet. Error enim ī medico
postiferus est: nec patitur emendationem: & ut au-
ctor est Galenns in primo simpliciū. Medici errantes
præcipitauerunt secū gentes innumeras. Cibus quo
alimur & sustentamur noxius sit corpori & exitia-
bilis si sit immodicus. Venæ: ut auctor est Cato por-
tius: sufflate ex cibo non possunt perspirare in toto
corpore: unde aliquis morbus nascitur. Et ut refert
Io. Chrysostomus: quod in decretis quoq; cāonicis
repetitum est. Abundantia cibi morbum facit: & mo-
lestias ingerit: & ægrotudines generat. proinde salu-
tariter præcipit Auicenna inter classicios medicos cla-
rissimus ita surgendum a mensa ut reliquæ appeten-
tiæ adhuc super sint. Vino quo uires: sanguis: colos
hominum alunt: cuius utilitatē Asclepiades uix deoꝝ
potentia æquari posse pronunciauit nihil pficiōsius:

ut iquit uerissime Plinius si modus absit. Idem alibi uelut ex oraculo cecinit multo utilissimam esse temperantiam in cibis: Item inter medicinas ab homine pendentes esse ait abstinere a cibo nimio aut potu. Vio modico nerui iuuantur: copiosior laeduntur: sic & oculi. quid multa? Adeo antiqui modum esse optimum in rebus crediderunt: ut in agricolatione: in qua quanto quis maiora possidet latifundia tanto fortunatior censetur: modum agri imprimis seruandum putauerint. quippe ita esse censebant satius esse minus serere & melius arare: super quo lucius columella omnis rusticationis consultissimus sic scribit: Nos ad caetera praecipua illud adiicimus quod sapiens unus de septem in perpetuum posteritati pronunciauit adhibendum modum mensuramque rebus: idque: ut non solum aliud acturis: sed & agrum paraturis dictum intelligat: Ne maiorem fundum quam ratio calculorum patitur emere uelit. In eadem sententia uirgilium fuisse animaduerto ita precipientem: Laudato igitur rura exiguum colito. Plini quoque noster cui nihil incertatum nihil inexpectatum fuit iudicio iquit modum rerum omnium utilissimum: Quin etiam iurisconsulti modum in suppliciis decernendis probantes salubriter precepunt poenas interpretatione legum molliendas: moderandasque potius esse quam exaspandas. igitur ne immodici immoderatique iudicemur: claudamur modum optimum utilissimumque esse rerum omnium concinentes cum Sidonio Apollinari. Lindie quod cleobule canis modus optimus esto. Item Lindie tu Cleobule iubes modus omnibus ut sit. Inter cleo

buli sententias celebriores & illæ sunt. Ingratus ne
sis. Amicos beneficiis fouendos: inimicos amicos fa-
ciendos. Ante quã domo quis exeat quid actur⁹ sit se-
cum cogitet: Rursus cum redierit quid egerit reme-
tiatur. Vxorem comparem eligendam. Audiendi ma-
gis quã loquendi studiosum esse oportere.

A Subsequitur Quarto loco Thales milesius: qui si
Apuleio credimus ex septem illis sapientiæ memora-
tis uiris fuit facile p̄cipuus: utpote qui Geometriæ pri-
mus repertor extiterit. Et naturæ rerum certissimus ex-
plorator. & astroꝝ peritissim⁹ cōtemplator: qui aquã
principiũ reg⁹ esse cēsuit: Cui Tripos ex p̄scripto ora-
culi datus ē: cū sapienti dandũ esse cecinisset. Is itaq̄
uadimonia perinde ac noxia præcipit fugienda: cuius
hæc sunt uerba. εγγυα παρα δατη latine dī. sp̄ode no-
xa p̄sto ē: per mille possum ut ausonii uerbis utar cur-
rere exempla ut p̄bē p̄des: uadesq̄ penitudinis: reos:
sed nolo nominatim quenquã dicerē: sibi quisq̄ uestrũ
dicat & secũ putet: spondere quantis damno tuerit &
malo. Plinius inquit comitem æris alieni atq̄ litis esse
sponsionē. Eamq̄ sn̄iam assignat chiloni lacedæmo-
nio: sunt nō parũ multi codices pliniani in quibus nō
sponsionē legas sed miseriam utraq̄ lectio suos asser-
tores habet. Plato in charmide inscripta esse p̄ apol-
linis delphici templo testatur: Tria hæc p̄cepta: No-
sce se quenq̄: nihil nimis: Et sponsioni adiuncta in cō-
moda. Laertius Diogenes chilonis inquit hæc sentē-
tiola est: sponsioni non deesset iacturam. Sed pleriq̄

omnes eam assignant ascribuntque Thaleti: Quod & nos sequimur: De quo Sidonius apollinaris Thales mileto genitus uadimonia culpat: Et aliubi: Mileto quod Crete Thales uadimonia damnas: ex hoc saluberrimo precepto admonemur cauere a sponsonibus: ne uerborum obligationibus uinciamur: ne pdes: uades: sponsores: quod detrimentosum est: efficiamur: multos redegit ad icitas & egestatem formula illa stipulationis: Mihi decem dabis? dabo. Mihi decem dare sponde? spondeo. hoc est illud danosum uerbum: de quo intellexit Ouidius illo uersiculo: Vnius ut uerbi grandia damna ferat. hæc est plautina stipulatio ex pseudolo: ubi senex stipulatur uerbis ita conceptis: Viginti minas dabin? Respondet leno dabuntur: & ita ex hoc uerbo obligatus uiginti minas soluere cogitur. Vnde mox quæritabundus dolenter infit.

Auferetur id præmiu a me quod promisi p iocum: Cauete ergo hoc uerbum spondeo. cui comes est noxa. siue iactura. Cauete a stipulatione. quæ obligat promissores. quæ ut diffinit pomponius iuris consultus titulo de uerborum obligationibus est uerborum conceptio: quibus is qui interrogatur daturum facturum uel id quod interrogatus est spondet. pragmatici homines in callido uersutoque iure solentes. quorum aucupia sunt uerborum syllabarumque tendiculæ omnibus præceptis historiis uersibus cauere iubent & uerant credere: Alterum se facere ait. Marcus Tullius ut scilicet caueat. Alterum ut non credat se facere nõ

posse: Vos utrūq; facite diligēter caue: nec temere
credite. Nā qui uī cauet ne decipiatur: ut inquit plau-
tinus senex: uix cauet cum etiam cauet: etiam cū cauis-
se ratus est: Sæpe is cautor captus est. Apud Liuium
ait Philippus macedonum rex non oīum se fidei cre-
dere. Cauendi autem credendiq; itellectus multiplex
est: & ad multa protenditur. uerbum illud uetus: non
putaram: in omni negotio turpe est. Cuius comitem
scitote esse pœnitentiā. Subit hac in parte admirari pri-
scorum diligētia: qui reos dici uoluerūt eos: qui quid
pmisissent spopōdissent. Caueamus ergo ne p spō-
sionē in numero reorū habeamur. Ne unius uerbi flu-
ctu in dispēdii scopulū illidamur. Thaletis & illæ sen-
tentiæ circūferunt. Antiquissimū oīum esse deū: pul-
cherrimū mundū: uelocissimū mentē quæ per uniuersa
discurrat sapientissimū tēpus: quo oīa inueniantur
Idem triū maxime reorū causa gratias sese agere naturæ
dicebat quod homo & non bellua: q; uir & non fœ-
mina: q; græcus natus esset & non barbarus.

A Sed iā peracto quarto curriculo. Quintum decur-
ramus: cui⁹ quadrigarius ac ductor est Bias prienēsis:
is olim filio ad ægyptios pficiscēti pcepit: ut εφοι Διο
πρὸς γηρῶσ: id est uiaticū ad senectutem sibi compara-
ret: uirtutem nimirum pro uiatico intelligas: quæ so-
la est certa ac uera possessio. Idem cum patriam prie-
nam cœpisset hostis cæteris multa de suis rebus dūm
fugiunt asportantibus admonitus a quodā ut idē ipse
faceret: ego uero inquit facio: nā oīa mecū in eū porto.

Huius itaq; biantis est illa sententia: *οἱ πολλοὶ κακοὶ* la-
tine dicitur plures sunt mali. quā sit hoc uero ueri⁹ ho-
mo nemo gnarus sciusq; rerum humanarum est qui
ambigat Deteriorum magna natio est: ut inquit ueris-
sime Cicero: boni uero singulares. **A** Omne tempus
Clodios ut Senecæ uerbis utar: non omne Cato-
nes fert. ad deteriora faciles sumus: & Catilinam ut
ait satyrographus quocunq; in populo uideas quocū-
que sub axe: sed nec brutus erit bruti nec auunculus
usquam: Rari quippe boni numero uix sunt totidem
quot thebarum portæ uel diuitiis ostia nili.

Apud sodomitas ut canonicæ scripturæ prodiderūt.
Decem boni iuuenti non sunt. Quorum bonitate
improbiorum uiciositas sustentari posset: Mores bo-
ni ut inquit Plautus in trinummo sunt intermortui:
Mores uero mali quasi herba irrigua succreuerunt
uberrime. Cum uideris forum multitudine refertum
& septa concursu omnis frequentia plena: scito illic
tantundem esse uiciorum quātum hominum. omnia
uiciis ac sceleribus plena sunt: mali inter malos uiui-
mus. Nobiscum bene agitur si inter pessimos non si-
mus. Quoties uirum bonum uidere contingit: illi
assurgito: illi caput aperito: illum ut deum colito. uia
uiciorum lata est: & decliuis: & ideo cunctis peruia.
uia uirtutis angusta: cliuosa senticosa: & ideo paucis-
simis patens. Fimbria olim iudex electus in causa
pinthiæ: qui sponsionē fecerat: quod uir bonus eēt:
iudicatu illo supsedidit dicens nō liquet: Quoniam ut

uir bonus aliquis sit: ea res innumerabilibus officiis
& laudibus continetur. & ut dicere solebat pittachus
A p̄difficile ē bonū esse quidā malos interpretantur imperi-
tos & barbaros: qui ius æquum sacros mores negli-
gūt: Tāquā plures dixerit Bias eē impitos ac iniquos:
Quod euidentissime planum est. quotus enī quisq;
aut peritus aut pitæ est affectator: quotus quisq; stu-
det īgeniis disciplinis: imperitia atq; barbaria hoc tem-
pore grassatur & uiget: explosa eliminataq; eruditioe
atq; humanitate: Idiotis ludibrio sunt: si qui sunt boni
Impiti ī honore sunt atq; existimatione: periti probro
atq; cauillis obnoxii esse ceperunt: Magna est ut dice-
bat Tusculanus Cato uirtutis incuria. Si mali imperi-
ti boni consequenter periti dicentur: & quis nō uidet
inter mille uix millesimum bonū hoc est pitum meri-
to dici posse? Malos ab antiquis pro uilissimis dictos
eē docet plinius sic ascribens: Quonam modo iquit
utilissime coluntur agri? Ex oraculo: scilicet malis ac
bonis. Itaq; cum ab aui dicerent malos intelligere uo-
luisse uilissimos. Quod si mali ex hoc pliniano inter-
pretamento pro uilibus accipiuntur: quis non uidet
plures esse uiliores: despectiores sordidiores?
Quisquilias hominum & retrimenta? Exemplis res
nō eget: quæ luce clarior est. Nos quoquomodo ma-
li dicantur: siue improbi: siue imperiti: siue uiles. Ela-
boremus: cōtendamus: enitamur: ne inter malos enu-
meremur: ut sententia Biantis uanidica & mendax
comprobetur in nobis. Immo enixe curemus ut si

mus potius similes sacerdotibus Aegypti: quos piro
mas uocant. Est autem piromis græca lingua καλὸς
καγαθὸς, idest honestus & bonus. Hic idē Bias dice
re solebat: malle se iter inimicos iudicare: quā iter ami
cos. quippe ex amicis alteri prorsus futurū inimicum.
Ex inimicis autē alterum amicum. Idem interrogat⁹.
quid nā faciens homo delectaretur. lucrans inquit.

Sexto Curiculo prodeat ad cursuram Pittac⁹ Mi
thyleneus: qui phrynonē Atheniēsium ducem mono
machia hoc est singulari certamine cōgressus intere
mit: cū istar reriarū rete emissio illum implicasset. hu
iusce pictaci illa ē celebrata snīa. γυναικίον latine
dicitur. noris temp⁹ uel noris oportunitatem siue tē
pestiuitatem. Romana uox est ueni ī tempore. Inter
pretatio huiusce sapientissimi dicti saluberrima est:
ut scilicet norimus ī rebus agēdis obseruemusq; op
portunitatem: ut in tempore cuncta agrediamur. Te
rētī⁹ regū osūm esse primum tēpus ait: Reputent cun
cti ut uerbis Ausonii utar quotus offensam incidat:
spectata cui nō fuerit oportunitas. Medicus in dāda
ægroto medicina norit καίρον: idest tempestiuitatē
Nam ut inquit ille: Tēporibus medicina ualet. Con
tra nihil est in morbis magis periculosum nec ma
gis perniciosum quam immatura medicina: qđ & me
morat Senecā in libro ad Albinam matrem de con
solatione: præcipit Plinius noster cauendum ne ex re
mediis uitia fiant. Quod euenit nimia aut intem
pestiua medicina. Nolo commemorare quā multi ita

pereāt dum intempestiua pharmaca propinantur. In
cibo quoq; dando o medice γυναικαιρον nosce qñ
tempestiuum est. Nā ut uerissime scribit Corne. Cel-
sus optimum medicamentum est opportune cib⁹ da-
tus: qui quādo dari debeat inter medicos non satis cō-
stat. Notum est illud Ouidianum: ipsa leget tempus
medici quoq; tempora seruant: καιρος idest tempe-
stiuitas tantum pollet ut uinum quod alioqui noxium
est languentibus in tempore datū medeatur. Quod
Ouidius quoq; planissime significat illo uersu: Data
tempore profunt: Et data non apto tempore uina no-
cent: huius rei obseruationem probe callebat Ascle-
piades: qui primus uino opitulari inuenit dando scili-
cet κατὰ καιρον idest ī tempore: q unū de uino dādo
uolumē dedit. Hippocrates ī aphorismis & Galen⁹
libro sexto simpliciū docens dolores oculorum uino
meraco solui: quod ita interpretamur: si tempestiuite-
detur. Tu qui aditus faciles ad principem quæris: cu-
pisq; uoti compos euadere γυναικαιρον noris oppor-
tunitatem: & quæ mollissima fandi tempora: Cuius p-
cepti gnarus poeta sic cecinit: Sola uiri molles aditus
& tēpora noras. Plautus opportunitatē inuēs effica-
cissimā eē ī rebus ait in pseudolo: ipsa mihi opportuni-
tas nō potuit oportunius aduenire. Item in menech-
mis no potuisti magis p tempus mihi aduenir quā ad-
uenis. Ita ego soleo: commoditatis omnis articulos
scio. historici prodiderūt Vespanium id temporis fuis-
se facillimum indulgentissimumq;: quo in balneum

tricliniūq; transibat: eaq; momenta atq; occasionum
domesticos ad aliquid petendum magnopere captas
se. Consimiliter uos qui uultis apud principem impe
trabiles esse captate id tempus: quo remissior hilarior
indulgentior esse solet. Scitote plus pollere tempesti
uitatem: hāc ad successus petitionum: quā adipem leo
nis: quā sanguinem basilisci: quā spondylon draconis
quā anguinum dryudarum ouum: cæteraq; id genus
promissa magicæ uanitatis. Contra non parum multi
intempestiue interpellantes merito repulsam patiun
tur. Quibus illud Nasonis dici potest. Non adiit ap
te nō legit idonea credo tempora. Oratius probe cal
lens quantū καιροσ. idest opportunitas polleat sic scri
bit. Nisi dextro tempore flacci uerba per attentam nō
ibunt Cæsaris aurem. idem mittens Augusto librum
monet portitorem ut tempestiuiter a deat uidelicet. Si
ualidus si lætus erit: si dēiq; poscet. Qui fabricam ma
teriariam tractas: qui contignatiōes domi struis γυνω
σθαι καιρον quando tempestiua sit ad cedendum materi
es: quam cedi tempestiuum esse luna senescente Plini
us: Columella: Palladius: Vegetius: Cæteri tradide
runt. Præterea tempestiue materies cedit a primo au
tumno ad faonium: ut docet Vietruuius. A solstitio
ad brumam: ut præcipit Cato per uet arbores intem
pestiue ceduntur: cum id tempus sint prægnantes: &
consequenter imbecillæ: sicut etiā corpora muliebria
cum conceperint iudicantur infirma. Tempestiuiter
materies sit firma ac durabilis in structuris: neq; pan

dationibus obnoxia est. Cōuenit aut̄ inter eruditos
utilissime cerni in coitu lunæ: quē diem alii interlu-
nium: alii inter mēstruum: alii lunæ silētis appellant.
Quod si cōpetant coitus in nouissimum diē brumæ
illā æternam futurā materiā spondēt. apud antiquos
primo punico bello: Classis Duillii imperatoris ab ar-
bore excisa sexagesimo die nauigauit: secundo quo-
q; punico bello classis Scipionis quadagesimo die
a securi nauigauit. Tantum tempestiuitas in cedenda
materie pollet. Quæret fortasse curiosus auditor cur
materiam tam sæpe noīauerim: nusquā lignū. si quis
ē qui id quæret: ille sciat consulto me id fecisse & sciē-
ter: atq; ex latinitatis elegantia. Nāq; ut ex libris iuris
consultorū didicimus & docet Vlpianus de legatis
tertio: lignum dicitur quicquid cōburēdi causa paratū
est: Materia uero: q̄ ad ædificandum fulciendumq;
necessaria est: ideoq; lignis legatis arbores materiae
cā succisas non deberi. Idem iurisconsulti titulo de ti-
gno iniuncto & titulo de uerbor; significatōe docent
appellatione tigni materiam oēm cōtineri ex qua ædi-
ficiū constet. De materia siue materie in hoc signifi-
catu scatēt uolūina eruditor;: inde materiatio & ma-
teriatura uictruuio. Inde fabrica materiaria Plinio p
tignaria: Cuius inuentor fuit Dædalus: huic ipse, fa-
ber tignarius eleganti uocabulo dictus a plauto ma-
teriarius. sed iā tempus est ut ex uia in semitam regre-
diamur. Qui emit: uendit: negociatur: noscat καιρῶν
id est oportunitatem. Emptor captet tempus ut emat

paruo: uenditor ut uendat magno: Et enī ut præcipit:
M. Varro tunc uendas cum caritas est, negociator
ut cum lucro mercaturam exercent: obeatq; ora re-
rum uenialium. Amator amicam in tempore accedat
cum tempestiuum est: Cum læta puellæ mens & ani-
mus ad ueneria propensior: Agricola omnem rusti-
cationem κατὰ καιρον id est in tempore exercent. Nam
ut inquit poeta: Frigidus agricolam si quando conti-
net himber malta forent que mox cælo properanda
sereno: maturare datur. Messis: uindemia: oleitas: sa-
tiones: insitiones: propagationes tempestiuitate fiant.
Constat frumenta si tempestiue decisa sint: in horreo
grandescere. contra arbores ex in tempestiuo calore
aut gelatione sentire uredinē: Siderationem: Carbū-
culationem. Denique ut summam explicem omnis
actio: omnis uita suam exposcunt tempestiuitatem:
quam qui nouerit ille fortunatius pleraq; omnia aget
& commodius. Pittaci & illæ sententiæ sunt: Deposi-
tum cum acceperis redde. Amico nolī maledicere: nec
inimico quidem. pietatem colito. Frugi esto. Verita-
tem custodito. Quod facturus es ne dixeris. quia si fa-
cere nequueris rideberis. interrogatus quid infidum
esset: mare inquit. Item percunctanti quid esset opti-
mum respondit bene agere.

Superest septimum nouissimumq; curriculum:
quo decurso ad metam prouehemur. Cursor autem
progrediatur qui agmen cogit Periāder corinthius:
qui principibus summa ope enitendum suadebat ut

si tuto uellēt dominari beniuolētia nō armis stiparen-
tur. Ex eius penuario promptum est penus illud sci-
tissimi saporis μελετητο πᾶν id est meditationē eētō-
tum: quippe is solus rei gerēdæ est efficax: qui prius
omne negocium meditatur. Nam ut inquit elegāter
Aufonius locare sedes: bellum gerere: aut pellere: ma-
gnas modicasq; res etiam paruas quoque agere uo-
lentem meditari decet. Segniores oēs iceptis sumus:
meditatio si rei gerendæ defuit: cogitare oportet in re-
bus oībus quid gerendū sit. Et enim incogitātes fors
nō cōsiliū regit. Salustius dixit consulto opus esse:
& ubi consulueris mature factō. Temeritas stulta &
infelix est: ut inquit apud Titum Liuium Fabius Ma-
ximus: Consultatio meditatioq; rebus consulunt &
priuatis & publicis. Latinus Virgilianus i cognitan-
tiā improbans: meditationē probans sic inquit. O præ-
stans animi iuuenis quantum ipse feroci Virtute exu-
peras. tanto me impensius æquum est Consulere at-
que oēs metuentem expendere casus. illud Terentia-
num quis ignorat: omnia prius consilio quā armis ex-
periri decet. Romani annuos magistratus: quorum
maxima foret potestas creauere: Consulesq; appella-
uere: nimirum a consulendo tanquā consilio & con-
sultatione rectores administratoresq; rei publi. cun-
cta moderari debeāt. Quid pricipi magis expedit quā
habere cōsiliarios prudentes ac circumspectos: quo-
rum meditatione: consilio: consultatione cuncta ppē-
dat: libret: examinet: ut omnia fiant ad libellam &

normam: ne quid deliret amuffis? Agamemnon ho-
 mericus optat non decem similis Aiadis qui fortitudi-
 ne cēset. Sed consiliarios decē tales: quibus fuit Nestor. Sic.
 n. igt. τοιοῦτοι δεκάμοι συμφραδάμους εἰεν ἀχαιῶν
 Quod si acciderit non dubitat quin brevi Troia peri-
 tura sit: & enim magnæ res ut ait. M. Tullius gerun-
 tur consilio: ratione sententia. Vlyxes apud Ovidiū
 eludens aiadis stoliditatē inquit: Tu vires sine mente
 geris: mihi cura futuri est. Et mox paulo: Pectora sunt
 potiora manu vigor omnis in illis. Meditatōe cūcta
 fiunt meliora & factu faciliora: ut Vegetius docet.
 Græcum epigramma non hanc periantri de medi-
 tatione sententiā celebrat sed illam. χολουκρατεῖν
 Quod uerbum significat iræ temperandum esse.
 Quod præceptum & ipsum qua salubriter detur mor-
 talibus quis nō uidet? Cum ira breuis insania siue bre-
 uis furor sit: ut docti autumant: quā frenis moderari
 ac compescere non mediocris sapientiæ est. M. Tulli-
 us in epistola ad Quītum fratrem protreptica:horta-
 tur monet præcepit ut resistat iracundiæ: ut linguam in
 ira contineat: ut animo & orationi cum sit iratus mo-
 deretur: Nam si implicabiles iracundiæ sint: summa
 est acerbitas. Aiadem in mortem egit furor: In furorē
 ira. Cætera uicia impellūt animos: ira præcipitat. Ma-
 ximum remedium est iræ mora: atq; dilatio: ut pri-
 mus eius feruor relaxet. proinde Athenodori
 illud salutare præceptum habere cordi atque memo-
 riæ opere præcipium duco: qui Augusto Cæsari sic præ-

cepit : Cum ira te o Cæsar ceperit: nihil prius neque
A dixeris neque feceris: quâ ipsas uiginti quattuor litte-
ras elementarias tecum ipse percurrens . Tres sunt
affectus. qui omnes homines in omnia facinora pra-
cipites agunt: Ira: Cupiditas: Libido. Propterea poe-
tae tres furias esse dixerunt: quæ mentes hominum
B exagitant. Instar enim furiarum hi tres affectus iræ cu-
piditatis: libidinis mortales dementant: stimulis agi-
tant: furore perturbant. Stat quidem Aristoteles iræ
defensor ac propugnator dicens: iram calcar atque co-
tem esse uirtutis: Sed huic Aristotelicæ sententiæ re-
clamant ac refragantur. M. Tullius: Seneca cæteri:
a quibus proditum est iratos proprie dici exisse de po-
testate. id est de consilio: de ratione: de mente. Et cum
ira insania sit: negant utilem esse insaniam haud na-
turalem . Grammatici iram ab eo quod est ire dici
tradunt: eo quod a se eat qui irascitur & furit.
Qui ergo a se ipso abire non uult: nec mentis im-
pos fieri iam suffrenent: & hunc temporarium ani-
mi motum impotentissimum coerceat . Quæri so-
let quid ira distet ab iracundia: Scitote iram ex causa
nasci: Iracundiam de uicio multum irascentis: sic &
iratum iracundumque distigui: ut iratus ex causa sit:
Iracundus ex natura: & sicut ebrius differt ab ebrio-
so. Ita iratus ab iracundo. Namque ebriosum dici pro-
prie uolunt eum qui ebrietatis uicio obnoxius est:
Ebrium uero: qui interdum uino grauis sit & impos
sui: potest enim qui ebrius est. tunc primum esse nec

habere hoc uitiū: Et qui ebriosus est sæpe extra ebrietatem esse. Conſimiliter iratus poteſt eſſe non iracundus: Et iracundus qui iracundiæ obnoxius ſignificat poteſt aliquando iratus non eſſe. Cæterum quoquo modo etiam atq; etiam nobis cauendum eſt: ne iræ ne iracundiæ procliuitate rapiamur: ne irati ne iracundi ſimus. Quod uicium tam deforme eſt: ut fœda uiſu & horrenda fiat facies irascentium: ut flagrent oculi: ut capilli ſubrigantur: ut ore toto multus rubor erūpat: ut labra mordeantur. Dentes arietentur. poſſem infinita prope congerere pertinentia ad utranq; hęc Periandri Corynthii ſentētiam: qua dixit totum contineri meditatione: & iracundiam eſſe frenādā: ſed nos imenſum ſpatiis conſecimus æquor: & iam tempus equum ſumātia ſoluere colla. Iam decurſis ſeptenis curricula ad metam prouecti ſumus. Eiuſdem Periandri illæ quoq; ſententiæ ſunt: bona quies eſt: In rebus ſecundis eſto moderatus: in aduerſis prudens. Quodcunq; pollicitus fueris ſeruato: Non peccantes modo uerum q; peccare geſtantes punito.

Hic ē orbiculatus gyruſ ſeptem græciæ ſapientum: quorum nomina delphicus Apollo cum quæreretur quiſnam primus ſapientum foret: in orbe terti incidit iuſſit: ne primus eſſet ne uel imus quiſpiam. Habetis dicta ſapientū quæ ut inquit Socrates apud Platonem in phedro: nūquā ſunt contēnēda. habitus ſententias philoſophorum publice priuatimq; utiliſſimas: breues pariter & longas, breues in uerbis: lon

gas in sensu. Quorum cortex in medullam tegit obdu-
citq; succosiorum ueluti prodromon id est præcurso-
riam legitimi annuiq; curriculi nostri litterarii. In quo
epistolæ Plinii cum Valerio Flacco iunctim ibunt:
Et una ad metas per interuallatos cursus progredien-
tur. Erit opinor operæ pretium spectatorib; spectasse
horum cursorum gradus omnis uestigia: sudores:
anhelationes. hoc est erit fructuosum auditoribus
me præuio & interprete diligenter pensasse: ob-
seruasse: edidicisse in Plinio & Flacco elegantia: eru-
tione: schemata: Tropos: cæteraq; omne genus illu-
stramenta. Nos pro uirili parte elaborabimus: ut Plin-
ianæ epulæ & Flacci edulia nostris condituris con-
diantur: ut nostro embammate hoc est intinctu & cõ-
ditiõne fiant suauiora esculentioraq; faciantq; ad sto-
machum epulonum. Quod si quid duriusculum den-
tes offendet: id per nos mansum mollitumq; fiet. Ira
ut cum uoluptate deduci in uêtriculum transmittiq;
possit. Occurret fortassis hoc in loco curiosus au-
ditor: & mussitans dicet. bene quidem o orator & be-
ne dixisti. sed quorsum istud tam bene? quid istæc tã
longa de septem sapientibus explicatio ad Plinii epi-
stolas pertinet & Flacci argonautica? Quid manus si-
guli dum amphoram formare debet. urceum finxit?
Ego isti id quærenti ita breuiter libera uoce respon-
deo. O Auditor curiose nolito hinc ansam capere ca-
lumnian di: Scito premia in causis non parum mul-
tis maxime libera esse: & longe a materia duci: ut Iso-

crates & Gorgias apud græcos factitarunt: ut Salu-
stius Crispus apud nostros in bello Iugurthino & Ca-
tilinario nihil ad historiam pertinentibus principiis
orsus est: Denique in gymnasio libero libera est oratio:
libera lingua: dummodo citra maledictum euage-
tur: & citra fastidium. Principia undecumque ducta si
modo docte dicta sint laudem merentur: nec ratio-
nem semper reddere cogitur oratoriae dictionis ora-
tor: Maximeque si a secta deuius non aberrat.

Mos est causa perorata gratias agere Auditoribus:
uos pro gratiarum actione accipite tetrastichon: quo
septem sapientum precepta eodem ordine comple-
xi sumus: quo sunt explicata: ut ita facilius memoriae
atque animis uestris inhaerescant.

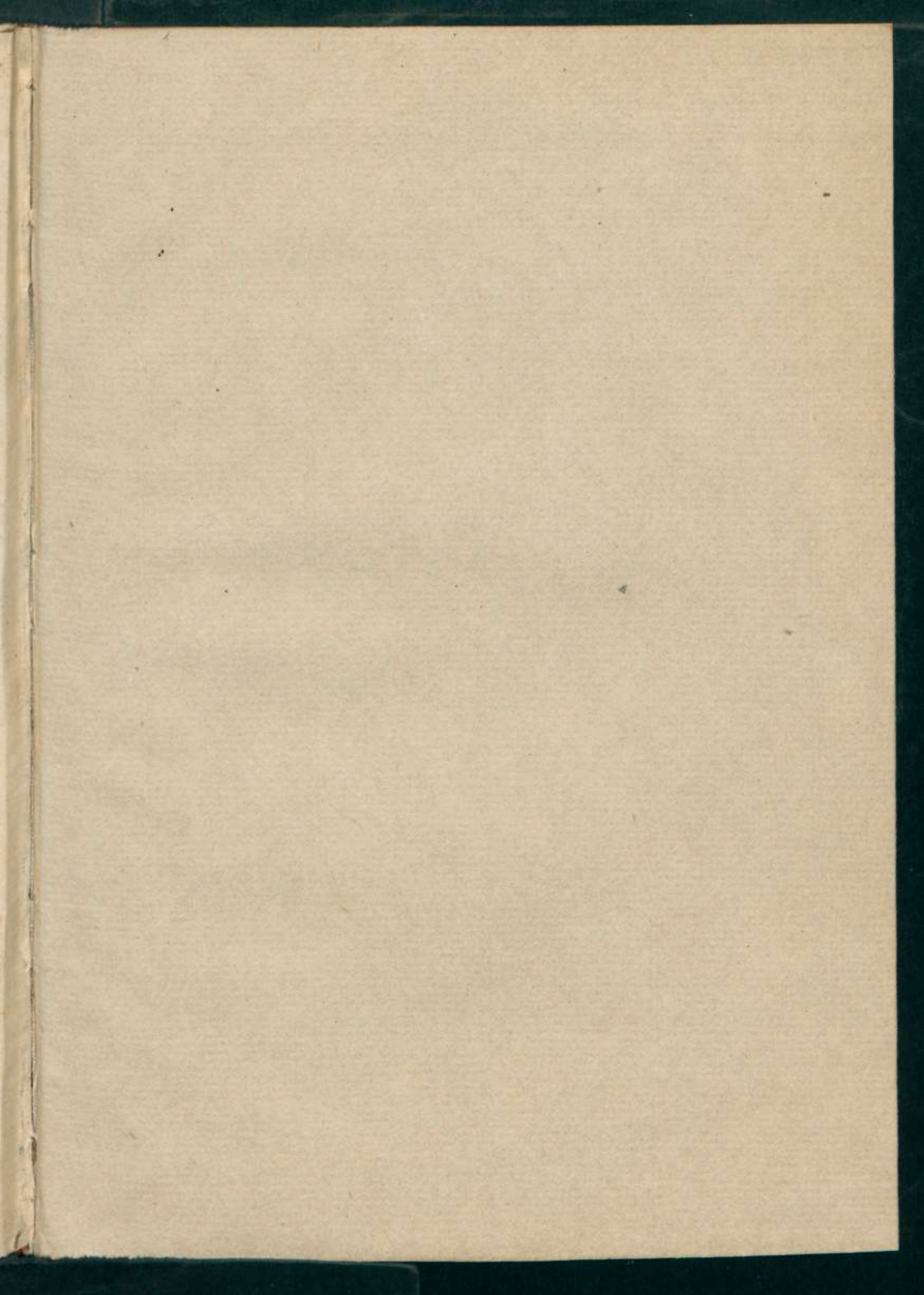
Respice finem uitae. Noscito te met.
Optima mensura est: sponso damna dabit.
Plures nempe mali. peridonea tempora nosce.
consilium. cum ratione Regit.

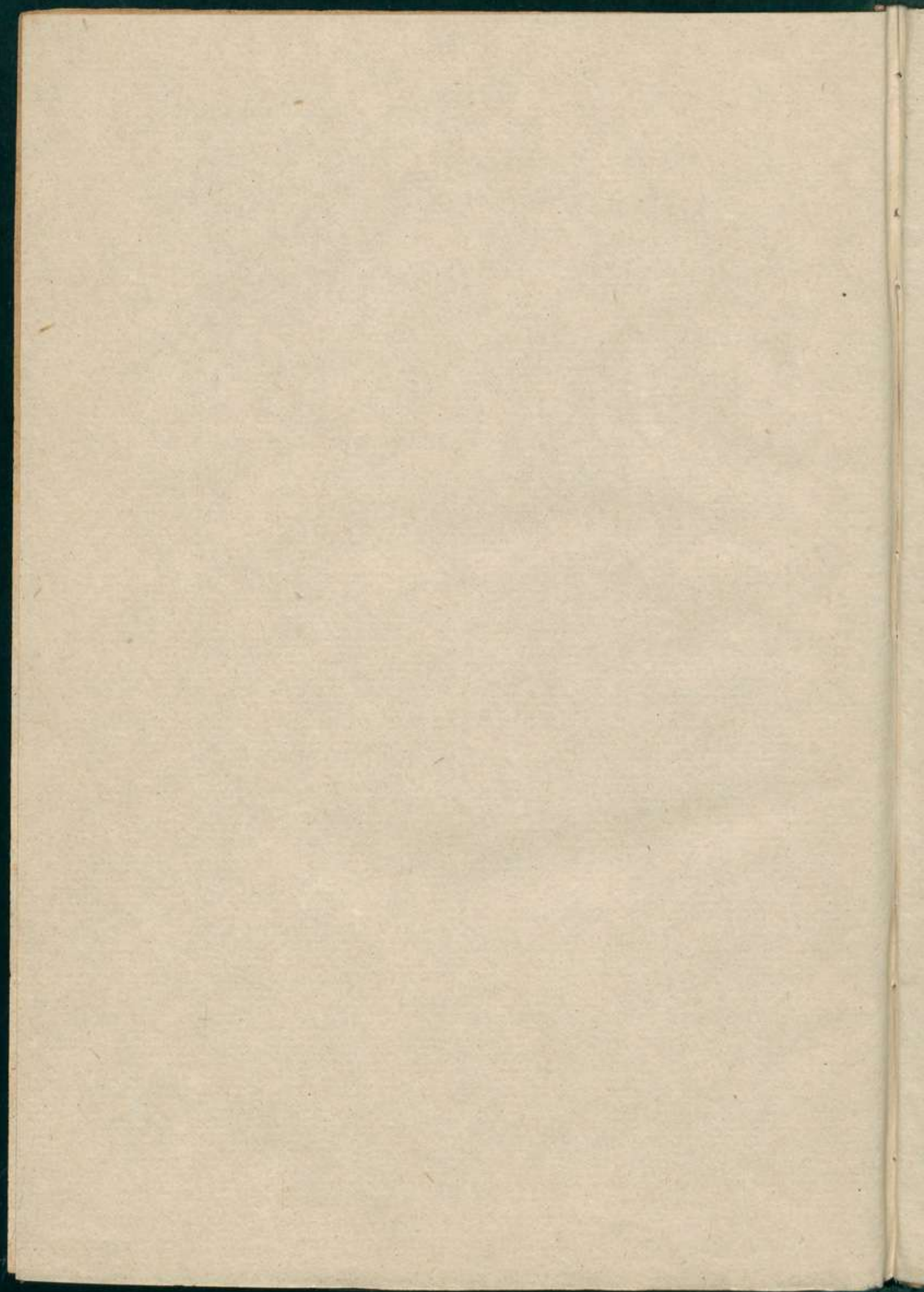
Philippi Beroaldi Bononiensis opusculorum.

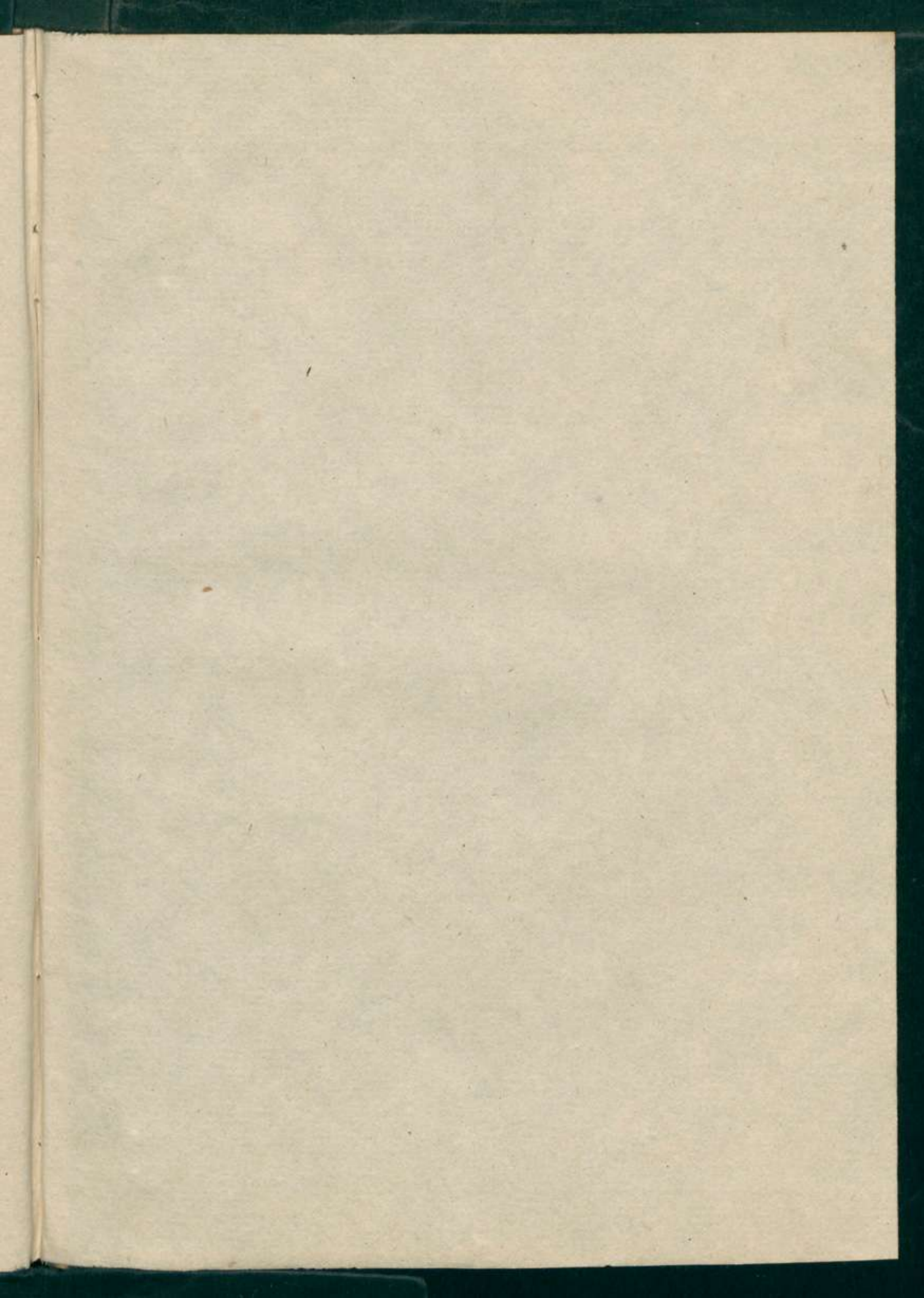
FINIS.

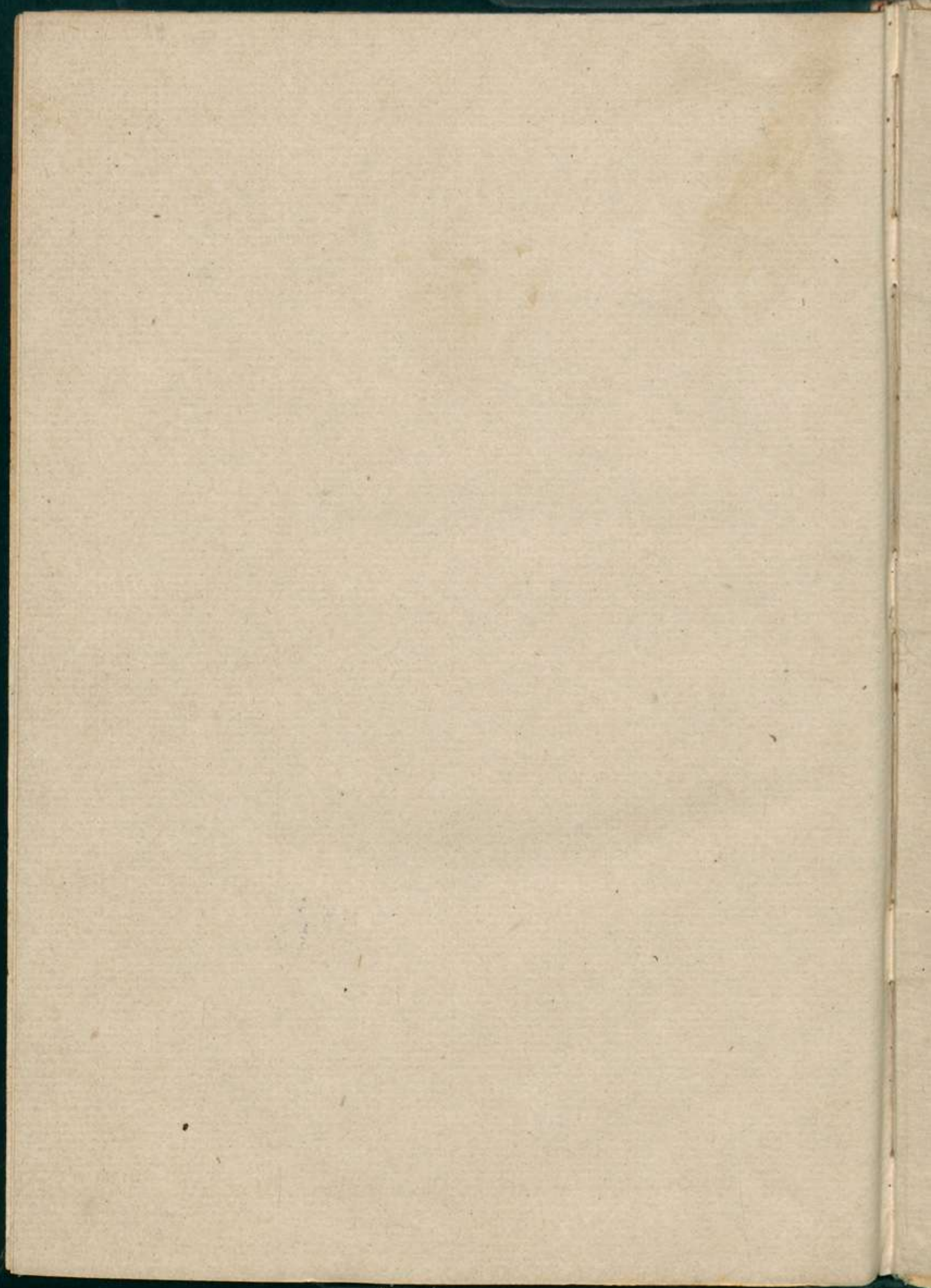
CXVI

N. 1451

ZA03

34076

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

1001959071

BC

Biblioteca de Catalunya

12º

Reg. 501.892

Sig.

Inc. 119-8º

